

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

**PROBLEMATIKA AMATÉRSKÝCH PŘEKLADŮ NA INTERNETU
(ANALÝZA A POROVNÁNÍ PŘEKLADU HARRYHO POTTERA
DO RUŠTINY A ČEŠTINY)**

**THE ISSUE OF FAN TRANSLATIONS ON THE INTERNET (ANALYSIS AND
COMPARISON OF RUSSIAN AND CZECH TRANSLATIONS OF HARRY
POTTER)**

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vypracovala: Bc. Lucia Fojtíková

Vedoucí práce: doc. PhDr. Zdeňka Vychodilová, CSc.

2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.

V Olomouci, 17. 4. 2019

podpis

Děkuji doc. PhDr. Zdeňce Vychodilové, CSc., za konzultace, cenné rady a připomínky,
které mi během psaní diplomové práce poskytla.

podpis

OBSAH

ÚVOD	7
1 PŘEKLAD A POJMY S NÍM SPOJENÉ	9
1.1 PROBLEMATIKA UMĚLECKÉHO PŘEKLADU	11
1.2 PŘEKLADOVÉ TRANSFORMACE.....	14
2 KRITIKA PŘEKLADU	15
3 FANOUŠKOVSKÝ PŘEKLAD	18
3.1 PRÁVNÍ HLEDISKO U ČESKÉHO FANOUŠKOVSKÉHO PŘEKLADU....	22
3.2 PRÁVNÍ HLEDISKO U RUSKÉHO FANOUŠKOVSKÉHO PŘEKLADU ...	23
4 FENOMÉN HARRYHO POTTERA	25
4.1 JOANNE ROWLINGOVÁ – AUTORKA HARRYHO POTTERA	26
4.2 PAVEL MEDEK – PŘEKLADATEL DO ČEŠTINY	27
4.3 VLADIMÍR MEDEK – PŘEKLADATEL DO ČEŠTINY.....	28
4.4 MARIA SPIVAK – PŘEKLADATELKA DO RUŠTINY.....	29
4.5 AUTOŘI FANOUŠKOVSKÝCH PŘEKLADŮ.....	30
5 ANALÝZA A POROVNÁNÍ OFICIÁLNÍHO A FANOUŠKOVSKÉHO PŘEKLADU V ČEŠTINĚ	31
5.1 LATINA JAKO MOTIVAČNÍ JAZYK V HARRYM POTTEROVI	32
5.2 LEXIKÁLNÍ ROVINA.....	33
5.2.1 Vlastní jména	33
5.2.2 Kouzla	35
5.2.3 Další výrazy.....	36
5.3 STYLICKÁ ROVINA.....	37
5.3.1 Vyjádření nespisovnosti a chybné angličtiny	37
5.3.2 Anglické reálie.....	39
5.3.3 Chybějící pasáže ve fanouškovském překladu	39
5.4 GRAMATICKÁ A GRAFICKÁ ROVINA JAZYKA	40
5.5 SYNTAKTICKÁ ROVINA	41

5.5.1	Přechodníky	41
5.5.2	Délka vět a souvětí.....	42
5.5.3	Kopírování anglických konstrukcí.....	43
5.6	KONZISTENCE PŘEKLADU.....	44
5.7	SÉMANTICKÁ ROVINA	45
5.7.1	Interpretační chyby ve fanouškovském překladu	45
5.8	CELKOVÉ ZHODNOCENÍ	46
6	ANALÝZA A POROVNÁNÍ OFICIÁLNÍHO PŘEKLADU A FANOUŠKOVSKÉHO PŘEKLADU V RUŠTINĚ.....	47
6.1	LEXIKÁLNÍ ROVINA.....	47
6.1.1	Vlastní jména.....	47
6.1.2	Kouzla	49
6.1.3	Další výrazy.....	50
6.2	STYLISTICKÁ ROVINA.....	52
6.2.1	Vyjádření nespisovnosti a chybné angličtiny	52
6.2.2	Anglické reálie.....	54
6.2.3	Chybějící pasáže v ruských překladech	55
6.3	GRAMATICKÁ A GRAFICKÁ ROVINA JAZYKA	56
6.4	SYNTAKTICKÁ ROVINA	57
6.4.1	Přechodníky	57
6.4.2	Délka vět a souvětí.....	57
6.4.3	Kopírování anglických konstrukcí.....	58
6.5	SÉMANTICKÁ ROVINA	59
6.5.1	Interpretační chyby	59
6.6	CELKOVÉ ZHODNOCENÍ	60
7	ANALÝZA A POROVNÁNÍ FANOUŠKOVSKÝCH PŘEKLADŮ V ČEŠTINĚ A RUŠTINĚ	62
7.1	LEXIKÁLNÍ ROVINA.....	62

7.1.1	Vlastní jména.....	62
7.1.2	Kouzla	63
7.1.3	Další výrazy.....	65
7.2	STYLISTICKÁ ROVINA.....	66
7.2.1	Vyjádření nespisovnosti a chybné angličtiny	66
7.2.2	Anglické reálie.....	68
7.3	GRAMATICKÁ A GRAFICKÁ ROVINA JAZYKA	70
7.4	SYNTAKTICKÁ ROVINA	70
7.4.1	Přechodníky.....	70
7.4.2	Kopírování anglických konstrukcí.....	71
7.5	CELKOVÉ ZHODNOCENÍ	72
	ZÁVĚR.....	74
	RESUMÉ.....	78
	BIBLIOGRAFIE.....	87
	PŘÍLOHA Č. 1.....	92

ÚVOD

Tématem této diplomové práce je problematika amatérských a oficiálních překladů Harryho Pottera v ruštině a češtině. Cílem je srovnávací translatologická analýza, pro niž jsme zvolili poslední díl této ságy – Harry Potter a relikvie smrti z důvodu dostupnosti fanouškovských překladů jak v češtině, tak v ruštině.

Série o Harrym Potterovi se těší velké oblibě jak v knižní, tak i filmové podobě. Oblíbenost mladého čaroděje se u nás začala strmě zvyšovat po uvedení třetího dílu. S tím rostla i poptávka po rychlém překladu dalších dílů. Obdobná situace byla i v Rusku, a tak začaly na svět přicházet nejen oficiální překlady, ale i ty pirátské.

Za cíl si tedy klademe zhodnotit kvalitu překladů ve srovnávacím plánu. Porovnání se týká oficiálního překladu s překladem fanouškovským v každém z obou jazyků, a také ruského a českého fanouškovského překladu navzájem. V českém jazyce vyšel knižně pouze jeden překlad Pavla Medka, v ruštině existují oficiální překlady dva. Původní překlad vydalo nakladatelství Rosmen a participovalo na něm množství překladatelů; překlad je ale nejvíce spojován s překladatelkou Marinou Litvinovou. V roce 2013 dostalo právo na vydání překladu nakladatelství Machaon, překlad zhotovila Maria Spivak, jejíž překlad jsme si zvolili pro náš rozbor. Co se týče fanouškovských překladů, v češtině existovaly původně dva. V současné době je však na internetu dostupný pouze jeden. Naopak v ruštině existuje nespočet fanouškovských překladů tohoto dílu, pro naši analýzu jsme zvolili překlad Viktora Sorokina.

Práce se dělí na sedm stěžejních kapitol. V první kapitole vymezíme pojem překladu, fáze překladatelovy práce z pohledu J. Levého, dotkneme se i problematiky ekvivalence. Součástí první kapitoly je také podkapitola, která se týká uměleckého překladu. V ní porovnáme umělecký překlad s odborným překladem z hlediska odlišných nároků, nastíníme roli čtenáře při překladu a vztah mezi překladatelem a čtenářem. Okrajově se dotkneme i tématu, zda bude umělecký text někdy překládán jen za pomoci počítače. Druhá kapitola se týká kritiky překladu. Krátce se zabýváme kritikou překladu v obecné rovině, poté je v kapitole popsán model kritiky překladu K. Reissové, ze kterého budeme při práci s materiálem částečně vycházet. Třetí kapitola se věnuje vlastnímu tématu naší práce – problematice fanouškovských překladů. Vymezíme termíny „user-generated content“ (obsah tvořený uživateli) a „user-generated translation“ (uživatelé vytvořený překlad). Dotkneme si i dřívějších forem fanouškovských

překladů a popíšeme typy dobrovolných překladatelů. V této kapitole uvedeme i čtyři aspekty amatérských překladů a v neposlední řadě se dotkneme pojmu lokalizace, který s fanouškovskými překlady také souvisí. Ve čtvrté kapitole přiblížíme ságu Harryho Pottera a představíme autorku Joanne Rowlingovou, české překladatele románu Pavla Medka a Vladimíra Medka, překladatelku do ruštiny Mariu Spivak a překladatele fanouškovských překladů.

Další tři kapitoly se věnují již samotné analýze a porovnání překladů. V každé kapitole porovnáváme překlady ze stejných hledisek – z hlediska lexikálního, syntaktického a stylistického. V páté kapitole jde o vzájemné porovnání překladů do češtiny. V šesté kapitole se soustředíme na porovnání ruského oficiálního a fanouškovského překladu. Sedmá kapitola porovnává oba fanouškovské překlady. Poslední kapitolou práce je Závěr. V teoretické části práci se opíráme o translatologické koncepce předních ruských, českých, slovenských, německých a anglicky píšících translatologů a lingvistů. Zejména se jedná o L. S. Barchudarova, V. N. Komissarova, J. Levého, D. Žváčka, A. Popoviče, K. Reissovou.

Součástí práce je bibliografie s použitou literaturou, resumé v ruském jazyce a příloha s porovnáním některých jevů ve formě tabulek.

1 PŘEKLAD A POJMY S NÍM SPOJENÉ

Naše diplomová práce se zabývá problematikou amatérských (fanouškovských) překladů na internetu. Pro lepší zasazení do kontextu je nutné si nejdříve přiblížit samotný pojem překladu a uměleckého překladu.

A. Švejcer uvádí, že **překlad** je považován za jeden z nejsložitějších způsobů komunikace a představuje vícerozměrný proces s mnoha aspekty, které jsou determinovány množstvím jazykových a mimojazykových faktorů. K nim se řadí systém a norma dvou jazyků, dvě kultury, dvě komunikační situace (primární a sekundární), daná situace, funkční charakteristika výchozího textu, překladová norma. (Švejcer, 1988: 6, 7)

Definice překladu lze najít nespočet, např. L. S. Barchudarov, s jehož definicí se ztotožňujeme i my, překlad chápe takto: „процесс преобразования речевого произведения на одном языке в речевое произведение на другом языке при сохранении неизменного плана содержания, то есть значения.“ (Barchudarov, 1975: 11) A. Alimov uvádí, že pod překladem si lze představit „текст оригинала, переданный средствами другого языка.“ (Alimov, 2015: 29) Dodává, že pro správné předání smyslu originálu musíme brát v potaz stejné logicko-sémantické faktory a současně dodržovat, aby stylistika, expresivita a další náležitosti byly v souladu s normami daného jazyka. (Alimov, 2015: 29)

Samotný překlad lze vnímat z několika stránek. V. Straková uvádí následující tři: „překlad jako činnost, překlad jako výsledek a překlad jako prostředek komunikace.“ (Kufnerová a kol., 1994: 11) Při samotném procesu překládání je nevyhnutelné, aby překladatel znal jazyk výchozí – tedy, ze kterého překládá, stejně tak jazyk cílový – jazyk, do kterého překládá. V neposlední řadě je důležitá znalost pozadí daného díla. Tedy reálie, aluze, zvláštnosti, které jsou pro daného autora typické apod. (Levý, 2012: 21) Je na místě zmínit skutečnost, že ačkoliv je při překladu nutná znalost daného cizího jazyka, o to více je třeba, aby překladatel znal svůj rodný jazyk, nejčastěji tedy jazyk, do kterého překládá.

Proces překladatelovy práce shrnul J. Levý do tří bodů, a to:

- „1. **pochopení předlohy,**
2. **interpretace předlohy,**
3. **přestylizování předlohy“**

(Levý, 2012: 50)

V Umění překladu popisuje J. Levý důkladně všechny tři body, pro naše účely však stačí, když si shrneme to nejdůležitější z každé části. V prvním bodu se od autora daného díla očekává to, že správně pochopí skutečnost, kterou vyobrazoval, překladatel musí naopak pochopit předlohu, kterou předává. Každý ze světových jazyků je jiný, specifický. Překladatel se často setkává s tím, že výchozí jazyk umí daný výraz vyjádřit exaktně, ale jazyk cílový tyto prostředky nemá. Proto se musí uchýlit k interpretaci, musí danou skutečnost specifikovat, užít širší nebo naopak konkrétnější význam. V posledním bodu se očekává, že překladatel bude schopen přestylizovat předlohu, a to nejen z hlediska jazykového, ale rovněž stylistického. (Levý, 2012: 50)

Pokud se na proces překladu podíváme očima L. S. Barchudarova, zjistíme, že ten vymezuje pouze dvě stádia – **analýzu** a **syntézu**. V prvním bodě jde o pochopení výchozího textu, v druhém bodě se očekává, že překladatel vyjádří pomocí prostředků cílového jazyka stejný význam jako je v jazyce výchozím. (Barchudarov, 1975: 9)

V této kapitole je žádoucí rovněž zmínit problematiku **ekvivalence**. Každý badatel se dívá na ekvivalenci ze svého úhlu pohledu. To zmiňuje v Literárním překladu a komunikaci i M. Hrdlička. Uvádí například E. A. Nidu, který „rozlišuje ekvivalenci formální (orientující se zcela na výchozí jazyk, na co možná nejpřesnější přetlumočení obsahových a formálních rysů předlohy) a dynamickou (založenou na principu stejného komunikačního efektu originálu a překladu na čtenáře).“ (Hrdlička, 2003: 19)

Za zmínku stojí i pohled V. N. Komissarova, s nímž se ztotožňujeme, že „ekvivalence nastává na rovině znaku, výpovědi, sdělení, popisu situace a cíle komunikace.“ (Komissarov, 2002: 116 –134)

M. Hrdlička uzavírá vnímání ekvivalence tím, že ačkoliv jsou přístupy k ní odlišné, najdou se i věci, ve kterých se jazykovědci v tomto tématu shodnou. Jde o „příznak shody, které má být dosaženo na různých úrovních, u různých jednotek (obsah, forma, smysl apod.).“ (Hrdlička, 2003: 19)

My se kloníme spíše k pohledu V. N. Komissarova. Máme za to, že jeho rozdělení ekvivalence je důkladnější a podrobnější.

Osud překladů shrnul K. Hausenblas ve své stati Překlady umělecké literatury: „Překlady jsou a budou ještě dlouho nutné, protože okruh potřeby dorozumění, předávání informací a ovlivnění stanoviska či jednání a z druhé strany okruh zájmu je širší než okruh působnosti jednotlivých jazyků.“ (Hausenblas, Antologie, 2004: 127) Dále dodává, že překlenout rozdílnost, jež vznikla používáním různých jazyků, by se dalo přijetím nejrozšířenějšího jazyka ve světě nebo vytvořením jednoho jazyka nového, který by se používal ve všech zemích. Vzhledem k faktu, že tyto dva způsoby by bylo velmi těžké zrealizovat, se bude jazyková rozdílnost překonávat právě a pouze překládáním. (Hausenblas, Antologie, 2004: 127)

1.1 PROBLEMATIKA UMĚLECKÉHO PŘEKLADU

Teorie uměleckého překladu je oborem velmi komplexním, pestrým, ale také složitým. Při překládání uměleckého díla nejde jen o překlad samotný. Pojí se v něm jazykové systémy, kultura, literatura. Je nutné brát v potaz pozadí uměleckého díla, ať už historické, sociologické, etnografické aj. (Hrdlička, 2003: 8)

D. Žváček rozvádí porovnání překladu **umělecké literatury** a **odborné literatury**. Tvrdí, že ačkoliv primární rys je společný (u obou překladů se jedná o vyjádření myšlenky v jednom jazyce pomocí prostředků druhého jazyka), přece jen se zde najde několik zásadních odlišností. U odborného překladu mají „jazykové prostředky pouze komunikativní funkci, důraz je kladen na obsah informace“. (Žváček, 1995: 14) Na druhou stranu při překládání uměleckého díla je možný určitý zásah do syntaxe a lexika za předpokladu, že se povede adekvátně vystihnout autorův styl. Odborný text stojí na termínech, které musí být zachovány i v překladu, odklánět se od originálu v tomto případě není možné. U překladu odborné literatury je rovněž nutná alespoň určitá znalost překládaného tématu, zvláště v případě překladu terminologie, která musí být přesná, jasná, konkrétní a absolutně odpovídající originálnímu termínu. (Žváček, 15: 1995)

Při překladu uměleckého díla je potřeba, aby překladatel zvolil úplně jiné postupy než ty, kterých užíval při překladu odborného textu. S tím je spojen i samotný způsob překladu. U odborného textu se překladatel soustředí na co nejpřesnější překlad termínů a obrátů, u toho uměleckého je třeba vnímat i mimotextové jevy, o kterých jsme se zmínili výše. Rovněž je nutné brát ohled na publikum, kterému bude dílo předkládáno.

Jiných slov bude překladatel užívat v případě, že překládá román pro ženy a jiných při překladu pohádek pro děti.

Překladatel musí mít na zřeteli, že při překladu tohoto typu přichází do kontaktu s uměleckým dílem, které plní jistou estetickou funkci. Tato vlastnost je shodná s jinými formami umění. Čím se ale literární dílo liší od jiných druhů umění, je to, že jeho podstatou je slovní vyjádření, tudíž stavební jednotkou je jazyk. A tyto dvě stránky (estetická a jazyková) tvoří podstatu literárního díla. (Vilikovský, 1984: 55)

K. Hausenblas ve své stati Překlady umělecké literatury uvádí, že co se týká češtiny a české společnosti a jejich vztahu k překladům, je preferován překlad „věrný“, kdy cílem je dosažení a vystižení maximálního smyslu, tvaru a stylu. To je dáno jednak možnostmi jazyka (v našem případě se čeština řadí k jazykům flexivním), a jednak vztahem k literaturám psaným v jiných jazycích a v neposlední řadě kulturní tradicí v překládání. Na druhou stranu musíme zmínit, že je tolerován i překlad „volný“. Jde o překlad, kdy se např. rýmovaná část originálu překládá nerýmovaně. (Hausenblas, Antologie, 2004: 127) Lingvista dodává, že „naprostá ekvivalentnost překladu je u projevů v přirozených jazycích vzhledem k různosti soustav dorozumívacích a jejich vazby s prostředím prakticky vyloučena.“ (Hausenblas, Antologie, 2004: 127, 128)

Při překladu uměleckého textu se můžeme setkat s nesouladem stylových a textových konvencí mezi jazykem originálu a jazykem překladu. Pod tímto si můžeme například představit vyjádření expresivity. Rozdíly mohou být vidět v síle, formě nebo také prostředcích jazyka. Stejně tak se to týká vulgarismů. Problém nastává, pokud je společnost výchozího jazyka k vulgarismům shovívavější a toleruje je více než společnost jazyka cílového. Pak je na překladateli, jak se s tím vyrovná. Zda vulgarismy nebude překládat vůbec nebo jejich expresivitu alespoň sníží. (Kufnerová a kol., 1994: 106, 107, 108)

Ve stati Překlady umělecké literatury K. Hausenblas poznamenává, že je důležité si uvědomit, že „překladatel je prostředníkem, ale spolu i tvůrcem. Kvalitní překládání beletrie vyžaduje umělecké nadání i odbornou erudici; skýtá mnoho záludností, předvídatelných i nepředvídatelných obtíží, nejednou skoro nebo i naprosto neřešitelných.“ (Hausenblas, Antologie, 2004: 129) Ve stati K problematice zaměření

uměleckého překladu na čtenáře M. Hrdlička uvádí, že i přesto, že je velmi nesnadné přenést dílo z jednoho komunikačního kontextu do druhého, by si měl překladatel klást za cíl předlohu vystihnout a adekvátně ji ztvárnit. S tím souvisí i řada nepříjemností, jelikož překlad nerovná se originál, není jeho kopií. Nutno podotknout, že překladatelovy možnosti v tom, jak je schopen přetlumočit záměr daného díla, závisí i na míře shody komunikačního kontextu jazyka originálu a překladu. (Hrdlička, Antologie, 2004: 170)

Překladatel se v první řadě snaží předat čtenáři informaci takovým způsobem, aby pro něj byla daná informace nejsrozumitelnější. Z toho důvodu se setkáváme s tím, že se u překladatelů projevuje tendence nezachovávat dílu určité rysy, které jsou vlastní autorovi, ale přidávat mu rysy své vlastní osoby. (Levý, 2012: 132, 196)

Vztah mezi čtenářem a překladatelem probíhá na několika úrovních, v několika polohách. Je potřeba, abychom tento vztah chápali jako dvojaký. V prvním případě je pro čtenáře jediným výchozím textem přeložený text. Ví, že jde o překlad, ale nezná ani autora a ani původní (originální) text. Ve druhém případě nastává situace, kdy je čtenář s originálem obeznámen. Není už v pozici pasivního čtenáře, ale může porovnávat překlad s originálem. Z toho vyplývá, že originál je pro něj dílem výchozím a překlad staví až za originál, je pro něj dílem odvozeným. Nutno podotknout, že čtenářů, které bychom zařadili do druhé skupiny, je málo. (Popovič, 1971: 33, 34)

Jak uvádí M. Hrdlička v Antologii ve své stati K problematice zaměření uměleckého překladu na čtenáře: „Překladatel by měl usilovat o optimální sladění zřetelů k originálu a čtenáři. Mistrovství překladatele spočívá mimo jiné právě v umění nalézt vhodný kompromis. Překlad uměleckého textu totiž nemusí být automaticky překladem uměleckým.“ (Hrdlička, Antologie, 2004: 170)

Na závěr bychom se ještě pozastavili nad otázkou, zda bude překlady pořád vytvářet člověk, nebo dojde někdy k situaci, kdy budou díla překládána strojově – pomocí počítače. Panuje všeobecný názor, že s uměleckou literaturou si počítač pravděpodobně nikdy neporadí. Existují samozřejmě jisté pokusy, ty však vždy nedopadly nejlépe. S odborným překladem se sice počítač vyrovnat umí už nyní, ale nad uměleckým překladem zůstává stále viset otazník. Jedním z důvodů mohou být naprosto odlišné požadavky v porovnání s odborným či technickým překladem.

1.2 PŘEKLADOVÉ TRANSFORMACE

Překladové transformace považujeme za nedílnou součást teorie překladu, proto bude věnována tato podkapitola právě jim. Při analýze překladů rovněž poukážeme na určité druhy transformací, které byly při překladu využity.

Podle D. Žváčka je **transformace** „лингвистическая (синтаксическая) операция, в процессе которой определенное предложение превращается в другое, в свой трансформ – при соблюдении одинакового лексического наполнения и общего, инвариантного смысла информации.“ (Žváček, 18: 1994)

Způsobů výkladu překladových transformací je nespočet a pro každého lingvistu může být správné jiné dělení. Na základě prostudování několika výkladů překladových transformací, jsme se rozhodli vycházet z koncepce Z. Vychodilové právě kvůli její přehlednosti.

K formálním transformacím řadíme transkripci, transliteraci, transplantaci, kalkování, záměnu gramatických kategorií, záměnu slovních druhů, záměnu větných členů, multiverbizaci, univerbizaci, záměnu slovosledu, kompresi, záměnu činných konstrukcí trpnými, sloučení či rozdělení vět. Mezi sémantické transformace patří konkretizace, generalizace, kompenzace ztrát při překladu, antonymický překlad, komplexní transformace (celkové přehodnocení), diferenciaci, modulace, opisný překlad, doplnění informace. (Vychodilová, 2013: 36-45) Podrobněji viz u analýzy materiálu v páté, šesté a sedmé kapitole.

2 KRITIKA PŘEKLADU

Součástí naší diplomové práce je analýza a porovnání oficiálních a fanouškovských překladů. Jelikož tato problematika spadá do oblasti kritiky překladu, je nezbytné dotknout se kritiky i v teoretické rovině.

Globalizace, intenzivní výměna informací a kulturních hodnot, překonávání bariér jak jazykových, tak kulturních – všechny tyto jevy jsou charakteristické pro naši dobu. A s tím také souvisí nezpochybnitelný fakt, že význam překladu je velký a neustále stoupá. Čím dál více lidí překlady čte a používá, stejně tak se překladatelství stalo pro mnoho lidí zdrojem obživy. I z tohoto důvodu se začíná klást důraz na hodnocení překladů. (Zehnalová a kol., 2015: 7, 8, 9) I přesto všechno se kritika překladu netěší tak velké popularitě, jakou by si zasloužila. Ani z vývojového hlediska bohužel nelze hovořit o badatelském pokroku v této oblasti. Patrně za tím stojí zaměřenost na nepřilíš široký okruh čtenářů, tedy recipientů. Za druhý důvod lze považovat nutnost znalosti originálu. Je tedy potřeba, aby kritik měl znalost jazykovou a i literárně-odbornou. (Huťková, 2003: 86)

Ačkoliv se o kritice překladu neustále hovoří a zdůrazňuje se její důležitost, mnoho odborníků se této oblasti nevěnuje. Jednou z příčin může být chápání kritiky pouze v negativním smyslu slova. Tento zažitý názor ale není pravdivý. Cílem kritiky má být snaha o co nejobjektivnější chápání překladu. Za další důvod můžeme považovat mylnou představu, že kritice by se neměli věnovat odborníci, kteří aktivně nepřekládají. Tato myšlenka vychází z obecného názoru, že si tito lingvisté a filologové nemohou představit, o jak náročnou činnost jde. Je ale nutné si uvědomit, že právě oni se mohou na přeložená díla dívat objektivně a na základě toho je i objektivně zhodnotit. (Kritika překladu, 2013: 4) I. Vízdalová považuje za primární úkol kritiky překladu „posoudit, do jaké míry se překladateli podařilo respektovat charakter výchozího textu, objevit jádro individuálního sdělení a jeho smysl, stanovit strategii překladu vedoucí k reprodukci originálních hodnot a k produkci adekvátně přeloženého ekvivalentního textu.“ (Vízdalová, 1997: 20)

J. Zehnalová a kolektiv uvádí několik modelů hodnocení kvality překladu. Zmiňuje pohled Jiřího Levého, Antona Popoviče, Wenera Kollera, Kathariny Reissové,

Petera Newmarka a dalších. (Zehnalová a kol, 2015: 53n, 59n, 62n, 67n) Důkladněji se zaměříme na model K. Reissové, jelikož z něj při analýze a porovnání překladů budeme částečně vycházet.

Model K. Reissové je založen na porovnání výchozího a cílového textu. Povoluje posouzení samotného překladového textu bez porovnání s textem originálu, ale jen v případě, kdy si je kritik vědom jistých omezení. Dodává, že toto posouzení by ale mělo být vždy doplněno porovnáním s originálem. Reissová vytvořila obecný model, což znamená, že je vhodný pro jakékoliv typy textů. Důležité je, aby kritika, ať už pozitivní nebo negativní, byla objektivní, tzn., byla ověřitelná. Proto musí kritik svá tvrzení doložit příklady. (Zehnalová a kol, 2015: 62)

Model lze rozdělit do tří oblastí:

„a) typ textu

b) jazykové prostředky

c) mimojazykové parametry“

(Zehnalová a kol, 2015: 63)

K. Reissová uvádí, že určení typu textu je prvním krokem při porovnání originálu a překladu. Jazykové prostředky dělí do čtyř skupin. Co se týče první skupiny, sémantické, zmiňuje zkoumání v mikrokontextu, tzn. převážně jednotlivá slova ve vzájemném okolí, a také zkoumání v makrokontextu, kdy je třeba soustředit se na celý text. Při porovnávání lexikálních prvků se kritik soustřeďuje na to, jakým způsobem si překladatel poradil s překladem termínů, jmen, metafor, bezekvivalentní slovní zásoby či tzv. zrádných přátel překladatele (tato slova jsou typická právě pro ruštinu a češtinu jako blízké příbuzné jazyky). Z hlediska gramatiky je nepochybně důležitá správnost. A v neposlední řadě je důležitá stylová rovina. Zde kritik zkoumá, zda překladatel zachoval styl, který byl užit v originále (např. hovorový či spisovný). Důležité je ale i zvážení, zda je možné stylové rozdíly v originále stejným způsobem zachytit v překladu. Např. v případech, kdy se systém stylů ve výchozím a cílovém jazyce neshodují. Typickým příkladem je v češtině tzv. obecná čeština, v ruštině pak tzv. prostorečije, které v opačném jazyce nemají svůj analog. U mimojazykových parametrů je potřeba si uvědomit, že právě na nich často závisí, zda vybral překladatel správný ekvivalent. V této souvislosti autorka vymezuje ještě několik pojmů, na které by měl

překladatel brát zřetel. Jde o téma, kdy samotná slova nejsou až tak důležitá; záleží na zasazení do kontextu. Dále místo, kdy jde o typické věci pro určitou zemi; s tím souvisí další pojem, a to čas, v našem kontextu spíše doba (pakliže je v originálu nějaké období, pro které byly typické jisté jazykové záležitosti, je potřeba tuto skutečnost zařadit do překladu). Důležití jsou i příjemci textu a autor (to se hodnotí především tehdy, pokud má autor nějaký svůj specifický styl). Nakonec zmiňuje expresivitu, kam můžeme zařadit například to, zda překladatel rozpoznal v originále sarkasmus, humor nebo ironii a zda je adekvátně přeložil do cílového jazyka. (Reiss, 2000: 16, 53-83)

Vzhledem k tomu, že překladatelé se často potýkají s nedostatky v textu originálu, nelze kvalitu spojovat vždy jen s překladem. Často se k překladatelům dostává ne příliš kvalitně zpracované dílo s gramatickými nebo stylistickými chybami, stejně tak se objevují nepřesnosti v terminologii, případně dílo není srozumitelné. Pokud toto všechno bereme v potaz, nemůže překladatel považovat originál za nedotknutelné dílo. Je potřeba, aby se zabýval všemi překážkami, které ohrožují kvalitu překladu, na začátku. Nepovedený překlad nelze omlouvat tím, že překladatel dostal do rukou nekvalitní originál. (Zehnalová a kol, 2015: 301)

3 FANOUŠKOVSKÝ PŘEKLAD

Neustálé zdokonalování počítačových sítí a telekomunikačních zařízení dává možnost komunikace napříč hranicemi a kulturami. M. O'Hagan a D. Ashworth ve své publikaci uvádějí, že tradiční formy jazykové podpory, jako jsou překlad a tlumočení, se nyní musí potýkat s výzvami ve formě nových možností v mezilidské komunikaci, které nám poskytují stále více se rozvíjející technologie. S tím souvisí i častější využívání tzv. CAT nástrojů, které překladatelům značně usnadňují práci. (O'Hagan, Ashworth, 2002: 9) Obecně se CAT nástroje doporučují používat především při odborném překladu, kde se klade velký důraz na přesnost. V uměleckém překladu je situace složitější a názory se poněkud rozcházejí. Z našeho pohledu není špatné tyto pomocníky využívat i při překladu umělecké literatury z důvodu zamezení nekonzistence, překladatel se však musí mít na pozoru. Pakliže se překladatel rozhodne nástroje využít, kloníme se spíše k používání při překladu určitých nedělitelných a spíše nižších jednotek, které se opakují, jako jsou slova či slovní spojení. Při překladu vět a větších celků by naopak mohly CAT nástroje uškodit v tom smyslu, že budou překladatele „navádět“ k nevhodnému překladu.

Tématem naší práce je **problematika fanouškovských překladů**. Nejdříve si uvedeme termíny, pod kterými lze tento typ překladu najít. V angličtině se setkáváme s výrazy „fan translation“, „unofficial translation“, „pirate translation“, „user-generated translation“. Poslední z uvedených pojmů užívá ve svém vědeckém článku i M. O. Hagan, ze kterého budeme vycházet. Čeština má pro tento typ překladu pojmenování „fanouškovský překlad“, „pirátský překlad“, „amatérský překlad“, méně často se setkáváme i s výrazem „neoficiální překlad“. V ruštině se vyskytují pojmy „любительский перевод“ a „неофициальный перевод“, z nichž první se vyskytuje častěji. Jak můžeme vidět, ve všech třech jazycích mají zastoupení oba pojmy – fanouškovský a neoficiální překlad. Pouze angličtina má navíc pojem „user-generated translation“, který bychom volně přeložili jako „překlad vytvořený uživatelem“. Tento název své místo nenašel ani v ruštině ani v češtině, a vůbec se v těchto jazycích nevyskytuje. My se přikláníme k označení „**fan translation**“ a jeho odpovídajícím překladům do češtiny a ruštiny (fanouškovský překlad, любительский перевод).

Minako O'Hagan uvádí, že s nástupem dostupnosti platformy Web 2.0 se fanouškovské překlady staly globálním fenoménem, i přes jejich pochybný legální status. Pod pojmem Web 2.0 si lze představit web, který mohou tvořit sami uživatelé. Do té

doby se mohly webové stránky pouze prohlížet a nebylo možné do nich nijak zasahovat. Typickým příkladem této nové platformy je webová stránka *Wikipedia.org*, nejrůznější sociální sítě, např. *Facebook* či *diskusní fóra*. V souvislosti s tím užívá M. O'Hagan pojem „**user-generated content**“ (obsah tvořený uživateli), jehož popularita v současné době stále roste. Bez tak rozsáhlého a v podstatě všudypřítomného internetového pokrytí by obsah tvořený uživateli nikdy nedosáhl tak velkého významu, kterého jsme svědky nyní. (O'Hagan, 2009: 94,96)

Pro správné pochopení termínu „user-generated content“ a následně pojmu „user-generated translation“ je nutné objasnit význam klíčového slova „user“ (uživatel). T. Flew uvádí, že v pojmu „user-generated content“ lze uživatele chápat současně jako tzv. remediátora¹ a přímého producenta nového mediálního obsahu. (Flew, 2008: 35-36) Na základě této definice užívá M. O'Hagan termín „**user-generated translation**“ (uživatelem vytvořený překlad), který označuje širokou oblast překladu. Je založený na svobodné účasti uživatelů v digitálním mediálním prostoru, kde je překlad proveden nespécifikovanou osobou. Uživatel je v tomto termínu osoba, která vystupuje dobrovolně v pozici remediátora lingvisticky nedostupného produktu a současně v pozici přímého producenta překladu na základě jeho vlastní znalosti obou jazyků (výchozího a cílového), znalosti určitého mediálního obsahu nebo žánru, a tato činnost je vyvolána jeho značným zájmem o dané téma. Takový překlad je vytvořen dobrovolně a bez nároku na finanční honorář a často jsou s ním spjaty negativní okolnosti týkající se kvality, etiky a rovněž dalšího vývoje překladatelské profese. (O'Hagan, 2009: 97, 98)

V této souvislosti užívají D. A. DePalma a N. Kelly zkratku CT, která odkazuje na společný překlad (community translation) a tzv. „crowdsourcing“. Tyto pojmy následně směřují k vytvoření překladu, který je tzv. tvořen lidmi pro lidi. (DePalma, Kelly, 2008)

Neméně důležité je ukázat dřívější formy tohoto typu překladu a způsob, jakým se vyvíjel. M. O'Hagan uvádí, že s nástupem masového připojení k internetu jsou stejně smýšlející uživatelé schopni pracovat na společných projektech a vytvářet určitá společenství, která lze označit za tzv. virtuální komunitu (z angl. virtual community).

¹ Remediace je základní princip médií, kdy stará nebo již existující média jsou rozvíjena novými médii, která zároveň přebírají jejich vlastnosti. Netýká se to jen oblasti médií, s principem remediace se lze setkat napříč historií i v oblastech hudby, architektury, apod. (Slovník cizích slov, www.slovník-cizich-slov.abz.cz)

Během přestupu na platformu Web 2.0 začali členové této virtuální komunity získávat přístup k širší oblasti nástrojů, nutných pro produkování rozmanitého obsahu v elektronické formě během spolupráce s ostatními členy virtuální komunity. Na základě toho můžeme vydělit **dva typy dobrovolných překladatelů**:

- a) překladatelé, kteří se zaměřují na splnění daného úkolu: zabývají se především překlady technických dokumentů open source softwarů (softwarů s otevřeným zdrojovým kódem)
- b) překladatelé, kteří se zaměřují na předmět: překládají online dokumenty, aby se zasadili o počet zhlédnutí (často např. jako *podpora humanitárních kauz*)

U obou typů jsou překladatelé motivováni ochotou volně sdílet materiál se stejně smýšlejícími lidmi, ať už se jedná o další šíření programů s otevřeným zdrojovým kódem či šíření různých témat, která je zajímají. Častým důvodem, proč vznikají tyto fanouškovské překlady, ať jde o překlady knih, titulků k filmům či videohrám, je nedostupnost oficiálního překladu. (O'Hagan, 2009: 98, 99)

M. Hills zmiňuje, že díky dostupnosti internetu a možnosti spolupráce se mohou fanouškovské skupiny kolektivně vyjadřovat bez ohledu na to, kde se právě nachází. To jim umožňuje být viditelnějšími a současně to vede ke vzniku globálních fanouškovských kultur (z angl. fan culture). (Hills, 2002) M. O'Hagan dále uvádí, že povaha fanoušků fantasy a sci-fi literatury (z angl. fandom) se změnila z pasivních diváků na tzv. aktivní prosumery (samospotřebitele), kteří jsou zároveň producenty a také spotřebiteli produktu. Do kategorie samospotřebitelů lze zařadit i fanouškovské překlady, jelikož potenciální spotřebitel překladu je zároveň jeho producent. Jednou z prvních stabilních forem uživatelsky vytvořeného překladu je překlad japonských animovaných filmů, nyní známých pod názvem anime. Titulky k těmto filmům, které vytvořili fanoušci, jsou dostupné všude na internetu. Tento typ překladu je primárně tvořen fanoušky pro fanoušky. Podobně jako u amatérských titulků k videohrám, i u filmových titulků pracují amatérští překladatelé na takovém principu, že jakmile bude k dispozici oficiální verze, budou jejich titulky nahrazeny oficiálními. Pravda je ovšem taková, že pokud byly titulky již jednou vytvořeny a publikovány na internetu, není úplně možné je z něj odstranit.

(O'Hagan, 2009: 99, 111)

Co se týče **klíčových aspektů** fanouškovského překladu, uvádí M. O'Hagan následující čtyři:

- a) technologická vyspělost dává fanouškům možnost vytvářet skupiny za účelem spolupráce při překladech takovým způsobem, který je srovnatelný s prací profesionálních překladatelů
- b) autoři, a tedy majitelé autorských práv, tyto překlady vědomě přehlíží (překladem do jiného jazyka si mohou zajistit publicitu a propagaci v podstatě zdarma)
- c) fanouškovští překladatelé nejsou za vypracování překladu finančně odměněni a k činnosti jsou velmi motivováni
- d) chybějící překladatelské vzdělání může být v některých případech kompenzováno znalostí překládaného díla

(O'Hagan, 2009: 101, 102)

V neposlední řadě se krátce dotkneme i pojmu **lokalizace**, který je s amatérskými překlady také spojován. Lokalizace, jejíž počátek se datuje okolo 80. let minulého století, signalizovala začátek nové překladatelské éry při přechodu do digitální doby. Lokalizaci lze chápat jako specializovanější překlad, kdy je cílový text přizpůsoben jazykovým či kulturním specifikům dané země. U lokalizace se nejedná jen o překlad jako takový, ale týká se i zdánlivých banalit, jako např. velikosti a tloušťky papíru, způsobu uvádění data či odlišných peněžních měn. Lokalizace se často používá i při překladu webových stránek či softwarů. Požadavky na překlad digitálního obsahu, jako např. výše zmíněných počítačových softwarů, mají velký dopad na překlad. Ačkoliv překladatelé stále překládají slova, je nutné, aby byl překlad formulován a kódován ve specifické formě odpovídající digitální platformě, novým technikám a procesu lokalizace. Termín lokalizace byl představen z důvodu poukázání na nový rozměr, který je požadován, aby byla překladatelova práce zahrnuta do digitálních produktů. Současně vznikají nové možnosti práce s CAT nástroji, které se dostávají nyní i do oblastí tradičnějších překladů. (O'Hagan, 2009: 95)

Koncept stále se rozvíjejícího fanouškovského překladu může mít velký dopad na překladatelskou profesi. Digitální revoluce posílila zcela novým způsobem pouhé „uživatelé“ (uživatel je nyní myšlen v kontextu user-generated translation), posílila jejich znalost daného díla a dala jim možnost stát se součástí úplně nové komunity. Vzhledem

k tomu, že se o tomto fenoménu začíná diskutovat i v oblastech profesionálního překladu a i na akademické půdě, je potřeba, abychom se všichni do diskuze zapojovali s otevřenou myslí, kritickým myšlením a úsilím k pochopení dané situace. Stále jsou zde nezodpovězené otázky, týkající se etiky a kvality, které jsou spojovány s novým modelem překládání. Digitální svět, který přešel na platformu Web 2.0, zavádí nová pravidla a nutí překladatele a překladatelský svět konfrontovat nové záležitosti se starými. (O'Hagan, 2009: 115, 116)

3.1 PRÁVNÍ HLEDISKO U ČESKÉHO FANOUŠKOVSKÉHO PŘEKLADU

U fanouškovských překladů je neméně důležitý jejich právní aspekt. Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, §2, odst. 2 uvádí: „Předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam.“ (Zákony online, www.zakony-online.cz)

K tomu, aby mohlo být dílo podléhající autorskému právu užíváno jinou osobou ať už za účelem komerčním či nikoliv, je nutné, aby daná osoba disponovala licencí k dílu. Zákon č. 89/2012 Sb. Občanského zákoníku, §2358, odst. 1 říká: „**Licenční smlouvou** poskytuje poskytovatel nabyvateli oprávnění k výkonu práva duševního vlastnictví (licenci) v ujednaném omezeném nebo neomezeném rozsahu a nabyvatel se zavazuje, není-li ujednáno jinak, poskytnout poskytovateli odměnu.“ (Podnikatel.cz, www.podnikatel.cz) Tuto licenci musí od držitele autorských práv dostat i např. nakladatelství, pokud by mělo zájem dílo vydat v knižní podobě v daném jazyce.

Autorský zákon (konkrétně §43 a §44) vymezuje situace, které lze chápat jako porušení autorských práv. **Trestní zákoník** (konkrétně z. 40/2009 Sb., §270) na základě toho vymezuje sankce za porušení autorských práv. (Zákony online, www.zakony-online.cz) Z výše uvedeného tedy vyplývá, že autoři fanouškovských překladů porušili autorský zákon a držitelé autorských práv k Harrymu Potterovi by se mohli domáhat spravedlnosti.

Situaci s fanouškovským překladem poslední série o Harrym Potterovi vysvětlil web iDNES.cz. Překlad stihli fanoušci vyhotovit během dvou týdnů od vydání originálu.

Sama autorka Harryho Pottera se zprvu k amatérským překladům vyjádřila pozitivně. Prohlásila, že pakliže nejsou překlady určeny ke komerčním účelům, tato činnost jí nepřekáží. U posledního dílu však svůj názor změnila. Fanouškovští překladatelé stránky <http://hp7-deathlyhallows.blogspot.com> obdrželi dopis od právních zástupců J. Rowlingové, kteří požadují stáhnutí nelicencovaného překladu z internetové stránky. Nutno podotknout, že kromě překladu uveřejněného na této webové stránce existoval ještě jeden, který byl rovněž stažen (tentokrát ale na žádost nakladatelství Albatros). Také ve Francii se potýkali s fanouškovskými překlady, tam byla však situace ještě složitější. Překladatel, který vytvořil fanouškovský překlad sedmého dílu ságy o mladém čaroději, skončil ve vazbě. (iDNES.cz, www.idnes.cz)

Ačkoliv překladatelé na svých stránkách uvedli, že se zříkají nároku na jakoukoliv odměnu a překlad neslouží pro komerční účely, nesplnili zákonnou podmínku týkající se ujednání licenční smlouvy. Překlady byly tedy z internetových stránek staženy, po jisté době se však jeden z nich (ten, který využíváme i my pro náš rozbor) opět na internetu objevil a je tedy veřejně dostupný. Dle našich informací žádné další kroky autorka nepodnikla.

3.2 PRÁVNÍ HLEDISKO U RUSKÉHO FANOUŠKOVSKÉHO PŘEKladU

Obdobná situace platí i v případě ruského fanouškovského překladu. **Гражданский кодекс Российской Федерации** (часть четвертая) от 18. 12. 2006 N 230-ФЗ, ст. 1259 Объекты авторский прав vymezuje objekty, ke kterým lze vázat autorská práva následovně: „Объектами авторских прав являются произведения науки, литературы и искусства независимо от достоинств и назначения произведения, а также от способа его выражения: литературные произведения. (КонсультантПлюс, www.consultant.ru) Ruský občanský zákoník, stejně jako český, chápe literární díla jako objekty autorských práv.

I v Rusku je nutné získat **licenci** pro to, aby osoba mohla nakládat (v našem případě překládat) dané dílo. Situaci, jak nakládat s dílem, upravuje **Гражданский кодекс Российской Федерации** (часть четвертая) от 18. 12. 2006 N 230-ФЗ, ст. 1286 následovně: По лицензионному договору одна сторона – автор или иной правообладатель (лицензиар) предоставляет либо обязуется предоставить другой стороне (лицензиату) право использования этого произведения в установленных

договором пределах.“ (КонсультантПлюс, www.consultant.ru) Dále zákon hovoří i o tom, že v licenci je nutné mít uveden i rozsah odměny, obdobně jako v České republice.

Oblast **porušení autorských práv** zaštiťuje čtvrtá část Гражданского кодекса, Кодекс об административных правонарушениях, а Уголовный кодекс. (Vadim Kolosov, www.kolosov.info)

Jelikož tématem naší diplomové práce je primárně analýza a porovnání amatérských překladů, je výklad českého i ruského práva v oblasti autorství velmi stručný. Přesto jsme však považovali za důležité se tohoto tématu alespoň okrajově dotknout vzhledem k faktu, že se nejedná o oficiální překlady vydané nakladatelstvími, která licenci vždy disponují.

4 FENOMÉN HARRYHO POTTERA

Série knih o Harrym Potterovi pojednává o životě mladého kouzelníka a jeho přátel, kteří studují na Škole čar a kouzel v Bradavicích a bojují proti Lordu Voldemortovi – pánovi zla. Původním záměrem autorky J. Rowlingové bylo, aby první díly byly určeny mladším čtenářům, kteří by spolu s hlavními postavami stárli. I přesto, že nové díly nevycházely pravidelně každý rok, svým obsahem jsou poslední knihy přece jen určeny staršímu publiku. Původní záměr autorky byl tedy naplněn. Příběh o Harrym Potterovi se těšil velkému úspěchu, prodalo se okolo 450 milionů výtisků a knihy byly přeloženy do 79 světových jazyků včetně latiny a staré řečtiny. Tyto překlady měly údajně nalákat školáky číst knihy v mrtvých jazycích. (Aleksandra Borisenko, N+1, www.nplus1.ru)

Série má celkem osm knih. První knihou je Harry Potter a kámen mudrců, která vyšla v roce 1997, u nás byla přeložena o tři roky později. Další dva díly (Harry Potter a tajemná komnata, Harry Pottera vězeň z Azkabanu) byly vydány v roce 1998 a 1999 a do češtiny je bratři Medkové, kteří jsou mj. výhradními překladateli nakladatelství Albatros, přeložili v roce 2000. Čtvrtý díl s názvem Harry Potter a Ohnivý pohár byl vydán v roce 2000, český překlad vyšel o rok později. Pátý titul s názvem Harry Potter a Fénixův řád se v anglickém originále objevil v roce 2003, českým čtenářům byl zpřístupněn v roce 2004. Harry Potter a Princ dvojí krve vyšel v roce 2005 jak v původním znění, tak i v českém překladu. Šestá kniha – Harry Potter a relikvie smrti byla vydána v roce 2007. Půl roku poté, v lednu 2008, byla dostupná i v českém překladu. V případě posledního dílu (Harry Potter a prokleté dítě) se jedná o tzv. sequel, kdy kniha navazuje na poslední díl s výraznějším časovým odstupem, a děj se odehrává o 19 let později. Tato kniha vyšla v anglickém originálu v roce 2016 a za dva měsíce téhož roku se objevila v českém překladu Petra Eliáše, který nahradil zemřelého překladatele Pavla Medka. Poslední díl série byl pro český trh vydán v nakladatelství Albatros. (Info.cz, www.info.cz)

Docentka filologické fakulty Moskevské státní univerzity M. V. Lomonosova Aleksandra Borisenko ve svém článku uvádí, že Harry Potter byl poprvé přeložen z britské angličtiny do americké angličtiny. Kvůli pravděpodobnému nepochopení některých britských názvů jídel a oblečení nakladatelství rozhodlo je zaměnit výrazy

v americké angličtině. Současně změnili i samotný název knihy. V originále, který je psán britskou angličtinou, zní název knihy Harry Potter and Philosopher's Stone, v té americké změnili název na Harry Potter and the Sorcerer's Stone. Co se týče překladů do dalších jazyků, zmíníme např. hebrejštinu. Vzhledem k faktu, že v Izraeli se vyskytují různá náboženství, byl křesťanský kontext knihy pro překladatelku nelehkou záležitostí (někdy pouze z technického hlediska, jindy hrála roli i ideologická rovina). Překladatelka Gili Bar-Hillel, která do hebrejštiny přeložila všechny díly Harryho Pottera, uvedla, že parodie na vánoční píseň by byla izraelskými dětmi absolutně nepochopena, proto ji musela zaměnit za chanukovou píseň. Na druhou stranu překladatelka řešila i situaci, kdy jí izraelský chlapec napsal dopis a poprosil ji, zda by mohla vyměnit šunku, kterou jedl Harry Potter, za jídlo, které je víc košer. S tím ovšem překladatelka nesouhlasila. Tyto náboženské neshody kolem Harryho Pottera vznikaly ohledně pasáží pojednávajících o kouzelnické tématické. V Arabských Emirátech byly knihy dokonce zakázány ve školách. V Americe a Evropě se knihy staly předmětem několika soudních řízení a nábožensky orientovaných jednání. Jistý problém vznikl při překladu jmen do francouzštiny. Někteří záporní hrdinové mají francouzská jména (Malfoy, Lestrangleová), která v anglickém kontextu poukazují na jejich aristokratický původ. Ve francouzštině se však mění na obyčejná jména. Obecně lze říci, že největší úspěch měl Harry Potter v těch zemích, kde všechny knihy překládal jeden překladatel, který mu věnoval velké množství času, orientoval se ve vztazích, jménech a situacích. Nehledě na to se skoro všude objevily amatérské překlady na internetu. V tomto kontextu vyniká nepochybně Irán, který se nepřipojil k celosvětové konvenci o autorských právech, tudíž kdokoliv může překládat cokoliv a nemusí platit autorům. (Aleksandra Borisenko, N+1, www.nplus1.ru)

Všechny knihy byly díky velkému úspěchu zfilmovány a na všechny filmové adaptace dohlížela sama J. Rowlingová. První dva díly režíroval Chris Columbus, třetí zpracoval Alfonso Cuarón, čtvrtý Mike Newell a zbylé čtyři díly vznikly pod vedením Davida Yatese (poslední titul byl rozdělen do dvou filmů, aby bylo zachováno co nejvíce z knižní předlohy).

4.1 JOANNE ROWLINGOVÁ – AUTORKA HARRYHO POTTERA

Joanne Rowlingová se narodila 31. 7. 1965 nedaleko Bristolu. Již v dětství si přála být spisovatelkou, svou první knihu napsala jako šestiletá a v jedenácti napsala

svou první novelu. Věnovala se klasickým studiím, která jí později v mnohém pomohla při vymýšlení kouzel a jmen v Harrym Potterovi (jak již bylo zmíněno výše, mnoho kouzel

a i jmen má svůj původ v latině). Spisovatelka dostala nápad na příběh o mladém čaroději ve zpožděném vlaku z Manchesteru do King's Cross v Londýně v roce 1990. Za dalších pět let začala mapovat celých sedm knih série. Poté, co napsala první tři kapitoly, je poslala několika nakladatelům, z nichž jeden požádal o zbytek románu. První kniha byla publikována v roce 1997 v nakladatelství Bloomsbury Children's Books. Pod pseudonymem Robert Galbraith psala Rowlingová krimi novely s detektivem Cormoranem Strikem. První z nich, *The Cuckoo's Calling* (v českém překladu *Volání kukačky*), byla publikována v roce 2013. Zajímavým faktem je, že Harry Potter a spisovatelka mají narozeniny ve stejný den, tedy 31. července. K vytvoření Mozkomorů (záporné postavy, které z člověka vysávají radost) ji inspirovala klinická deprese, se kterou se léčila. (J. K. Rowling, www.jkrowling.com)

4.2 PAVEL MEDEK – PŘEKLADATEL DO ČEŠTINY

Pavel Medek, překladatel třetího, pátého, šestého a sedmého dílu Harryho Pottera, se narodil 3. 1. 1952. Původně vystudoval VŠE v Praze, později se stal překladatelem sci-fi literatury, ale nejvíce se proslavil právě jako překladatel Harryho Pottera. Poté, co dílo zažívalo v Česku velký ohlas, se s bratrem Vladimírem dohodli na tom, že si překlady, které chtělo vydavatelství vydat zároveň, rozdělí – P. Medek si vzal na starost třetí díl, V. Medek čtvrtý. V rozhovoru pro denik.cz P. Medek uvádí, že velký problém při překladu mu činil boj s pamětí. Bylo potřeba pamatovat si překlad jmen či kouzel v předchozích dílech a následně dodržet konzistentní překlad i v dalších dílech. Problém vznikl např. s Lenkou Láskorádovou. Takto byla přeložena v sedmém díle, ale ve druhém díle bylo jméno zachováno jako v originále, tedy Luna Lovegood. (denik.cz, www.denik.cz)

V rozhovoru pro iDNES.cz P. Medek uvedl, že dalším problematickým úsekem pro něj byly novotvary – nová jména či kouzla. Pokud porovnáme český překlad se slovenským nebo německým, je nezpochybnitelné, že se slovenský i německý více drží originálu, zatímco v českém překladu si P. Medek se slovy více hraje a snaží se je přizpůsobit dětskému čtenáři. Např. v českém překladu se setkáváme s Bradavicemi –

Školou čar a kouzel, ve slovenském překladu s Hogwarts – stejně jako v originále. (iDNES.cz, www.idnes.cz)

Anglistka M. Musilová označuje překlad P. Medka za velmi zdařilý. Ačkoliv s překladem posledního dílu nás naši slovenští sousedé předběhli, kvalita překladu potvrdila, že se čekání vyplatilo. Musilová porovnává Medkův překlad také s fanouškovským překladem, který se objevil na internetu. Tomu vyčítá přílišné dodržování anglické stavby věty, nevhodně zvolená slova, která nezapadají do kontextu, nebo užívání přechodníků, kterých čeština už moc nevyužívá. Naopak P. Medek si s češtinou více vyhrál. Složitější věty, které v angličtině znějí přirozeně, rozdělil do více vět, aby na českého čtenáře působily lépe. Musilová vyzdvihuje rovněž překlad neologismů do češtiny, na kterých si oba bratři dali záležet. Překlad je tak pro českého čtenáře mnohem „stravitelnější“, když čte o Mozkomorech či Famfrpálu, a ne o dementorech či quidditchi, jako tomu bylo například ve slovenském překladu. (iDNES.cz, www.idnes.cz)

P. Medek je považován za jednoho z nejpilnějších překladatelů z angličtiny. Ačkoliv je známý hlavně díky překladům o Harry Potterovi, přeložil mnoho dalších knih z žánru fantasy a sci-fi. Kromě toho překládal i pro Českou televizi, konkrétně participoval na překladu Červeného Trpaslíka a Inspektora Kojaka. Zemřel 2. února 2015, a česká překladatelská scéna tak přišla o výborného překladatele. (iDNES.cz, www.idnes.cz)

4.3 VLADIMÍR MEDEK – PŘEKLADATEL DO ČEŠTINY

Překladatel ze španělštiny a angličtiny Vladimír Medek se narodil 11. 5. 1940. Po absolvování studia na VŠE pracoval na různých obchodních pozicích a věnoval se překládání; nyní se soustřeďuje na romány a povídky. V jeho bohaté překladatelské tvorbě vyniká sága o Harry Potterovi, jejíž překlad ho zároveň proslavil. Na překladu tohoto světového fenoménu spolupracoval se svým bratrem Pavlem, o čemž jsme se zmiňovali výše. V. Medek přeložil tři díly o mladém kouzelníkovi, a to konkrétně první, druhý a čtvrtý. Kromě překladů se věnuje i své autorské tvorbě. Napsal pohádku O hodináři Filipovi a skřítku Hodináříčkovvi či soubor povídek Bronzová planeta a jiná řešení. (Obec překladatelů, www.obecprekladatelu.cz)

V rozhovoru pro Radiožurnál hovoří V. Medek o svých překladech, kromě jiného také o překladu Harryho Pottera. Při překladu prvního dílu neměl tušení, že se stane ze série celosvětový fenomén. Až později si přečetl, že celkově bude sedm dílů. Primárně je kniha určena pro děti, proto se držel toho, že i slova, která nemají v češtině ekvivalent, by se měla přeložit. Na druhou stranu bylo potřeba zachovat rovnováhu mezi tím, co bude přeloženo do češtiny, a tím, co zůstane ve svém původním znění, aby si i děti uvědomovaly, že se děj odehrává v Londýně. Proto vymyslel české názvy pro slova, na kterých je kniha postavena a často se v ní opakují, jako např. názvy kolejí, vlastní jména, některá kouzla a další. Vzhledem k tomu, že v angličtině vycházela jedna kniha ročně, měly být vydány stejným tempem i překlady. Z toho důvodu překládali třetí a čtvrtý díl bratři Medkové paralelně. Aby byla zachována jednotnost terminologie z minulých dílů, vytvořil V. Medek slovník pojmů, který následně předal bratrovi. Nutno podotknout, že takový heslář je důležitý, i pokud na díle pracuje jen jeden překladatel. (Český rozhlas, www.radiozurnal.rozhlas.cz)

4.4 MARIA SPIVAK – PŘEKLADATELKA DO RUŠTINY

Maria Spivak se narodila 26. října 1962 v Moskvě. Vystudovala vysokou školu s technickým zaměřením a několik let zůstala v oboru. Až koncem 90. let se začala zajímat o překládání. Jako první přeložila knihu Stopařův průvodce po Galaxii Douglase Adamse. Popularitu jí přinesly překlady knih o Harrym Potterovi. První čtyři díly, které překládala, vydavatelství nepřijalo, a z toho důvodu se rozhodla je nejdříve publikovat na internetu. M. Spivak se stala první překladatelkou, díky níž měli rusky mluvící lidé možnost přečíst si o mladém kouzelníkovi ve svém mateřském jazyce. Další dva díly překládala pod svým pseudonymem Em. Tasamaja. Zemřela 20. července 2018. (Tass, www.tass.ru)

V rozhovoru pro portál Esquire.ru se M. Spivak zmiňuje i o překládání série o Harrym Potterovi. Uvádí, že překlad prvního dílu jí trval tři až čtyři měsíce. Ze začátku (stejně jako naši překladatelé Harryho) nepředpokládala, jak velký dosah bude příběh čaroděje mít. Tuto skutečnost uvádí ve vztahu k překladu jmen. Po překladu celé série nabyla dojmu, že by bylo lepší zachovávat jména v původním znění.

Co se týká jmen a vymyšlených slov, M. Spivak tvrdí, že ve většině případů si ruské ekvivalenty vymyslela sama, občas jí pomáhal s překladem manžel. S některými názvy ulic, které překladatelka přeložila do ruštiny, nebyli spokojeni fanoušci, kteří navrhovali,

aby zůstaly v originálním znění. S tím však M. Spivak nesouhlasí. Dle jejího názoru ne všichni čtenáři ovládají angličtinu, která by (pokud by se názvy nepřekládaly) byla nezbytná pro pochopení kontextu. Pro dětské čtenáře, pro které je kniha primárně určena, by nadměra angličtiny mohla být až rušivá.

Překlad názvů ulic nebyl ale jedinou kritikou, které se překladatelce dostalo. Fanoušci upozorňovali na velké množství teenagerovského lexika, které příliš nezapadalo do celkového konceptu knihy. Uspořádali i petici, která nasbírala 70 tisíc podpisů, aby M. Spivak nepřekládala poslední díl série. Podle autorů petice ztratily přeložené knihy svou atmosféru a kouzlo. I přesto ale M. Spivak přeložila i osmou část série o kouzelnickém světě – Harry Potter a prokleté dítě.

(Esquire, www.esquire.ru), (360°, <https://360tv.ru/>), (BBC, www.bbc.com/russian)

4.5 AUTOŘI FANOUŠKOVSKÝCH PŘEKLADŮ

Český fanouškovský překlad je dostupný na webové stránce <http://hp7-deathlyhallows.blogspot.com/>. Na základě práce s daným textem a poznámek od překladatelů, které text obsahoval, jsme usoudili, že na překladu participovalo více lidí. To se nám následně potvrdilo i na uvedené internetové stránce, avšak žádné přesnější informace o překladatelích uvedeny nebyly. Pokoušeli jsme se je zkontaktovat, ale na odeslané e-maily se nám odpovědi nedostalo. Překlad je z roku 2008, tudíž je pravděpodobné, že e-mailové schránky již nejsou platné.

Ruský fanouškovský překlad lze najít na stránce <https://www.e-reading.club/book.php?book=132717>. Autorem je Viktor Sorokin, který již na začátku překladu uvádí, že se jedná o „neoficiální a fanouškovský překlad“. Tvrdí, že při překladu zachoval tvary jmen, zaklínadel a názvů, které byly uvedeny v oficiálních překladech. Současně dodává, že v závěru knihy je k dispozici část s poznámkami, kde komentuje některé úseky a vysvětluje, proč zvolil právě daný překlad. Tuto závěrečnou kapitolu budeme využívat i pro naši analýzu daných překladů.

5 ANALÝZA A POROVNÁNÍ OFICIÁLNÍHO A FANOUŠKOVSKÉHO PŘEKladU V ČEŠTINĚ

V této kapitole a následujících dvou se budeme zabývat porovnáním překladů sedmého dílu Harryho Pottera – Harry Potter a relikvie smrti. Každou dvojici překladů budeme analyzovat z lexikálního, syntaktického a stylistického hlediska. Soustředíme se také na správnost překladu, konzistenci, pravopisnou a gramatickou správnost, případně uvedeme další zajímavosti. Na konci bude následovat vždy celkové zhodnocení.

Do našeho vlastního rozboru jsme zařadili takové příklady, které se vyskytují buď nově v sedmém dílu série, nebo nás dané překlady nějakým způsobem zaujaly. Vzhledem k tomuto faktu bychom rádi alespoň krátce zmínili překladové strategie a postupy při překladu opakujících se termínů v celé sérii, kterých využívali oba překladatelé.

Vladimír Medek uvedl, jak postupoval při překladu názvů kolejí. Co se týká Havraspáru, zde využil V. Medek doslovného překladu, u Nebelvíru se inspiroval u okřídleného lva, kterého můžeme vzdáleně slyšet v anglickém názvu Gryffindor. Kolej Slytherin přeložil jako Zmijozel, kdy vycházel z anglického slova slither (plazit se), což se pojí se zmijí, druhým slovem je zlo, které souvisí s povahou studentů dané koleje. V případě Havraspáru (angl. Ravenclaw) zvolil V. Medek kalkování, jelikož raven = havra, slaw = spár. Hufflepuff zní v češtině jako Mrzimir. Překladatel zde vycházel z anglického slova huff (zlost). Dle svých vlastních slov se snažil vytvořit názvy, které by v češtině dobře zněly a zároveň by se navzájem odlišovaly. Dodržel i takovou zdánlivou banalitu jako odlišné koncovky každého názvu. V rozhovoru se zmiňuje i o vymýšlení českého ekvivalentu pro Moaning Myrtle, kde je na první pohled patrná aliterace. Tu se rozhodl zachovat i v češtině a zvolil „Ufňukanou Uršulu“. Uvádí, že pakliže je tato skutečnost v anglickém originále, snaží se použít taková slova, aby byla aliterace zachována i v češtině. (Revue iDNES.cz, www.revue.idnes.cz)

Co se týče překladu 7. dílu série, který je předmětem naší práce, uvedl P. Medek pro Českou televizi, že překlad s J. Rowlingovou nekonzultoval. Autorka není příliš otevřená překladatelům a ani novinářům. Na druhou stranu ani necítil, že je nějaká konzultace potřebná. Co se týká překladu různých názvů, které se v knize objevují, bylo nespočet případů, kdy musel překladatel při překladu do češtiny zapojit velkou fantazii.

P. Medek uvádí jako příklad slovo viteál. V anglickém originálu je použito slovo Horcrux, které ale ekvivalent do češtiny nemá, jelikož se jedná o slovo vymyšlené, nic neznamena. Proto měl P. Medek při překládání větší volnost a mohl zapojit větší fantazii. Rozhodl se využít latinu, vycházel z latinského slova vita, což znamená „život“ (Horcrux/viteál je předmět, do něhož je ukryta část duše a člověk se stává nesmrtelným). V rozhovoru je zmíněn také překlad vlastních jmen. Překladatel navazuje na to, co nastavil jeho bratr v prvních dvou dílech, která překládal. Jinak využíval takové strategie, že pokud mělo jméno v originále nějaký význam, snažil se tento význam zachovat i v češtině. (ČT24, <https://ct24.ceskatelevize.cz/>)

5.1 LATINA JAKO MOTIVAČNÍ JAZYK V HARRYM POTTEROVI

Pro celou sérii je velmi důležitá latina. Většina kouzel, zaříkávacích, názvů, a dokonce i jmen vychází právě z ní. Uvádíme několik příkladů z různých oblastí, jejichž původ jsme ověřovali v etymologických a akademických výkladových slovnících. Co se týká vlastních jmen, jmenujme např. *Severuse*, v překladu jako „krutý“ či „přísný“, nebo *Lupina* (vlk). Jméno *Albus Brumbál* (z angl. Albus Dumbledore) vychází rovněž částečně z latiny, konkrétně *Albus* lze přeložit slovem „bílý“ (podle bílého fousu), slovo *dumbledore* je archaický výraz pro čmeláka. Stejnou skutečnost zachoval překladatel V. Medek i v češtině, jelikož slovo *brumbál* je rovněž český krajový a žertovný výraz pro „čmeláka“. V ruštině byla použita pouze transkripce. Křestní jméno *Draca Malfoye* také vychází z latiny a znamená „drak“. Naopak příjmení má své kořeny ve staré francouzštině. Mal můžeme přeložit jako „zlý“ a „foi“ znamená „víra“ či „pravda“.

Z jednoslovných zaklínadel zmiňme např. *Crucio* (já mučím), *Accio* (já povolávám), *Difindo* (já rozdělím). Zajímavá je situace s kouzlem *Sectumsempra*, které vymyslel Severus Snape. Zde je patrná aliterace, kterou J. Rowlingová používá velmi často. Slovo *sectum* pochází z latiny a lze jej přeložit jako „být rozsekán“. Druhá část slova *sice* z latiny nepochází, ale je velmi podobná slovu „semper“, které je užito v latinské frázi „semper fidelis“, což znamená „vždy loajální“ (z angl. always loyal).

Ze složitějších názvů kouzel uvádíme *Patronovo zaklínadlo – Expecto Patronum*, které můžeme přeložit jako „očekávám/čekám ochránce“. Nejpoužívanějším kouzlem v celé sérii bylo pravděpodobně *Expelliarmus*. Slovo *expel* má své kořeny ve Střední angličtině a vzniklo spojením slov *ex* (angl. out; čes. ven) a *pellere* (angl. to drive; čes. řídit). Slovo *expel* můžeme tedy přeložit jako „vyhnat“ (z angl. drive out). Druhá část slova – *Armus* je latinského původu, označuje „paži“. Později dostalo bitevní význam z latinského

pojmu *arma*, což znamená „zbraň“. Toto zaklínadlo lze tedy přeložit jako „vypudit zbraň“, volněji pak „odzbrojit“.

I motto bradavické školy je napsáno v latině – „*Draco dormiens nunquam titillandus*“ (Nikdy nelechtej spícího draka). V neposlední řadě je zajímavý název *Veritaserum* (z lat. *veritas* = pravda).

5.2 LEXIKÁLNÍ ROVINA

Při analýze překladů v lexikální rovině jsme se soustředili na tři kategorie – vlastní jména, kouzla a vybrané další výrazy, a to z toho důvodu, že právě na těchto pojmenováních lze odlišnosti a zajímavosti nejlépe demonstrovat. Jak již bylo zmíněno, do následujících výčtů jsme uvedli především takové příklady jmen a názvů, které se buď vyskytovaly nově v tomto posledním dílu série z důvodů možných odchylek při překladu, nebo pokud byly přeloženy jinak v obou překladech. Pro lepší přehlednost používáme u příkladů zkratky **FP** (fanouškovský překlad) a **OP** (oficiální překlad).

5.2.1 Vlastní jména

- ❖ *Flourish and Blotts* → **FP:** *Flourish and Blotts* **X OP:** *Krucánky a kaňoury*
Anglické pojmenování je složenina dvou slov – *flourish* (kudrlinka, ozdůbka) a množného čísla slova *blot* (skvrna, kaňka). U fanouškovského překladu překladatelé název ponechali v originálním znění, což se nám nejeví jako optimální řešení. Ne všichni čtenáři rozumí anglicky, obzvláště když většinu publika tvoří děti. Proto považujeme za vhodnější verzi oficiálního překladu. P. Medek při překládání vycházel z originálu, přidal aliteraci a název přizpůsobil českému čtenáři.

- ❖ *Tottenham Court Road* → **FP:** *Tottenhamská ulice* **X OP:** *Tottenham Court Road*
Zde se setkáváme s jevem, který jsme popisovali výše. Ačkoliv se P. Medek snažil přizpůsobit realie, jména a názvy českému čtenáři, je třeba mít na paměti, že děj se stále odehrává v Anglii. V případech, kdy se domníval, že to prospěje věci, zvolil exotizační strategii překladu (často šlo např. o názvy ulice). Ve fanouškovském překladu byl název ulice počestěn, což se nám ale také nezdá jako úplně špatné řešení.

❖ *Diagon Alley* → **FP:** *Obrtlá ulice* X **OP:** *Příčná ulice*

V tomto případě se jedná o nepřesnost ve fanouškovském překladu. Název v angličtině vychází ze slova *diagon* (úhlopříčný), což zachoval i P. Medek. Ve fanouškovském překladu jsme se mohli setkat i s překladem *Obrtlá ulice*. Nutno podotknout, že tento název se v sérii skutečně objevuje, nicméně jedná se o úplně jinou ulici – jde o *Knockturn Alley*, která z Příčné ulice pouze vychází. Došlo zde tedy k záměně dvou míst. Ve všech dalších případech ovšem i fanouškovští překladatelé užíli správného výrazu, tedy Příčná ulice, a tato nepřesnost pravděpodobně vznikla z přehlédnutí.

❖ *Ivor Dillonsby* → **FP:** *Ivor Moulovatý* X **OP:** *Ivor Dillonsby*

Daný příklad demonstruje výjimečnou situaci, kdy originální znění ponechal P. Medek v oficiálním překladu a naopak překladatelé fanouškovského překladu se pokusili přeložit jméno do češtiny. S obdobnou situací jsme se setkali minimálně. Příjmení Dillonsby vychází ze slova *dill* (moula, trouba, ale též kopr). Překladatelé se rozhodli použít variantu s českým slovem moula. Tento překlad se nám zdá velice zdařilý a vhodnější než ponechávání jména pouze v originálním znění.

❖ *Emeric the Evil* → **FP:** *Emeric Evil* X **OP:** *Emerich Zlý*

U tohoto jména fanouškovští překladatelé opět využili pouze originálního znění. V oficiálním překladu bylo přeloženo jednak druhé jméno (příjmení), a také bylo nahrazeno jméno latinského původu *Emeric* za českou obdobu – *Emerich*. V tomto případě se nám zdá jednoznačně vhodnější volba P. Medka. U fanouškovského překladu by stačilo, pokud by bylo slovo *evil* nahrazeno českým ekvivalentem, nepochybně by to působilo na čtenáře lepší dojmem.

❖ *Scabior* → **FP:** *Scabior* X **OP:** *Prašivec*

V posledním námi uvedeném příkladu lze vidět opět obdobnou situaci. Ve fanouškovském překladu je jméno ponecháno v angličtině, naopak v oficiálním překladu je zvolena dle našeho názoru mnohem lepší varianta. P. Medek vycházel z angl. slova *scabrous* (prašivý), které tvoří i základ jména v originále.

5.2.2 Kouzla

❖ *Stupefy* → **FP:** *Stupefy* **X OP:** *Mdloby na tebe*

Dané kouzlo se vyskytuje v celé sérii, proto jsme neočekávali, že by při překladu mohly vzniknout nějaké potíže. Ve fanouškovském překladu se objevoval přímo originální název, což působilo matoucím dojmem. Tím, že jsme překlad porovnávali a měli jsme k dispozici originál i Medkův překlad, měli jsme jednodušší situaci. Nicméně čtenáře, kteří čtou primárně jen český překlad, by nemuselo napadnout, že se jedná o kouzlo vyskytující se v celé sérii. Naopak P. Medek vycházel z anglického slova *to stupefy* (omráčit, omámit) a přeložil jej následně do češtiny.

❖ *Muffliato* → **FP:** *Muffliato (Ševelissimo)* **X OP:** *Ševelissimo*

Zde vzniká podobná situace jako u výše zmíněného příkladu. Fanouškovští překladatelé zvolili několikrát anglickou variantu, a poté opět českou – stejnou, kterou užívá P. Medek v překladu oficiálním. Překlad kouzla výše byl alespoň konzistentní, zde však dochází ke střídání dvou překladů u termínu (kouzla), což považujeme za nepřijatelné. Název kouzla byl odvozen od anglického slova *to muffle* (ztlumit, umlčet), v oficiálním překladu použil překladatel základ slova *ševelit, šveholit*, což kouzlu významově odpovídá.

❖ *Fidelius Charm* → **FP:** *Fidelius Charm* **X OP:** *Fideliovo zaklínadlo*

Na tomto příkladu bychom rádi ukázali, jak i zdánlivě nepodstatná věc může narušit celkový dojem. Anglický název se skládá z vlastního jména *Fidelius* a ze slova *charm* (zaklínadlo, kouzlo). Ve fanouškovském překladu byl ponechán celý anglický název, což působilo rušivě. Medkův překlad považujeme za nepochybně lepší, a to z důvodu překladu druhého slova do češtiny.

❖ *Legilimency* → **FP:** *čtení myšlenek* **X OP:** *nitrozpyt*

V originálním znění má kouzlo kořeny v latině, vzniklo spojením slov *legere* (číst) a *mens* (mysl). Z hlediska překladu je fanouškovská verze zcela správná, nicméně podle našeho názoru do daného prostředí a kontextu více zapadá překlad, který použil P. Medek.

❖ *Gemino* → **FP:** *dvojná kletba* **X OP:** *Gemino*

V neposlední řadě zmiňujeme příklad, kdy fanouškovský překlad považujeme za vhodnější. Překladaelé vycházeli z latinského slova *geminare* (zdvojit se), které tvoří i základ názvu kouzla, a vhodně jej přeložili do češtiny. V oficiálním překladu zůstal název v originálním znění.

5.2.3 Další výrazy

❖ *Trace* → **FP:** *Stopa* **X OP:** *Hlídáček*

Při překladu tohoto výrazu užíli fanouškovští překladaelé doslovný překlad anglického originálu – *trace* (stopa). P. Medek vytvořil název nový, odklonil se od originálního znění, ale význam zůstal zachován. Ve fanouškovském překladu však byl problém s konzistencí, kdy se vyskytly dva různé překlady (stopa, magická ochrana), a poté text působil zmatečným dojmem.

❖ *Elder Wand* → **FP:** *Stará hůlka* **X OP:** *bezová hůlka*

V tomto případě vzniká podobná situace jako u výše zmíněného příkladu. Ve fanouškovském překladu vycházeli překladaelé z anglického slova *elder* (starší, starý, starodávný; bez černý) a následně hůlku přeložili pomocí přídatného jména *stará*. Za předpokladu, že by v celém díle byl užít jednotný výraz i v češtině, bychom nic nenamítali. V celé sérii se ale vyskytly až čtyři různé varianty, o nichž se zmíníme při analýze textu ze stylistického hlediska. Překladael P. Medek v oficiálním překladu zvolil pouze jedno slovní spojení – *bezová hůlka*. Vzhledem k tomu, že v celé sérii jsou hůlky často spojovány s materiály, ze kterých jsou vyrobeny (hlohové dřevo, trnkové dřevo atd.), zdá se nám varianta P. Medka vhodněji zasazená do kontextu a přikláníme se k ní.

❖ *Deluminator* → **FP:** *zhasínadlo* **X OP:** *zatemňovač*

Zde můžeme vidět případ, kdy překladaelé obou překladů využili přímý význam slova v originále, zachovali význam a přeložili jej různými způsoby. Oba považujeme za přiměřené.

❖ *cauldron cakes* → **FP:** *cauldronský koláč* **X OP:** *kotlíkový koláček*

Při tomto překladu využil P. Medek přímý význam slova *cauldron* (kotel), fanouškovští překladaelé naopak zvolili exotizační strategii při překladu prvního

názvu a název ponechali v původním znění. Ač je Medkův překlad poněkud názornější, nepříjde nám špatná ani fanouškovská varianta.

❖ *Potter Watch* → **FP:** *Potterova hlídka* **X OP:** *Potterova hodinka*

Na tomto příkladu lze vidět, že všichni překladatelé vycházeli opět z přímého významu anglického slova *watch* (hlídka, dozor; hodinky), každý z nich jen použil jiný význam. V daném kontextu považujeme obě varianty za přiměřené.

5.3 STYLISTICKÁ ROVINA

5.3.1 Vyjádření nespisovnosti a chybné angličtiny

V celé sérii se vyskytuje několik postav, jejichž mluva neodpovídá pravidlům spisovné angličtiny. Je to jeden z charakteristických rysů postav, proto považujeme za nutné zachovat tuto skutečnost i v českém překladu.

Jednou z takových postav je nepochybně Hagrid. Jeho angličtina je nespisovná a velmi specifická – používá stažené a morfologicky nesprávné tvary slov, např. *meself* (správně *myself*). V obou českých překladech je užitá obecná čeština, která je dle našeho názoru adekvátní.

❖ *„All righ', Harry? Ready fer the off? → FP: Všecko dobrý, Harry? Můžem letět? X OP: Jseš v pořádku, Harry? Připravenej vyrazit?*

❖ *I shoul'n'ta tried ter repair it meself – yeh've got no room. → FP: Neměl jsem to zkoušet vopravit sám... X OP: Neměl jsem ten vozejk zkoušet vopravit sám.*

Nutno podotknout, že ačkoliv v originále mluví Hagrid stále stejně, ve fanouškovském překladu se způsob mluvy střídá – spisovná čeština s obecnou češtinou, což působí rušivě.

❖ *I think we've lost'em Harry, I think we've done it! → FP: Myslím, že jsme je setřásli, Harry, myslím, že jsme to zvládli. X OP: Myslím, že jsme je setřásli, Harry! Řek bych, že se nám to podařilo!*

Další postavou, která nehovoří spisovnou angličtinou, je Viktor Krum. Vzhledem k tomu, že je původem Bulhar, jsou v jeho mluvené angličtině stopy z mateřského jazyka. Tuto skutečnost J. Rowlingová zachytila např. tak, že *dvojitě* v nahrazuje

jednoduchým v. V porovnání s oficiálním překladem, však v tom fanouškovském nebyla jeho mluva adekvátně přeložena. Čtenáři tak byli poněkud ochuzeni.

- ❖ *„Because if he vos not a guest of Fleur’s, I would duel him, here and now, for vearing that filthy sign upon his chest.“* → **FP:** *„Protože jestli on není Fleuřin host, tak ho ted’ a tady praštím za nošení toho ohavného symbolu na jeho hrudi.“*
X OP: *„Protože kdyby to nébyl host od Fleur, vyzval bych ho tády a ted’ na souboj za to, že nosí na prsou to ohávne znamení.“*

V tomto případě šlo o špatně vyslovená slova; ve fanouškovském překladu tuto skutečnost opět nezachovali.

- ❖ *...you was looking for a die-dum! What’s a die-dum?* → **FP:** *...hledáš diadém? Co je to diadém?* **X OP:** *... hledáš nějakej dajadém. Co je to dajadém?*

V neposlední řadě se v knize objevuje postava Fleur, pocházející z Francie, jejíž angličtina byla značně poznamenaná francouzskou výslovností. Pokud bychom porovnali oba překlady, tak lze říci, že v obou se překladatelé snažili zachovat jakési odchylky od spisovného jazyka.

- ❖ *Yes, and zat eez all very good, (...) but still eet does not explain ’ow zey knew we were moving ’Arry...* → **FP:** *Ano, ten je také veliše dobrý, (...) ale štále to nevysvětluje, jaktože větěli, že budeme přesunovat ’Arryho zrovna dneska.* **X OP:** *Áno, to je ssice vššechno moc esské, (...) ale porršád to nevysvětluje, jak mohli vědět, še chceme prršestěhovat Arryho prrávě dnes večerr...*

U oficiálního překladu jde však o způsob konzistentní – P. Medek zdvojuje písmeno *r*, často také sykavky, ale především daný způsob zachovává stále. U fanouškovského překladu se vyskytly často situace, kdy její mluva nebyla zachována.

- ❖ *And, of course, you ’ave met my leetle daughter* → **FP:** *Samozřejmě jsme s sebou vzali naši malou dceru Gabriel.* **X OP:** *A naši malou dcerrušku Gabrrielu už samosrršejmě snáte.*
- ❖ *Ah, she eez charmante, your aunt.* → **FP:** *Ách, tvoje tetička je tak šarmantní.* **X OP:** *No jistě, tvoje tetička je moc charmante dáma.*

5.3.2 Anglické reálie

Vzhledem k faktu, že děj knihy se odehrává v Anglii, je pochopitelné, že se setkáváme i s anglickými reáliemi. Jak již bylo několikrát zmíněno, kniha je primárně určena mladším čtenářům, proto si myslíme, že je žádoucí zaměnit alespoň některé z nich reáliemi českými. Rádi bychom podotkli, že se kloníme k naturalizační strategii v podstatě u všech překladů, pakliže to nenaruší děj či kontext. Na druhou stranu jsme si vědomi, že existuje i jiný názor, který tvrdí, že zachování původních reálií by mohlo naopak rozšířit povědomí čtenářů. Překladatel má před sebou velmi těžký úkol – vybalancovat a odhadnout tu správnou míru domestikace a exotizace, aby reálie byly dostatečně srozumitelné, ale i poučné. Níže uvádíme několik příkladů.

- ❖ *...a hundred yards of the place...* → **FP:** *...méně jak 100 yardů...* **X OP:** *...blíž než na sto metrů...*
- ❖ *We were hundreds of feet up!* → **FP:** *Byli jsme stovky stop vysoko!* **X OP:** *Byli jsme stovky metrů vysoko!*
- ❖ *Father Christmas* → **FP:** *Santa Claus* **X OP:** *Mikuláš*
- ❖ *Christmas Eve* → **FP:** *noc před Vánoci* **X OP:** *Štědrý den*
- ❖ *I came out miles from where you were* → **FP:** *objevil jsem se dvě míle od vás* **X OP:** *objevil jsem se pořádných pár kilometrů od vás*

5.3.3 Chybějící pasáže ve fanouškovském překladu

Poměrně častým jevem, který jsme vyzorovali, byla absence překladu některých vět, či odstavců ve fanouškovském překladu. Není pochyb, že k uměleckým překladům je nutné přistupovat jinak než k odborným překladům – o tom jsme se zmiňovali v první kapitole. Nicméně dle našeho názoru není možné, aby překladatelé nepřeložili, ať už záměrně či nikoliv, několik desítek vět a souvětí v rámci jedné kapitoly. V tomto případě se jedná o šestou kapitolu – *Ghúl v pyžamu*, kde bylo nadměrné množství chybějících částí. V dalších kapitolách jsme se s nepřeloženými větami setkali také, ale již v menší míře.

Závěrem této podkapitoly, pojednávající o stylistice, bychom rádi poukázali na fakt, že ačkoliv považujeme oficiální překlad za velmi kvalitní, v několika pasážích jsme se více ztotožnili s fanouškovským překladem. Nutno podotknout, že výběr těchto příkladů je záležitostí subjektivní a pro někoho by mohl být přijatelnější překlad v oficiální verzi.

- ❖ *Oh, Aberforth is just the tip of the dungheap. → FP: Ah, Aberforth je jen špičkou ledovce. X OP: Aberforth je na vrcholu té hromady hnoje.*
- ❖ *... then you're going to do a bit of hocus-pocus... → FP: ... pak si tu provádět nějaké čárymáry... X OP: ... pak tady provedeš pár těch svých hokus pokusů ...*
Překlad P. Medka je samozřejmě adekvátní, tento výraz byl přejet z angličtiny a používá se hojně i v češtině. V tomto případě ale oceňujeme užití plně českého výrazu, který zvolili fanouškovští překladatelé.
- ❖ *Dudley raised a large, ham-like hand to point at Harry. → FP: Dudley zvedl svoji velkou ruku a ukázal na Harryho. X OP: Dudley ukázal velkou, jako šunka masitou rukou na Harryho.*
V této pasáži zvolil P. Medek v podstatě doslovný překlad. Ve fanouškovském překladu byla užita generalizace, která se nám zdá vhodnější.
- ❖ *The Seven Potters → FP: Sedmero Potterů X OP: Sedm Potterů.*
Ačkoliv se mohou zdát překlady v podstatě totožné, i taková drobnost jako změna základní číslovky za druhovou může mít vliv na celkový dojem a v tomto případě se opět kloníme na stranu překladatelů fanouškovského překladu.

5.4 GRAMATICKÁ A GRAFICKÁ ROVINA JAZYKA

Z hlediska pravopisu a gramatiky jsme v oficiálním překladu neshledali žádné nedostatky. Ve fanouškovském překladu jsme se ovšem nejednou setkali s chybami v oblasti pravopisu, neméně často i s nepřesnostmi v oblasti gramatiky. Často se jednalo o chyby ve shodě podmětu s přísudkem, v interpunkci, několikrát jsme se setkali i s absencí vokativu. Následující příklady jsme uvedli pouze z fanouškovského překladu, anglický originál zde nehraje velkou roli, jelikož se jedná o český chybný pravopis a chybnou českou gramatiku.

- ❖ *byli u Ronovi tetičky* (pravopisná chyba -i v přivlastňovacím přídavném jménu)
- ❖ *neustále viselí obavy* (pravopisná chyba v l-ovém přičestí -i u neživotného podmětu)
- ❖ *co bysme mohli udělat* (nespisovný tvar slovesa být v podmiňovacím způsobu)
- ❖ *Ronovo uši* (morfologicky nesprávný tvar, koncovka -o se řadí k dialektismům)
- ❖ *obouma rukama* (morfologicky nesprávný tvar)
- ❖ *dveře šatníku zůstalií otevřené* (pravopisná chyba v l-ovém přičestí -i u neživotného podmětu)

- ❖ *srdce mu bylo jako o závod* (pravopisná chyba ve slově, které se neřadí k vyjmenovaným slovům)

Stejně jako pravopisné a gramatické chyby jsme i překlady zaznamenali pouze ve fanouškovském překladu. Tato skutečnost je pochopitelná, jelikož každé solidní nakladatelství má své jazykové korektory, kteří mají za úkol chyby tohoto rázu odstranit. Uvádíme pouze verzi fanouškovského překladu. Ačkoliv některých chyb by si čtenář skoro nevšiml, některé z nich působily rušivým dojmem.

Jednalo se např. o výrazy typu:

- ❖ *Kingley Pastorek* → *správně Kingsley Pastorek*
- ❖ *zakřišel*
- ❖ *změrem*
- ❖ *Mudlovksá šmejčka*
- ❖ *pokračvovala*
- ❖ *nviditelný plášť*

5.5 SYNTAKTICKÁ ROVINA

V rámci gramatické roviny vydělujeme jako samostatnou kapitolku pojednání o syntaktických jevech.

5.5.1 Přechodníky

Ve fanouškovském překladu byl častým jevem výskyt přechodníků; nejednou byl sám tvar přechodníku chybný. V oficiálním překladu se této konstrukce překladatel vyvaroval a i dle našeho názoru jsou jeho překlady lepší. Vycházíme nejen ze skutečnosti, že kniha je primárně určena pro mladší čtenáře, kterým by tyto tvary mohly činit problémy, rovněž je třeba mít na paměti, že čeština přechodníkový tvar považuje za zastaralý a v běžné komunikaci (písemné i ústní) se s nimi prakticky nesetkáváme. Jiná situace je v ruštině, kde přechodníky tvoří součást běžné mluvy.

Vybrali jsme několik příkladů tohoto jevu a současně jsme uvedli i verzi z oficiálního překladu.

- ❖ *Clutching his right hand ain his left and sparing under his breath...→*
FP: *Svíraje svou pravou ruku v levé a **klejíce si** pod vousy...* (špatný)

morfologický tvar přechodníku - plurál) **X OP:** *Levou rukou si přidržoval poraněnou pravici, tiše zaklel...*

- ❖ *Harry's favourite moment had been the one when Uncle Vernon, unaware that Dudley...* → **FP:** *Harrymu se nejvíce líbila ta situace, kdy strýc Vernon, nevěda, že Dudley...* **X OP:** *Harry si obzvláště rád připomínal okamžik, kdy strýc Vernon netušil, že si Dudley...*
- ❖ *Ignoring his minded oaths and apologies...* → **FP:** *Ignorujíc jeho směs klení a omluv* (špatný morfologický tvar přechodníku – ženský rod) **X OP:** *Harry jeho klení a omluvy ignoroval*
- ❖ *The Patronus dissolved into thin air, leasing Fleur's family...* → **FP:** *Patron se rozptýlil do vzduchu, nechajíc Fleuriinu rodinu...* (špatný morfologický tvar přechodníku – ženský rod) **X OP:** *Patron se rozplynul a celá Fleuriina rodina...*
- ❖ *...Dumbledore went home to Godric's Hollow, now an orphan...* → **FP:** *...kdy se Brumbál vrátil do Godrikova dolu, byvše sirotek...* **X OP:** *...kdy se Brumbál už jako sirotek (...) vrátil do Godrikova Dolu...*

5.5.2 Délka vět a souvětí

Můžeme konstatovat, že ve fanouškovském překladu se vyskytovaly souvětí a věty dlouhé, jejichž přítomnost pro češtinu není až tak typická. Velmi často pouze kopírovaly anglickou stavbu věty. Co se týče překladu oficiálního, zde P. Medek užíval naopak souvětí jednodušší, aby byl text tzv. dobře čtivý. Vzhledem k tomu, že publikum tvoří hlavně mladší čtenáři a ve fanouškovském překladu byly věty nejednou velmi složité, kloníme se spíše k Medkovu postupu. Pro názornost uvádíme jeden příklad z 22. kapitoly, za anglickým originálem následuje pouze fanouškovský překlad.

- ❖ *Diagon Alley, Hogwarts, the Riddle House, Borgin and Burkes, Albania, every place that they knew Tom Riddle had ever lived or worked, visited or murdered in, Ron and Hermione raked over them again, Harry joining in only to stop Hermione pestering him.* → **FP:** *Příčná ulice, Bradavice, dům Raddleových, U Borkina a Burkese, Albánie, všechna místa, o kterých věděli, že tam Tom Raddle někdy žil nebo pracoval, navštěvoval nebo vraždil, Ron a Hermiona se jimi prohrabávali znovu a znovu, Harry se připojoval jen, aby ho Hermiona přestala otravovat.*

5.5.3 Kopírování anglických konstrukcí

Jak jsme již v práci zmiňovali, při překládání je nutné mít výborné znalosti jak jazyka cizího, tak i mateřského. Translatologové se shodují, že v porovnání s cizím jazykem je znalost mateřského jazyka ještě důležitější. Překladatel nesmí sledovat stopy originálu, ale musí být schopen přetransformovat myšlenku v cizím jazyce do jazyka mateřského tak, aby odpovídala stylistickým, syntaktickým a morfologickým konvencím jazyka mateřského. Tento požadavek nebyl bohužel ve fanouškovském překladu vždy splněn. Český psaná věta, avšak s anglickým slovosledem, patřila spolu s kopírováním větné struktury jako takové k nejčastějším jevům ve fanouškovském překladu. V oficiálním překladu jsme se těmito konstrukcemi naopak nesetkali vůbec.

- ❖ *Have I not spoken to you about keeping our prisoner quiet?* → **FP:** *Neříkal jsem ti snad, abys našeho vězně držel v tichosti?* **X OP:** *Nenařídil jsem ti snad, že se máš postarat o to, aby byla naše zajatyně zticha?*
- ❖ *At these words, seemingly in response to them...* → **FP:** *Během těchto slov, zdánlivě v jejich odpověď...* **X OP:** *Reakcí na tato slova...*
- ❖ *Our thoughts go with you.* → **FP:** *Naše myšlenky půjdou s tebou.* **X OP:** *Budeme na tebe myslet.*
- ❖ *Many happy returns.* → **FP:** *Mnoho šťastných návratů.* **X OP:** *Hodně štěstí do dalších let.*
- ❖ *Family safe, do not reply, we are being watched.* → **FP:** *Rodina je v bezpečí, neodpovídejte, byli jsme sledováni* **X OP:** *Celá rodina je v pořádku, odpověď neposílejte, hlídají nás.*
- ❖ *Luna's spell had woken Ravenclaws sleeping above.* → **FP:** *Lenčina kletba probudila Havraspárské spící nad nimi.* **X OP:** *Lenčino kouzlo probudilo studenty Havraspáru, kteří spali nad nimi.*

Ve fanouškovském překladu jsme se několikrát setkali i s ponecháním anglických citoslovcí, která pro češtinu nejsou typická. Při porovnání s oficiálním překladem jsme zjistili, že P. Medek zvolil buď opisnou variantu, nebo české citoslovce, které je i podle nás přijatelnější variantou.

- ❖ *ARGH* → **FP:** *ARGH* **X OP:** *au*
- ❖ *crack* → **FP:** *crack* **X OP:** *prásk*
- ❖ *oh, yeah* → **FP:** *oh, jo* **X OP:** *už je to tak*

Do této skupiny jsme zařadili i problematiku překládání členů, které čeština nemá. V závislosti na kontextu užíval ve svém překladu P. Medek buď ukazovací zájmena, nebo je nepřekládal. Ačkoliv tomu bylo obdobně i ve fanouškovském překladu, všimli jsme si situace, kdy překladatelé užíli ukazovacích zájmen až příliš a v podstatě opět okopírovali stavbu anglické věty. Pro srovnání za fanouškovským překladem uvádíme i verzi z oficiálního překladu, ve které překladatel užil pouze jedno ukazovací zájmeno a celkově věty přizpůsobil české stavbě.

- ❖ *But what was the close? Why couldn't he have the stone now? If only he had the stone...* → **FP:** *Ale co bylo tím koncem? Proč nemůže mít ten kámen teď? Kež by měl ten kámen...* **X OP:** *Jenže co je to za konec? Proč nemůže ten kámen získat hned teď? Kdyby měl kámen...*

V oficiálním překladu bylo užito pouze jedno zájmeno, které má odkazovací funkci, ukazuje tedy na konkrétní kámen. Celý úsek nepůsobí nijak kostrbatě, jako tomu bylo ve fanouškovském překladu, kde daných zájmen bylo užito přespříliš.

5.6 KONZISTENCE PŘEKLADU

Konzistence je nepochybně jeden z důležitých aspektů jakéhokoliv překladu. Ačkoliv je žádoucí, aby se v textu neopakovaly výrazy, které lze nahradit synonymy, v našem případě se zaměříme na jména, termíny či místa, u kterých je naopak vyžadován překlad stále stejný. V českém oficiálním překladu jsme se s nekonzistencí nesetkali vůbec. Jak jsme uvedli ve čtvrté kapitole, překladatelé si vedli slovník termínů a pojmů, což byl jistě jeden z faktorů, díky kterému se jim nekonzistenci povedlo zabránit. Naopak ve fanouškovském překladu byla nesourodost častým jevem. Níže jsme vybrali několik příkladů.

- ❖ *Shell Cottage* → **FP:** *Škeblová chajda, Škeblová chatrč, Mušlový domek*
- ❖ *Gregorovitch* → **FP:** *Gregorovitch, Gregorovič*
- ❖ *Elphias Doge* → **FP:** *Elphias Dóže, Elphias Doge*
- ❖ *Rita Skeeter* → **FP:** *Rita Holoubková, Rita Skeeter*
- ❖ *Trace* → **FP:** *stopa, magická ochrana*
- ❖ *Elder Wand* → **FP:** *Stará hůlka, Starodávná hůlka, starší hůlka, prastará hůlka*
- ❖ *Luna* → **FP:** *Luna, Lenka*
- ❖ *Gurdyroot infusion* → **FP:** *Gurdyrootův extrakt, odvar z lichokořene*

Setkali jsme se i s nekonzistencí související s typologickou odlišností angličtiny a češtiny. Na rozdíl od češtiny angličtina nerozlišuje tykání a vykání. Proto je nutné si na začátku stanovit, zda si budou osoby mezi sebou tykat či vykat a tuto skutečnost dodržovat. Níže uvádíme příklad, kdy překladatelé tykání a vykání střídali na malém úseku, což nepůsobilo dobrým dojmem.

- ❖ „*You probably don't remember,*“ *Harry began. – that I was the goblin who showed you to your valut, the first time you ever visited Gringotts?*“ *said Griphook. „I remember, Harry Potter. Even amongst goblins, you are very famous.“* (...) „*You buried the elf,*“ *he said. (...) „Yes,*“ *said Hary. „You are an unusual wizard, Harry Potter“* → **FP:** „Pravděpodobně si nezpomínáte,“ začal Harry „že jsem to byl já, kdo Vám ukázal Váš trezor, když jste prvně navštívil Gringottovi?“ přerušil ho Griphook. „Ale ano, vzpomínám si, Harry Pottere. I mezi skřety **jste** velice známý.“ (...) „Pohřbil **jsi** skřítku,“ řekl Griphook. (...) „Ano,“ řekl Harry. „**Jste** zvláštní kouzelník, Harry Pottere.“

5.7 SÉMANTICKÁ ROVINA

5.7.1 Interpretační chyby ve fanouškovském překladu

V následující části uvádíme několik dalších příkladů nesprávného překladu ve fanouškovském překladu Harryho Pottera. V některých případech jde o zanedbatelné nepřesnosti, někdy však nesprávný překlad lehce změní kontext či nedává smysl.

- ❖ *washing-machine* → **FP:** *myčka nádobí* **X OP:** *automatická pračka*
- ❖ *I've toldjer, I'd sooner be a protector* → **FP:** „Jsem voják, dříve jsem byl ochránce“ **X OP:** *Říkal sem přece, že bysem rači dělal vochránce.*
Tato nepřesnost vychází zřejmě z nespisovného *toldjer* (told you), které překladatelé zaměnili za slovo *soldier* (voják)
- ❖ *...which was broken at least by Mrs Weasley* → **FP:** *... přerušil ho až pan Weasley* **X OP:** *přerušila ho až paní Weasleyová*
- ❖ *... Monsieur Delacour assured him...* → **FP:** *... ujišťovala ho Fleur...* **X OP:** *ujišťoval ho pan Delacour ...*
- ❖ *There's the silver lining I've been looking for.* → **FP:** *To je ta stříbrná krajka, kterou jsem hledala.* **X OP:** *Všechno zlé je pro něco dobré.*

V tomto případě jde o nerozpoznaný frazeologismus – *every cloud has a silver lining* (po každé bouři vyjde slunce).

❖ *Fred was gone.* → **FP:** *Fred odešel.* **X OP:** *Fred byl mrtvý.*

Za jiných okolností by i fanouškovský překlad byl samozřejmě správný, nicméně v daném kontextu nedával smysl.

5.8 CELKOVÉ ZHODNOCENÍ

Na tomto místě bychom rádi celkově zhodnotili oba překlady v porovnání s originálem. Oficiální překlad Pavla Medka považujeme za velmi kvalitní. Z našeho pohledu se snažil knihu přiblížit dětským čtenářům, proto velkou část jmen a kouzel překládal do češtiny. Některá místa ale nechal v původním znění, aby nebylo pochyb, že se děj odehrává v Anglii. Věty a souvětí jsou plně přizpůsobeny stavbě českého jazyka, z hlediska konzistence jsme neshledali žádné nedostatky. V neposlední řadě dodáme, že si velmi ceníme invenci a fantazii obou překladatelů při tvorbě novotvarů.

V porovnání s oficiálním překladem působí fanouškovský překlad průměrně, nepokládáme ho však za špatný. Častým jevem je kopírování anglické stavby věty, která se od češtiny v mnohém liší. Negativně hodnotíme rovněž nekonzistenci překladu, která se projevovala u kouzelnických termínů, jmen, případně míst. Z hlediska věcné správnosti překladu musíme podotknout, že se vyskytuje několik situací, kdy byl originál přeložen nesprávně či nepřesně, na druhou stranu kvůli tomu nedošlo k velkým kontextuálním posunům. Ve fanouškovském překladu je také větší množství překlepů a pravopisných chyb, což nepůsobilo dobrým dojmem. V některých kapitolách jsme si všimli i poznámek od překladatelů, které se v originálu vůbec nevyskytovaly. Např. v kapitole 17. jsou následující poznámky od překladatelů, které však z hlediska kontextu nebyly opodstatněné: *zde asi začíná představa; tato následující část je vložena autorkou.* V neposlední řadě zmíníme, že ve fanouškovském překladu není dodržována kurzíva či změna písma, což se ale dá vysvětlit krátkým časem, ve kterém byl překlad přeložen.

6 ANALÝZA A POROVNÁNÍ OFICIÁLNÍHO PŘEKLADU A FANOUŠKOVSKÉHO PŘEKLADU V RUŠTINĚ

V této kapitole se budeme zabývat ruskými překlady Harryho Pottera. Oficiální a fanouškovský překlad zanalyzujeme opět z lexikálního, syntaktického a stylistického pohledu, neopomeneme ani gramatickou a pravopisnou stránku a interferenční chyby.

6.1 LEXIKÁLNÍ ROVINA

Stejně jako v předchozí kapitole se i zde soustředíme na tři kategorie – vlastní jména, kouzla a další výrazy. Při porovnávání oficiálního překladu s fanouškovským jsme zjistili, že nesrovnalosti v překladu jsou nejen v nových názvech, ale i v těch, které se opakují v celé sérii. Jak jsme již uváděli, v ruštině existují dva oficiální překlady této ságy. My jsme si pro náš rozbor zvolili překlad Marii Spivak, který vydalo nakladatelství Machaon, a který je druhým překladem vydaným knižně. Nutno podotknout, že V. Sorokin, jehož fanouškovský překlad budeme porovnávat s překladem M. Spivak, zachovával tvary jmen a pojmenování, jež byly uvedeny v překladu nakladatelství Rosmen. Tyto velké odlišnosti pramení tedy z toho, že M. Spivak zvolila jinou strategii překladu a u velké části jmen nezachovávala již existující varianty.

6.1.1 Vlastní jména

Co se týče vlastních jmen, právě zde vznikaly z výše uvedených důvodů největší rozdíly. Níže uvádíme příklady jmen, u kterých překladatelé využili rozdílnou strategii překladu.

❖ *Severus Snape* → **FP:** *Северус Снейп* X **OP:** *Злотеев Злей*

V tomto případě zvolil V. Sorokin transkripci, M. Spivak použila celkové přehodnocení. Problém u verze oficiálního překladu však nastal právě v sedmém dílu série, kde se ukázalo, že Severus Snape je jedna z nejkřivějších postav celé série. Z tohoto důvodu se kloníme na stranu fanouškovského překladu.

❖ *Yaxley* → **FP:** *Яксли* X **OP:** *Гнусли*

Zde dochází k situaci, kdy Sorokin zvolil transkripci, Spivak zde využila opět celkové přehodnocení. Jméno jako takové je název dvou anglických vesnic, z nichž jedna se nachází v Cambridgeshire a druhá v Suffolku. Domníváme se však, že překladatelka zvolila takový překlad na základě povahy osoby a také

podle možné spojitosti s anglickým slovem *yuk* (fuj). V tomto případě oceňujeme překladatelčinu fantazii, nicméně za špatnou nepovažujeme ani variantu V. Sorokina.

❖ *River (přezdívka) → FP: Рейн X OP: Речка*

Tento příklad ukazuje, že V. Sorokin při překladu opět volil jednodušší možnost – transkripci, na druhou stranu Spivak se přiklonila k překladu na základě přímého významu. V daném kontextu považujeme však za adekvátní oba překlady.

V některých případech šlo pouze o jinak interpretovanou či odposlouchanou transkripci.

❖ *Elphias Doge → FP: Элфиас Додж X OP: Эльфиас Дож*

❖ *Weasley → FP: Висли X OP: Уизли*

❖ *Bathilda Bagshot → FP: Батильда Багшот X OP: Батильда Бэгшот*

❖ *Alecto Carrow → FP: Алектто Кэрроу X OP: Алектто Карроу*

❖ *Aberforth → FP: Аберфорт X OP: Аберфорс*

❖ *McGonagall → FP: Мак-Гоннагал X OP: Мак-Гонаголл*

❖ *Hermione → FP: Эрмиона X OP: Гермiona*

❖ *Ivor Dilosby → FP: Ивор Диллонсби X OP: Айвор Диллонсби*. V tomto případě překladatelé použili rozdílnou transformaci – V. Sorokin zvolil transliteraci, M. Spivak naopak transkripci.

Další skupina pojmenování, na kterou bychom rádi upozornili, se týká jmen, která mají kořeny v latině. V oficiálním překladu překladatelka jména zkrátila o latinský sufix a koncovku. Dle gramatických pravidel ruštiny je u latinských slov končících na *-us* tendence koncovky vypouštět. Z našeho pohledu však zachování latinské koncovky jména ozvláštňuje, proto se kloníme k této variantě.

❖ *Xenophilius Lovegood → FP: Ксенофилиус Лавгуд X OP: Ксенофил Лавгуд*

❖ *Phineas Nigellus → FP: Финеас Нигеллус X OP: Финей Нигеллий*

❖ *Amicus → FP: Амикус X OP: Амик*

Skutečnosti, které jsme si všimli v souvislosti se jmény latinského původu, bylo rozdílné zachování nebo vypuštění latinského zakončení v oficiálním překladu.

❖ *Регулюса Арктуруса Блэка X Регула Арктура Блэка*

Pokud chtěla M. Spivak jména skloňovat tímto způsobem, pak si myslíme, že měla být konzistentní v celém překladu. Níže uvádíme příklad, kdy zvolila podobu jména *Cupuii* x *Cupuyc* odlišnou od výše uvedeného. Uvádíme překlad, který byl použit v obou překladech.

❖ *брат Cupuyca*

Rozhodli jsme se zařadit do této kapitoly i dvě jména, která M. Spivak v oficiálním překladu přeložila velmi zvláštním způsobem, který považujeme za neopodstatněný. Kloníme se na stranu V. Sorokina, který ve fanouškovském překladu zachoval původní překlad ze starších dílů série.

❖ *Hagrid* → **FP:** *Хазруд* X **OP:** *Озруд*.

Zde mohla překladatelka zvolit tento překlad z důvodu snadnější výslovnosti. Z našeho pohledu je tato změna však zbytečná.

❖ *Dolores Umbridge* → **FP:** *Долорес Амбридж* X **OP:** *Долорес Кхембридж*.
V tomto případě si nejsme jisti záměrem překladatelky. Nabízí se možnosti, že se v Cambridge daná postava narodila, případně, že zde studovala. Nicméně takový překlad se nám zdá velmi odkloněný od originálu a neopodstatněný.

V neposlední řadě uvádíme jména, která se lišila pouze ve změkčení hlásky „l“, které se v písmu označuje měkkým znakem. I přes tuto skutečnost, která se nemusí jevit jako důležitá, jsme se rozhodli je uvést, poněvadž se jedná o známá jména, vyskytující se v celé sérii.

❖ *Dumbledore* → **FP:** *Дамблдор* X **OP:** *Дамбльдор*

❖ *Voldemort* → **FP:** *Волдеморт* X **OP:** *Вольдеморт*

6.1.2 Kouzla

Zaměřili jsme se rovněž na překlad názvů kouzel. Zde jsme tolik rozdílů jako u jmen neobjevili, nicméně několik málo nesrovnalostí v překladech i přesto bylo. Některá kouzla se lišila pouhým zápisem, což však nehrálo až tak velkou roli, např.

❖ *Accio* → **FP:** *Ассио* X **OP:** *Аквио*

❖ *Relashio* → **FP:** *Релаксио* X **OP:** *Релашио*

❖ *Engorgio* → **FP:** *энгоржио* X **OP:** *энгоргио*

V některých případech byl rozdíl již znatelnější.

❖ *Fidelius Charm* → **FP:** *Укрывающие Чары* **X OP:** *Заклятие верности*

Zde V. Sorokin zvolil zajímavý opisný překlad na základě významu a smyslu kouzla. Na druhou stranu M. Spivak vycházela z latinského slova *Fidelis* (spolehlivý, věrný). Oba překlady považujeme za správné a hodící se do kontextu.

❖ *Stupefy* → **FP:** *Ступефаў* **X OP:** *Обомри*

V názvu tohoto kouzla použil V. Sorokin kombinaci transkripce a transliterace, naopak M. Spivak zvolila přímý význam slova v originále – *to stupefy* (omráčit, omámit) a následně vybrala odpovídající ruské slovo *обмереть* (omdlít, padnout do mdlob). V. Sorokin na začátku svého překladu uvedl, že u překladu jmen, kouzel, míst vycházel z původního (prvního) překladu do ruštiny, čemuž samozřejmě rozumíme. Na druhou stranu překlad M. Spivak, tím že kouzlo přeložila do ruštiny, považujeme za lepší; čtenáři si budou moci lépe představit význam daného kouzla.

❖ *Muffliato* → **FP:** *Муффлиато* **X OP:** *Заглуши*

Obdobná situace nastala při překladu kouzla *Muffliato*. Ve fanouškovském překladu bylo kouzlo přeloženo pomocí transliterace. V oficiálním překladu naopak překladatelka použila stejný způsob jako u kouzla *Stupefy*. Na základě přímého významu slova *to muffle* (umlčet, ztlumit) přeložila kouzlo do ruštiny významově odpovídajícím slovem *заглуши* (imperativ od slova *заглушить* = utišit, umlčet).

6.1.3 Další výrazy

V obou verzích se vyskytovaly rozdílné překlady i u dalších názvů. Tyto rozdíly jsme upozorovali jak u názvů nových, tak i u těch, se kterými jsme se mohli setkat už v prvních dílech série. Co se týče rozdílných pojmenování, která jsou však známá z celé série, uvádíme následující dvě, která nás svou rozdílností překvapila nejvíce.

❖ *Hogwarts* → **FP:** *Хогвартс* **X OP:** *Хогварц*

Na daném příkladu je vidět, že překladatelé se neshodli ani u takového názvu, který je spojován s celou sérií Harryho Pottera, a to je název místa, kde sídlí Škola čar a kouzel – v českém překladu Bradavice. Ačkoliv je rozdíl malý a ve výslovnosti prakticky nepatrný, spíše se kloníme k verzi V. Sorokina – to však

pouze z čistě subjektivního hlediska. Po přečtení překladu M. Spivak jsme si všimli, že při přepisu často užívá hlásky *c, s, č* ve spojení s jinými souhláskami – *r, k* (*Хогварц, клякц* apod.), tato souhlásková seskupení se pak špatně vyslovují.

❖ *Ravenclaw* → **FP:** *Рэ́йвенкло* **X OP:** *Вранзор*

V tomto případě je již rozdíl mnohem větší. V. Sorokin se rozhodl opět pro transkripci, naopak M. Spivak zvolila přímý význam slova v originále (obdobně jako bratři Medkové). V podstatě nezpochybňujeme ani variantu fanouškovského překladu, nicméně dle našeho názoru jsou v něm čtenáři poněkud ochuzeni o význam názvu koleje, který naopak M. Spivak zachovala.

Dále uvádíme několik příkladů, v nichž se verze překladů také rozcházejí.

❖ *Death Eaters* → **FP:** *Пожиратели Смерти* **X OP:** *Унивающиеся Смертью*

Verze, které překladatelé zvolili, jsou z hlediska významu v podstatě totožné. V. Sorokin zvolil substantiva, stejně jako v originále, naopak M. Spivak se přiklonila k přídavnému jménu slovesnému, s čímž se však úplně neztotožňujeme. Tento tvar považujeme za složitější a pro dětské čtenáře by mohl představovat problém. Kloníme se proto k verzi V. Sorokina.

❖ *The Patronus* → **FP:** *Покровитель* **X OP:** *Заступник*

V tomto případě překladatelé vycházeli z významu slova *the Patronus* – úkolem je osobní ochrana. Z toho důvodu se rozhodli použít slova *покровитель* (ochránce), *заступник* (zastánce). Pokud však zmíníme kouzlo *Expecto Patronum*, které v obou překladech zůstává v původním znění (pouze s užitím transkripce), nedává zvolený překlad smysl. Dle našeho názoru zde měla být zachována konzistence jak v samotném názvu, tak i v daném kouzle.

❖ *Decoy Detonator* → **FP:** *Петарда Отведи-глаз* **X OP:** *бомбушка-отвлекашка*

Zde oba překladatelé velmi zdařile přeložili daný název, oba jsou významově správně. U M. Spivak však oceňujeme nápad a fantazii, kterou při překladu vyvinula.

6.2 STYLISTICKÁ ROVINA

6.2.1 Vyjádření nespisovnosti a chybné angličtiny

Jak jsme již zmiňovali v předchozí kapitole, napříč celou sérií se vyskytují postavy, kteří nehovoří spisovnou angličtinou. Stejně jako při porovnání českých překladů i zde uvedeme angličtinu Hagrida, Fleur a Kruma. U posledních dvou se jedná o takovou angličtinu, na kterou má velký vliv jejich mateřský jazyk; chyby vznikají pak z důvodu možné interference, či jiných důvodů.

Jak jsme uváděli výše, Hagridova angličtina je velmi specifická. V oficiálním i fanouškovském překladu si s touto skutečností poradili různě. Zatímco V. Sorokin ve svém fanouškovském překladu vyjadřoval nespisovnost morfologickými prostředky, M. Spivak naznačuje nespisovnost v rovině fonetické a volí strategii stažených tvarů, u nichž se poslední slabiky nevyslovují (*яс 'дело = ясное дело*).

- ❖ *An' you're with me, Harry. That all righ'?* *We'll be on the bike, brooms an' Thestrals can't take me weight, see.* → **FP:** *А ты со мной, Гарри. Нормуль? Мы на мотике, мётли и тестралы меня, вишь, не подымут.* **X OP:** *А ты со мной, Гарри. Не возражаешь? На мотоцикле, яс 'дело – ни метла, ни тестраль меня не подымут.*

Obdobná situace nastává při překladu angličtiny s francouzským akcentem, kterou hovoří Fleur. Při porovnávání obou překladů jsme zjistili, že oba překladatelé se snažili tuto skutečnost nějakým způsobem zachovat. Ve fanouškovském překladu V. Sorokin nahrazoval písmeno *r* písmenem *g*, nebo *r* úplně vynechal. U překladu M. Spivak jsme si všimli, že ač se rozhodla pro stejný přístup, nebyla vždy konzistentní. Na příkladu níže lze vidět, že v jednom slovu písmeno *r* zachovala, v druhém nikoliv.

- ❖ *And of course, you 'ave met my leetle daughter, Gabrielle!* → **FP:** *и конечно, вы уже вст'гетили мою младшую дочку, Габгизель.* **X OP:** *Вы, разумеется, помните нашу младшую доч Габризель.*

Několikrát byla v sérii užita rovněž francouzská slova v původním znění. V prvním případě V. Sorokin přeložil přímý význam francouzského slova do ruštiny a současně zachoval náznaky francouzštiny (vynechal písmeno *r*). M. Spivak využila naopak transkripce; v slově *рассказчик* ponechala *r*, a tím opět nezachovala konzistenci. Dle našeho subjektivního názoru se nám zdá lepší varianta V. Sorokina. Přepis

francouzského slova pomocí transkripce nepokládáme za nejlepší; pokud chtěla překladatelka ponechat slovo v původním znění, přiklání bychom se spíše k transplantaci.

- ❖ *Enchantée. Your husband has been telling us such amusing stories.* → **FP:** *Оча'овательно! Ваш муж, он 'асказывал нам такие увлекательные исто'ии.* **X OP:** *Анианте. Ваш муж – удивительный рассказчик.*

V tomto případě byla situace obdobná – opět byla v originále užita francouzská slova. Zde však dochází k situaci, kdy překladatelé použili jinou transformaci než v předchozím příkladu. Dle našeho názoru by v takovém případě měli překladatelé používat jednotnou strategii. V. Sorokin text transkriboval, s čímž se vůbec neztotožňujeme, mnohem lepší se nám zdá varianta M. Spivak, která zvolila jak transplantaci, tak i překlad jednoho slova, aby byla věta srozumitelnější.

- ❖ *Permettez-moi to assister vous* → **FP:** *Пармете муа мне ассистер вуа.* **X OP:** *Permettez-moi сопроводить vous.*

Ve fanouškovském překladu jsme se několikrát setkali i se situací, kdy tato angličtina poznamenaná francouzskou výslovností nebyla vůbec zachována. Dle našeho názoru k tomu došlo z nepozornosti, omlouvat to tím však nelze; čtenáři se mohli po této nenadále změně cítit zmateni.

- ❖ *Mr Ollivander leaves for Muriel's this evening. That will make things easier. The goblin can move downstairs, and you, Ron and Dean can take that room.* → **FP:** *Мистер Оливандер отправляется к Мюриэль этим вечером. Это сделает всё много легче. Гоблин может перейти вниз, и ты, Рон и Дин можете взять эту комнату.* **X OP:** *Мистег Олливандег сегодня пегеезжает к Мюгиель. Станет полъегче. Можно пегеселить гоблина ввниз. А вы с Гоном и Дином пегеедете в его комнату.*

Další postava, kterou zde uvedeme, je Viktor Krum. Jak jsme již zmiňovali, za nespisovnou angličtinou stojí jeho bulharský původ, a to se snažili zachovat oba překladatelé.

- ❖ *Your friend is not pleased to see me.* → **FP:** *твой друг не очень рад видетья меня.* **X OP:** *Тфой трук не слишком мне рат.*

Ve fanouškovském překladu se však vyskytla situace, kdy jeho mluva nebyla adekvátně přeložena (byla použita obyčejná ruština).

- ❖ *Of course, he vos never poverful in this country, they said he feared Dumbledore – and rightly, seeing how he vos finished.* → **FP:** Конечно, он никогда не был могучим в этой стране, говорят, он боялся Дамблдора – и правильно, если посмотреть, как он кончил. **X OP:** Конечно, у вас в стране он никогда особо силу не забирал, боялся, кофорят, Тумблтора – и не зря, ушитывая, шем все коншилось.

Kromě francouzštiny jsme se v knize setkali i s němčinou. V. Sorokin zvolil opět transkripci, s čímž se ani tentokrát neztotožňujeme. Mnohem vhodnější se nám zdá transplantace, kterou do překladu zvolila M. Spivak, jelikož je na první pohled patrné, že se jedná o cizí jazyk.

- ❖ *Er wohnt hier nicht mehr.* → **FP:** Эр вонт хир нихт мер. **X OP:** Er wohnt hier nicht mehr.

Na závěr uvádíme stejný příklad jako v předchozí kapitole – překlad nesprávně vysloveného slova diadém. V obou ruských překladech byla tato skutečnost zachována, nicméně v oficiálním překladu poněkud zvláštním způsobem – slovo *демон* v originále vůbec není. Ačkoliv obě varianty danou skutečnost postihly, kloníme se spíše k fanouškovskému překladu.

- ❖ *... said you was looking for a die-dum! What´s a die-dum?* → **FP:** ты выскочил прямо на нас, и сказал, что ищешь дидуму! Что эт за дидума такая? **X OP:** и говоришь такой, ищю «диа-демона». Что за «диа-демон», а?

6.2.2 Anglické reálie

Anglických reálií je v celé knize nespočet. Rozdíl byl nejvíce patrný v měrných soustavách – jak je známo, většina států (včetně Ruské federace a České republiky) používá metrickou soustavu, Spojené království a Spojené státy naopak soustavu skládající se z imperiálních jednotek (stopa, míle, palec atd.). Právě zde vzniká otázka, zda zachovávat jednotky v originále, nebo je převést na jednotky metrické. Na tuto problematiku jsme upozorňovali i v předchozí kapitole při porovnání českých překladů – zde jsme také zmínili rozdílné pohledy na užití naturalizační či exotizační strategie. My se opět kloníme k naturalizační strategii, nutno však podotknout, že se jedná o čistě

subjektivní a individuální pohled na věc. Jak již bylo několikrát zmíněno, knihu čtou primárně mladší čtenáři, proto považujeme za vhodné reálie zaměnit za reálie dané země (dětskému ruskému čtenáři se lépe představují 3 kilometry, nežli 3 míle). Při porovnání obou ruských překladů jsme si všimli, že exotizační strategii zvolili oba překladatelé a ani jednu tedy nepovažujeme za vhodnou.

- ❖ *a hundred yards* → **FP:** *в самой сотне ярдов* **X OP:** *в ста ярдах*
- ❖ *two feet off* → **FP:** *на два фута* **X OP:** *на пару футов*
- ❖ *I came out miles from where you were...* → **FP:** *...за несколько миль от вас...* **X OP:** *...на несколько миль...*

Měrné soustavy tvořily z hlediska problematiky překladu reálií nejčtenější skupinu. Všimli jsme si však ještě jedné skutečnosti, která se vyskytla i v předchozí kapitole s tím rozdílem, že adekvátnější překlad (dle našeho názoru) zde zvolil překladatel fanouškovského překladu. V. Sorokin zvolil domestikační strategii a použil pojmenování, které je dětem známé – *Дед Мороз*. M. Spivak zvolila strategii opačnou, a ačkoliv je i Santa Klaus známý na celém světě, přesto se kloníme na stranu V. Sorokina.

- ❖ *Father Christmas* → **FP:** *Дед Мороз* **X OP:** *Санта-Клаус*

6.2.3 Chybějící pasáže v ruských překladech

Musíme konstatovat, ve fanouškovském překladu V. Sorokina jsme se s tímto problémem prakticky vůbec nesetkali. Dbal velmi důsledně na anglický originál a snažil se nic nevynechávat. V oficiálním překladu M. Spivak jsme se s chybějícími částmi setkali minimálně. Pokud k takové situaci došlo, jednalo se spíše o vynechanou část věty, nikoliv o celou větu či snad odstavec.

- ❖ *...gathering round him as he knelt over the elf.* → **FP:** *...они собирались вокруг него, стоящего на коленях над эльфом.* **X OP:** *...подошли и встали вокруг.*

Stejně jako v předchozí kapitole, i zde bychom rádi na závěr vyzdvihli některé překlady slov, slovních spojení či vět ve fanouškovském překladu, které v porovnání s oficiálním překladem považujeme za vhodnější a přikláníme se k nim. I to může být důkazem, že fanouškovský překlad nemusí být vždy nutně považován za ten horší, ale že i zde lze najít velmi dobře přeložené pasáže. Opět však zdůrazňujeme, že se jedná

o subjektivní pohled. Jsme si vědomi toho, že někdo může v těchto situacích za lepší překlad považovat variantu oficiálního překladu, případně nemusí vidět žádný rozdíl.

❖ *In memoriam* → **FP:** *Вспоминая* **X OP:** *In memoriam*.

Zde zvolil Viktor Sorokin přímý význam slovního spojení v originále, který následně přeložil do ruštiny. Maria Spivak se rozhodla použít transplantaci. Pokud uvážíme čtenářské publikum, nepovažujeme tento způsob za nejlepší řešení a kloníme se k variantě fanouškovského překladu.

❖ *The Seven Potters* → **FP:** *Семь Поттеров* **X OP:** *Семь Поттеров*.

U této pasáže nastala stejná situace jako v předchozí kapitole. Fanouškovský překladatel zvolil druhovou číslovku místo základní a my s ním souhlasíme.

❖ *Trace* → **FP:** *Пригляд* **X OP:** *под Оком*.

Tento příklad zařazujeme z důvodu, že oba překlady jsou v podstatě správné a vystihují význam daného slova. My se však více kloníme k fanouškovské variantě, která je jednodušší, jelikož se skládá pouze ze substantiva. V daném kontextu a s ohledem na čtenáře ji pokládáme za vhodnější.

❖ *Scrimgeour is dead. They are coming.* → **FP:** *Скримджер мёртв. Они приближаются* **X OP:** *Скримджер убит. Они идут.*

V tomto případě se více ztotožňujeme s překladem V. Sorokina z toho důvodu, že zvolil dle našeho názoru vhodnější slova. Anglický výraz *dead* znamená v přímém významu *mrtev*, nikoliv *zabit*, proto bychom zde mohli hovořit i o nesprávném oficiálním překladu.

6.3 GRAMATICKÁ A GRAFICKÁ ROVINA JAZYKA

Z hlediska pravopisu a gramatiky jsou oba překlady velmi kvalitní. Po důkladném přečtení obou jsme žádné nedostatky z těchto oblastí nezaznamenali.

Co se týče překlepu, v oficiálním překladu jsme se s nimi vůbec nesetkali. Fanouškovský překlad nějaké překlepy obsahoval, jednalo se však především o zdvojená písmenka, nesprávné uvozovky či zapomenutou mezeru mezi slovy – tyto chyby nepovažujeme však za nijak zásadní. Níže uvádíme několik příkladů.

❖ *Ассиоочки*

❖ *Семейное положениеЖена*

❖ *Статусблагонадёжности*

❖ *«Раковина»*

❖ *Гринделввалд*

6.4 SYNTAKTICKÁ ROVINA

6.4.1 Přechodníky

Přechodníky se hojně vyskytovaly v obou ruských překladech. Nutno podotknout, že v ruštině jsou přechodníky běžné a v porovnání s češtinou nejsou považovány za archaický či knižní výraz. Nejčastěji jsme se s nimi setkali při překladu vedlejší věty obsahující -ing-ovou konstrukci. Níže uvádíme několik příkladů.

- ❖ *...waving her wand.* → **FP:** *...взмахивая палочкой* **X OP:** *...размахивая палочкой*
- ❖ *...Ron panted, emerging from beneath the Invisibility Cloak and throwing it to Harry.* → **FP:** *...пропыхтел Рон, появившись из-под Плаща-невидимки и бросив его Гарри.* **X OP:** *...пропыхтел Рон, появившись из-под Плаща-невидимки и швырнув его Гарри*
- ❖ *He whispered, clutching the two wands...* → **FP:** *шептал он, сжимая обе палочки* **X OP:** *шепотом спросил Гарри, крепко сжимая две волшебные палочки*
- ❖ *They all traipsed back towards the cottage, leaving Harry alone beside the elf.* → **FP:** *потом все ушли к дому, оставив Гарри наедине с эльфом.* **X OP:** *...пошли в дом, оставив Гарри наедине с эльфом.*

6.4.2 Délka vět a souvětí

Žádný velký problém z hlediska délky souvětí jsme nezpozorovali ani v jednom z překladů. I v případě, že byla v originále souvětí velmi dlouhá, překladatelé si poradili buď rozčleněním na několik samostatných vět, nebo souvětí oddělili pomlčkou či středníkem. Přesto uvádíme jeden příklad, kdy ve fanouškovském překladu byla délka souvětí přece jen delší, než by bylo žádoucí. M. Spivak v oficiálním překladu si s daným souvětím poradila mnohem lépe.

- ❖ *After a minute or so, he realised that they had, after all, come to the right place, for here were Bill and Fleur, Dean and Luna, gathering round him as he knelt over the elf.* → **FP:** *через минуту, или около этого, он понял, что всё таки попал в правильное место, потому что здесь были Билл и Флёр, Дин и Луна, они собирались вокруг него, стоящего на коленях над эльфом.* **X**

ОР: Примерно через минуту он понял, что они все-таки прибыли куда нужно – Билл, Флёр, Дин, и Луна подошли и встали вокруг.

6.4.3 Kopírování anglických konstrukcí

Jak jsme v práci již zmiňovali, překladatel by měl být schopen předat myšlenku v cizím jazyce do jazyka mateřského takovým způsobem, aby primárně nekopíroval strukturu daného jazyka. Jednoduše řečeno – na překladu by se nemělo poznat, že se jedná o překlad. V oficiálním překladu se toho překladatelka vyvarovala a pokaždé myšlenku vyjadřovala v souladu se syntaktickými pravidly cílového jazyka. U fanouškovského překladu jsme se několikrát setkali se situací, kdy V. Sorokin zachoval celou anglickou stavbu věty a jen ji překopíroval do ruského jazyka. Takový způsob však není žádoucí.

- ❖ *That's why I wanted the Death Eaters to get a glimpse of Harry before we left, so the knew Xenophilius hadn't been lying.* → **FP:** Вот поэтому я и хотела, чтобы Пожиратели Смерти заметили Гарри, прежде чем мы удерём, чтобы они знали, что Ксенофилиус не лгал. **X ОР:** Я потому и хотела, чтобы Упивающиеся Смертью увидели Гарри, - пусть знают, что Ксенофил не солгал.
- ❖ *She's tough, Luna, much tougher than you'd think.* → **FP:** Она сильная, Луна, много сильнее, чем кажется. **X ОР:** Луна сильная. Гораздо сильнее, чем кажется.
- ❖ *Unknow hands dragged Harry roughly of the ground.* → **FP:** Неизвестно чьи руки подняли Гарри с земли. **X ОР:** Кто-то грубо поднял Гарри с земли.
- ❖ *After a minute or so, he realised that they had, after all, come to the right place, for here were Bill and Fleur, Dean and Luna, gathering round him as he knelt over the elf.* → **FP:** через минуту, или около этого, он понял, что всё таки попал в правильное место, потому что здесь были Билл и Флёр, Дин и Луна, они собирались вокруг него, стоящего на коленях над эльфом. **X ОР:** Примерно через минуту он понял, что они все-таки прибыли куда нужно – Билл, Флёр, Дин, и Луна подошли и встали вокруг.

V originále se nejednou vyskytovala nejružnější citoslovce. Jejich překlad považujeme za komplikovaný, jelikož každá země a každý jazyk má své vlastní vyjádření

např. nejrůznějších zvuků. Často se překladatelé uchylovali k naturalizaci, tzn., zaměnili anglické citoslovce za odpovídající ruské.

❖ *plunk plunk plunk* → **FP:** *шлѐп, шлѐп, шлѐп* **X OP:** *кан, кан, кан*

V několika málo případech jsme se však u překladu V. Sorokina setkali s tím, že citoslovce ponechal v původním znění s využitím transkripce či transliterace.

❖ *crack* → **FP:** *крак* **X OP:** *громкий хлопок*

V neposlední řadě bychom zmínili i problematiku tykání a vykání, které se v angličtině nerozlišuje. Ačkoliv z hlediska konzistence jsme žádný nedostatek neobjevili, vyskytla se jedna situace v oficiálním překladu, se kterou se neztotožňujeme. V. Sorokin zvolil v dané pasáži tykání, M. Spivak naopak vykání. Vzhledem k danému kontextu a chování Umbridgeové k zaměstnancům, se spíše kloníme k tykání.

❖ *Ah, Mafalda! Travers sent you, did he?* → **FP:** *А, Мафальда! Тебя Трэверс послал, так?* **X OP:** *А, Мафальда, Вас Трэверс прислал?*

6.5 SÉMANTICKÁ ROVINA

6.5.1 Interpretační chyby

Na základě analýzy obou překladů jsme velké odchylky z hlediska správnosti nenalezli. Oba překlady považujeme za velmi kvalitní a chyby v překladu se nehledaly lehce. K fanouškovskému překladu uvádíme přece jen dva následující příklady.

❖ *Body-bind curse* → **FP:** *Заклятие превращения в птицу*

Tento překlad vznikl patrně z nepozornosti, kdy překladatel zaměnil slovo *bind* za slovo *bird*. Verze M. Spivak *телобинт* je správná, a také ji považujeme za adekvátní.

❖ *There's the silver lining I've been looking for.* → **FP:** *Вот она, серебряная крепь, которую я искала.*

V tomto případě jde o nerozpoznaný frazeologismus – *every cloud has a silver lining* (po každé bouři vyjde slunce). V ruštině je frazeologismus, který významově odpovídá anglickému: *Все, что ни делается – все к лучшему*. Zvolili bychom proto buď tuto variantu, případně opisný překlad.

6.6 CELKOVÉ ZHODNOCENÍ

Stejně jako v předchozí kapitole i zde bychom rádi celkově zhodnotili oba překlady. Překlad M. Spivak je v pořadí druhým oficiálním překladem. Při překládání jmen a pojmenování se nedržela již vytvořeného překladu a velkou část jmen přeložila jinak a svým způsobem, často s použitím naturalizačních postupů a celkového přehodnocení. Na jedné straně oceňujeme překladatelčinu fantazii při vymýšlení novotvarů. Na straně druhé nový překlad vydavatelství Machaon vyšel až několik let po vydání prvního překladu. Čtenáři byli tedy zvyklí na pojmenování a názvy, které vytvořili překladatelé nakladatelství Rosmen. Nejsme proto zcela přesvědčeni, zda se tato investice vyplatila. Co se týče vyjádření specifické mluvy určitých osob, M. Spivak se snažila tuto nespisovnou angličtinu zachovat i v ruštině. Musíme však konstatovat, že v některých případech nebyla úplně konzistentní. Z hlediska překlepů a gramatických chyb jsme neshledali žádné nedostatky. Poněkud problematičtější se nám zdá zachování anglických reálií, především se to týká metrické soustavy, s čímž jsme se neztotožnili. M. Spivak se rozhodla pro použití exotizační strategie, tudíž reálie ponechávala v původní podobě, my se naopak přikláníme k naturalizaci. Pokud se zaměříme na kopírování anglické konstrukce, překladatelka si poradila velmi dobře a věty přizpůsobila ruské stavbě. Celkově hodnotíme překlad velmi pozitivně. Dobrému dojmu nepochybně přidal i fakt, že překlad prochází korekturou a redakcí.

Fanouškovský překlad zhotovil V. Sorokin. Při překládání jmen, kouzel a dalších názvů vycházel z původního překladu, což považujeme za lepší strategii, než využila M. Spivak. Při překladu jmen, která se vyskytovala poprvé v 7. dílu, využíval často transkripci či transliteraci, případně význam v angličtině přeložil odpovídajícím způsobem do ruštiny. Co se týče konzistence, problémy se vyskytovaly u překladu specifické angličtiny. Zde překladatel několikrát tuto skutečnost nezachoval, i přesto, že v originále autorka na tento fakt velmi důsledně dbala. Dále uvádíme jeden příklad, kdy je v kořenu jména zaměněno *-e-* za *-ə-*. Jelikož se ale u druhé varianty jedná o hovorovou variantu jména, mohlo se jednat o záměr. *Стелли* → *Стэн*. Žádné další nedostatky jsme neobjevili. Nutno podotknout, že tato skutečnost souvisí nepochybně s korekturou a redakcí, kterou měl nejen oficiální, ale i fanouškovský překlad. V. Sorokin tuto skutečnost uvádí na začátku svého překladu. Důležitým aspektem je také to, že každý z překladů měl na starost jen jeden překladatel – konzistence celého textu se tudíž dodržovala snáze. Z hlediska pravopisu jsme neshledali žádné nedostatky, překlepy

se však v textu několikrát vyskytly. U překladu anglických reálií, konkrétně metrické soustavy, postupoval překladatel stejně jako M. Spivak, opět to však nepovažujeme za nejlepší řešení. Nutno podotknout, že V. Sorokin si nejednou neuměl poradit s anglickou konstrukcí; stavba věty byla zkopírovaná a nezněla rusky. Rovněž jsme si všimli, že ve fanouškovském překladu bylo zachovááno písmeno *ě* (např. *mpěx мѣтел*), které se obvykle nahrazuje písmenem *e*. Ač se, v porovnání s oficiálním překladem, ve fanouškovském překladu vyskytlo více chyb z hlediska syntaxe i stylistiky, přesto jej považujeme za kvalitní. Na kvalitě mu nepochybně dodává i skutečnost, že celkový překlad trval cca půl roku a měl i závěrečnou korekturu.

7 ANALÝZA A POROVNÁNÍ FANOUŠKOVSKÝCH PŘEKLADŮ V ČEŠTINĚ A RUŠTINĚ

V poslední kapitole naší práce se zabýváme fanouškovskými překlady v češtině i ruštině. Při našem vlastním rozboru zachováváme všechny tři roviny – lexikální, stylistickou i syntaktickou. Nicméně některé podkapitoly budou zahrnuty až v celkovém zhodnocení z důvodu vyhnutí se opakování informací, které již byly zmíněny v předchozích kapitolách. Pro český fanouškovský překlad budeme používat zkratku **ČFP**, pro ruský fanouškovský překlad **RFP**.

7.1 LEXIKÁLNÍ ROVINA

Stejně jako v předchozích kapitolách, i zde se soustředíme na tři kategorie – vlastní jména, kouzla a další vybrané výrazy.

7.1.1 Vlastní jména

U většiny vlastních jmen jsme u obou překladů zaznamenali stejný přístup. V českém překladu bylo jméno ponecháno v původním znění, v ruském překladu byla využita transkripce či transliterace. Stejně jako v českém překladu, i v ruském překladu jméno žádnou změnou neprošlo.

❖ *Yaxley* → **ČFP:** *Yaxley* **X RFP:** *Якли*

Zde bychom rádi upozornili na skutečnost, že v ruském fanouškovském překladu došlo několikrát k záměně jména *Якли* za *Якли*. Pravděpodobně se jedná o chybu z nepozornosti.

❖ *Barnabas Deverill* → **ČFP:** *Baraabas Dverill* **X RFP:** *Барнабас Деревилл*

V českém fanouškovském překladu došlo k obdobné situaci, kterou opisujeme u příkladu výše. Domníváme se, že nepozornost, kvůli které překlady zřejmě vznikly, byla důsledkem časové tísně.

❖ *Pius Thicknesse* → **ČFP:** *Pius Thicknesse* **X RFP:** *Пиус Тикнесс*

❖ *Dirk Cresswell* → **ČFP:** *Dirk Cresswell* **X RFP:** *Дирк Кроссвелл*

❖ *Celestina Warbeck* → **ČFP:** *Celestýna Warbecková* **X RFP:** *Селестина Ворбек*

❖ *Scabior* → **ČFP:** *Scabior* **X RFP:** *Скабиор*

❖ *Terry Boot* → **ČFP:** *Terry Boot* **X RFP:** *Терри Бут*

❖ *Ernie MacMillan* → **ČFP:** *Ernie MacMillan* **X RFP:** *Эрни Макмиллан*

❖ *Anthony Goldstein* → **ČFP:** *Anthony Goldstein* **X RFP:** *Энтони Голдстен*

❖ *Michael Corner* → **ČFP:** *Michael Corner* **X RFP:** *Майкл Конер*

Ve dvou případech si čeští fanouškovští překladatelé s překladem poradili velmi pěkně. U obou jmen vycházeli z přímého významu příjmení v angličtině, které následně přeložili do češtiny. V obou případech oceňujeme snahu nenechat jméno v původním znění, jako tomu bylo v ruském fanouškovském překladu.

❖ *Ivor Dillonsby* → **ČFP:** *Ivor Moulovatý* **X RFP:** *Ивор Диллонсби*

Daný příklad jsme již zmiňovali v 5. kapitole. Pro úplnost zopakujeme, že angl. výraz *dill* lze přeložit jako kopr, nebo také jako trouba či moula; právě z druhého možného překladu vycházeli čeští překladatelé.

❖ *Enid Smeek* → **ČFP:** *Enid Zasmrádlá* **X RFP:** *Энид Смик*

V tomto případě využili překladatelé stejného postupu. Základem pro český překlad se stalo slovo *to smeek*, které znamená smrdět, páchnout, vypouštět výpary.

Setkali jsme se i s opačnou situací, kdy bylo jméno přeloženo do ruštiny, a naopak v českém fanouškovském překladu zůstalo nezměněno.

❖ *Emeric the Evil* → **ČFP:** *Emeric Evil* **X RFP:** *Злой Эмерик*

U tohoto jména došlo k překladu výrazu *the Evil*, kdy do ruštiny zvolil překladatel odpovídající ekvivalent *Злой*. Kromě toho zvolili ještě ruskou variantu jména *Emeric*. V porovnání s českým překladem se kloníme na stranu ruského překladu.

7.1.2 Kouzla

Co se týče překladu názvů kouzel, zde využívali překladatelé často stejnou strategii jako při překládání jmen – ponechání názvu v původním znění v češtině a překlad pomocí transkripce či transliterace v ruštině.

❖ *Stupefy* → **ČFP:** *Stupefy* **X RFP:** *Супефай*

❖ *Accio* → **ČFP:** *Accio* **X RFP:** *Аццио*

❖ *Relashio* → **ČFP:** *Relashio* **X RFP:** *Релаксио*

❖ *Muffliato* → **ČFP:** *Muffliato* **X RFP:** *Муффлиато*

Dále uvádíme vybrané příklady kouzel, jejichž překlad byl odlišný.

❖ *Legilimency* → **ČFP:** *čtení myšlenek* **X RFP:** *Леглименция*

V tomto případě se kloníme na stranu českých překladatelů. Pod slovním spojením, které bylo zvoleno v českém překladu, je pro čtenáře mnohem jednodušší představit si samotný význam kouzla.

❖ *Fidelius Charm* → ČFP: *Fidelius Charm* X RFP: *Укрывающие Чары*

Zde vidíme, že čeští překladatelé zkopírovali celý název kouzla, aniž by si uvědomili, že samotné slovo *charm* znamená v angličtině kouzlo či zaklínadlo. Na druhou stranu překladatel v ruštině zvolil překlad na základě významu kouzla, což považujeme za vhodnější.

❖ *Atmospheric Charm* → ČFP: *Povětrnostní kouzlo* X RFP: *Атмосферные чары*

V. Sorokin zvolil při překladu do ruštiny doslovný překlad kouzla. Naopak čeští fanouškovští překladatelé se odklonili od originálního názvu a zvolili překlad, vycházející z významu daného kouzla. V tomto případě považujeme oba překlady za adekvátní.

❖ *Meteoroljinx recanto* → ČFP: *Meteoroljinx recanto* X RFP: *Обратная Метеочара*

Při překladu tohoto kouzla zvolili čeští překladatelé opět tu nejjednodušší cestu – a to ponechání výrazu v originálním znění. Bohužel se zde vyskytl navíc překlep, konkrétně v překladu je navíc písmeno *r*, které v anglickém originále není. Ruský překlad V. Sorokina byl mnohem nápaditější, vycházel z významu daného kouzla a my se k jeho variantě přikláníme.

Níže uvádíme ještě dva zajímavé příklady. V českém fanouškovském překladu byly názvy ponechány v originálním znění vycházejícím z latiny. Naopak V. Sorokin přeložil kletby na základě jejich významu. Ačkoliv latinský název dodává na jisté temné atmosféře, myslíme si, že varianta ruského překladu má také své opodstatnění a považujeme ho za zdařilý. Na druhou stranu musíme zmínit i fakt, že samotná formule kouzla zní *Crucio*, jejíž podobu zachovali překladatelé v češtině i v ruštině (zde s použitím transkripce). Proto je zde na zvážení, zda by nebylo lepším překladatelským řešením názvy kleteb nepřekládat z důvodu zachování jak pojmenování, tak i formule kletby.

❖ *the Cruciatius Curse* → ČFP: *kletba Cruciatius* X RFP: *Пыточное Заклятие*

- ❖ *the Imperius Curse* → ČFP: *kletba Imperius* X RFP: *Заклятие Подвластия*

7.1.3 Další výrazy

- ❖ *dragon fire* → ČFP: *drakolet* X RFP: *драконьий огонь*

Na tomto místě bychom rádi poukázali na český překlad daného termínu. I přesto, že je ruský fanouškovský překlad zcela správný, přikláníme se o něco více k české variantě, která se nám zdá velmi zdařilá, nápaditá a do kontextu i více zapadá.

- ❖ *Body-Bind Curse* → ČFP: *těloptačí kletba* X RFP: *заклятие превращения в птицу*

Daný příklad jsme uváděli již v předchozích kapitolách, jak při porovnání českých, tak i ruských překladů. Považujeme za nutné ho však zmínit i zde. V obou fanouškovských překladech nezávisle na sobě vznikla stejná interferenční chyba, kdy překladatelé slovo *to bind* (svázat, připoutat) zaměnili za slovo *bird* (pták).

- ❖ *Nature's Nobility* → ČFP: *Nature's Nobility* X RFP: *Истоки благородства*

Naopak u tohoto příkladu bychom rádi vyzdvihli překlad, který zvolil překladatel ruského fanouškovského překladu. V českém překladu byl zachován celý originální název bez jakékoliv změny, překladatelé zvolili tedy exotizační strategii. Naopak v ruském překladu přeložil V. Sorokin název knihy podle originálního významu. V tomto případě se ztotožňujeme s ruským překladem – čtenářům bude hned jasné, že se jedná o knihu popisující všechny kouzelnické rodiny.

- ❖ *cauldron cakes* → ČFP: *cauldronský koláč* X RFP: *кексы-котелки*

I v tomto případě se jedná o zdařilý ruský překlad. V českém fanouškovském překladu bylo použito adjektivum odvozené od slova *cauldron*. V ruštině naopak překladatel zachoval přímý význam anglického slova, což je kotel, kotlík. Ač lze považovat český překlad za správný, přesto jsme se více ztotožnili s ruským překladem – kouzelníci kotlíky používají na výrobu lektvarů, z toho důvodu nám zde vzniká asociace.

7.2 STYLISTICKÁ ROVINA

7.2.1 Vyjádření nespisovnosti a chybné angličtiny

Postava Fleur pochází z Francie a tento její původ byl nejednou ztelný i v samotné angličtině. S touto situací se museli překladatelé vyrovnat i ve svých překladech, jelikož angličtina s francouzskou výslovností byla v originále důsledně zachovávána. V porovnání s ruským překladem nebyl český fanouškovský překlad příliš konzistentní. Vyskytovaly se pasáže, které byly přeloženy adekvátně, nicméně mnohem častěji jsme se setkali s úseky, kdy žádný rozdíl ve výslovnosti patrný nebyl.

- ❖ *Bah, Bill, don't look at me, I'm 'ideous'.* → **ČFP:** *Tfuj, Bille, nedívej se na mě, jsem šeredná.* **X RFP:** *Фи, Билл, не смот'ги на меня, я оме'знительна.*

Nutno podotknout, že s nedodržením konzistence jsme se v tomto případě setkali i v ruském fanouškovském překladu, bylo to však v menší míře.

V knize jsme se několikrát setkali s francouzskými slovy. Na první pohled byly u obou překladů patrné různé způsoby překladu, které se střídaly. Tento způsob nepovažujeme za vhodný. Myslíme si, že překladatel by se měl rozhodnout, zda ponechá pasáže v originále či je přeloží do cílového jazyka a tento způsob v průběhu překladu neměnit. My v tomto případě preferujeme ponechání úseku ve francouzském originále.

- ❖ *Ah, she eez charmante, your aunt.* → **ČFP:** *Ách, tvoje tetička je tak šarmantní.* **X RFP:** *Ну, твоя тѣтя charmante.*

V tomto případě byl v českém fanouškovském překladu zvolen překlad na základě přímého významu francouzského slova. Naopak v ruském fanouškovském překladu byla použita transplantace a slovo zůstalo v původním znění. Za povšimnutí stojí i fakt, že u slov nebyla vůbec zdůrazněna francouzská výslovnost či přízvuk. U ruského překladu, kde bylo slovo ponecháno ve francouzském originále, tato skutečnost nepřekáží, jelikož jinakost je zde vyjádřena právě slovem *charmant*. Naopak v českém překladu, kde bylo francouzské slovo přeloženo, jsou čtenáři poněkud ochuzeni.

- ❖ *So, au revoir, Mr Ollivander.* → **ČFP:** *Tedy, au revoir.* **X RFP:** *Итак, au revoir.*

V tomto případě zvolili překladatelé obou překladů shodnou strategii – ponechání v původním znění. My s touto volbou také souhlasíme. Kromě toho zde můžeme

vidět, že čeští fanouškovští překladatelé se odklonili od způsobu, který zvolili ve výše uvedeném příkladu.

- ❖ *Maman! Papa!* → **ČFP:** *Mama! Papa!* **X RFP:** *Маман! Пана!*
Zde se se naopak od své strategie odklonil V. Sorokin, který v tomto příkladu transliteroval francouzská slova. Tento způsob se nám nejeví jako nejlepší. My se kloníme k exotizační strategii, tudíž ponechat slova a slovní spojení v původním znění. U českého překladu jsme si všimli chybějícího písmene *n* na konci slova *Maman*. V tomto případě se nejspíše jedná o chybu z přehlédnutí.

V knize se několikrát vyskytly také německy mluvící postavy. V tomto případě čeští fanouškovští překladatelé ponechali věty opět v původním znění, s čímž se ztotožňujeme. Naopak V. Sorokin použil transkripci, která se nám nezdá jako nejvhodnější řešení. Zvolili bychom buď překlad do ruštiny, nebo transplantaci. Kromě toho došlo opět k jinému způsobu překladu, v předchozích příkladech volil V. Sorokin transplantaci a transliteraci, nyní naopak transkripci.

- ❖ *Er wohnt hier nicht mehr.* → **ČFP:** *Er wohnt hier nicht mehr.* **X RFP:** *Эр вонн хир нихт мер.*

Co se týče mluvy Hagrida, s tou si překladatelé poradili dobře. U českého překladu byla zvolena obecná čeština, naopak v ruském překladu byly zvoleny morfologicky stažené tvary, v některých případech i snížené lexikum. Několikrát se v obou překladech vyskytla nekonzistence, i přesto, že v originále autorka důsledně v každé větě na Hagridovu angličtinu upozorňuje. Tato situace se však nevyskytovala příliš často a nepovažujeme ji za nijak závažnou.

- ❖ *My job's ter get you there safe, Harry.* → **ČFP:** *Má práce je dostat tě vodsad', Harry.* **X RFP:** *Моё дело доставить ты в целости.*

Zde bychom rádi zmínili i situaci, kdy se v obou překladech vyskytla stejná interpretační chyba. Překladatelé zřejmě zaměnili slovní spojení *toldjer* (spisovně *told you*) za slovo *voják*.

- ❖ *I've toldjer, I'd sooner be a protector* → **ČFP:** *Jsem voják, dříve jsem byl ochránce...* **X RFP:** *Я солдат, я лучше буду охранником ...*

V neposlední řadě bychom chtěli zmínit postavu Bulhara Vikora Kruma. Překladaatelé si s jeho výslovností, která měla stopy bulharštiny, poradili ve většině případů pěkně s výjimkou pasáže, kdy však došlo opět k nezachování specifického akcentu. U českého fanouškovského překladu použili překladaatelé alespoň slovo *Brité*, což by mohlo evokovat např. *interferenční chybu*, nicméně i přesto si myslíme, že překlad věty je nedostatečný a překladaatelé měli zvolit více překladaatelských prostředků pro dodržení originálu (např. změnu délky samohlásky nebo záměnu slovosledu).

- ❖ *He retired several years ago. I was one of the last to purchase a Gregorovitch wand. They are the best – atough I know, of course, that you Britons set much store by Ollivander. → ČFP: Odešel před pár lety do důchodu. Já byl jedním z posledních, kteří koupili Gregorovičovu hůlku. Jsou nejlepší, ale vím, že vy Brité dáváte přednost Ollivanderovi. X RFP: Он ушел от дел несколько лет назад. Я был один из последних, кто купил палочку Грегоровича. Они лучшие – хотя я знаю, конечно, что вы, британцы, высоко ставите Олливандера.*

7.2.2 Anglické reálie

Anglické reálie se vyskytují napříč celou sérií. Jelikož jsme porovnávali, jak si s touto problematikou poradili překladaatelé českého fanouškovského překladu v porovnání s P. Medkem a také V. Sorokin v porovnání s M. Spivak, rozhodli jsme se také z tohoto hlediska zanalyzovat fanouškovské překlady i navzájem.

- ❖ *Christmas Eve → ČFP: noc před Vánoci X RFP: Сочельник*

Ve Velké Británii se během Vánoc setkáváme se dvěma různými svátečními dny – Christmas Eve a Christmas Day. První zmíněný připadá na 24. 12., druhý svátek na následující den, tedy 25. 12. Zde je však nutné si uvědomit rozdíl v porovnání s českými Vánoce – doba našeho Štědrého dne se ve Velké Británii slaví až 25. 12. Český fanouškovský překladaatelé zvolili překlad *noc před Vánoci*. Z hlediska významu plně odpovídá anglickému originálu, pokud bychom chtěli být ještě o něco konkrétnější, překlad by mohl vypadat např. *den před Štědrým večerem*. V ruském překladu bylo zvoleno slovo *Сочельник*, který připadá na 24. 12, kdy se slaví narození Ježíše Krista. Ruské Vánoce jsou úplně odlišné od těch českých i britských; slaví se buď na Nový rok, nebo 6. a 7. ledna. A i přesto, že v překladu mohla být zachována atmosféra večeru před Štědrým dnem, myslíme si, že z důvodu dvojího možného slavení Vánoc, zvolil Viktor Sorokin lepší možnou variantu.

- ❖ *...that echoed across the dark gardens over the church bells ringing in Christmas Day. → ČFP: ... jehož ozvěna se nesla přes potměšlé zahrady až ke kostelním zvonům, znějícím na oslavu Štědrého dne. X RFP: ... и эхом разнёсся по темным садам, прекрывая рождественский звон церковных колоколов.*

Zde se překlad týká již zmíněného slovního spojení Christmas Day, který připadá na 25. 12. a ve Velké Británii jde o dobu našeho Štědrého dne. V českém fanouškovském překladu tuto skutečnost zachovali a dle našeho názoru adekvátně realii přeložili do češtiny. V ruském překladu použil V. Sorokin generalizaci, kdy Christmas Day zaměnil za slovo *рождественский*. V daném kontextu to však ničemu nepřekáží a ztotožňujeme se i s touto variantou.

- ❖ *Father Christmas → ČFP: Santa Claus X RFP: Дед Мороз*

Tento příklad jsme již analyzovali v předchozích kapitolách. Jak jsme již zmiňovali, jsme si vědomi různých postojů ke strategiím při překladu realii a plně respektujeme jiný názor. My se kloníme k naturalizační strategii – pokud to situace a kontext dovolí. V tomto případě je tedy pro náš vhodnější varianta V. Sorokina, který typicky anglickou postavu zaměnil za odpovídající ruskou.

- ❖ *King's Cross → ČFP: King's Cross X RFP: Вокзал Кинг Кросс*

V tomto případě jsme chtěli upozornit na doplňující informaci, kterou V. Sorokin, dle našeho názoru, vhodně použil. Pakliže by bylo dané slovní spojení zasazeno ve větě či v kontextu, vůbec nic bychom nenamítali ani proti variantě českého překladu. Daný výraz byl však užít jako nadpis, proto si myslíme, že doplňující slovo *вокзал* ničemu neuškodilo – právě naopak si čtenáři mohli snáze představit, kde se bude děj kapitoly odehrávat.

V neposlední řadě se v překladech vyskytovaly jednotky měrné soustavy. Překladatelé obou fanouškovských překladů se rozhodli zachovávat imperiální jednotky tak, jak je to v originále. Náš postoj k této problematice zůstává neměnný – kloníme se k naturalizační strategii, jelikož pro obě země je typická metrická soustava a dle našeho názoru by tyto jednotky byly pro čtenáře přijatelnější. Na druhou stranu rozumíme i opačným názorům, které se s naším rozcházejí a argumentují tím, že exotizační strategie by mohla čtenářům rozšířit povědomí. Vzhledem k faktu, že jsme se touto problematikou zabývali již v předchozích kapitolách, uvádíme pouze jeden názorný příklad.

- ❖ *...I came out miles from where you were... → ČFP: ... objevil jsem se dvě míle od vás... X RFP: ...за несколько миль от вас...*

7.3 GRAMATICKÁ A GRAFICKÁ ROVINA JAZYKA

Pravopisných a gramatických chyb, a také překlepů se v českém fanouškovském překladu vyskytovalo velmi mnoho. Ačkoliv jsme v kapitole pojednávající o obou českých překladech příklady již uváděli, pro úplnost jsme se rozhodli uvést ještě další.

- ❖ *Láhev brandy, kterou předala Hagridov \bar{y}* (pravopisná chyba -y v podstatném jménu v dativu)
- ❖ *Voldemort tě dostihnul* (morfologicky nesprávný tvar minulého času)
- ❖ *Tonksová přistála dlouhým smikem* (pravopisná chyba ve slově, které se řadí k vyjmenovaným slovům)
- ❖ *Jdu říctr mamce*
- ❖ *Dawning street* (záměna samohlásky o za hlásku o)
- ❖ *Obličeje dvojčat se zkroutili* (pravopisná chyba v l-ovém přičestí -i u neživotného podmětu)
- ❖ *Svaly se pohybovali* (pravopisná chyba v l-ovém přičestí -i u neživotného podmětu)

Co se týče ruského fanouškovského překladu, zde se rovněž vyskytlo několik nedostatků. Nutno podotknout, že jich však bylo výrazně méně, než u českého fanouškovského překladu. Navíc se ve většině případů jednalo pouze o překlepy. Pravopisných chyb se v překladu objevilo minimum. Jelikož jsme se těmito chybami zabývali v předchozí kapitole, uvádíme pouze dva příklady pro úplnost.

- ❖ *Якли* (správně Якли)
- ❖ *С днѐм рождѣнѣя* (pravopisná chyba – záměna hlásky и za měkký znak)

7.4 SYNTAKTICKÁ ROVINA

7.4.1 Přechodníky

V předchozích dvou kapitolách jsme se zabývali přechodníky, které se v obou fanouškovských překladech hojně vyskytovaly. Nejčastěji se tímto způsobem překládaly ing-ové konstrukce. Pro srovnání jsme se rozhodli uvést několik příkladů i do této kapitoly, abychom jednak porovnali správnost užití přechodníků a také, kdo si s touto skutečností poradil lépe.

- ❖ *Harry stopped at the gate into the garden, staring out at its overgrown plants, rubbing his pounding forehead and thinking of Dumbledore.* → **ČFP:** *Harry se zastavil u zahradní branky, **zírajíc** na přerostlé květiny kolem a myslel na Brumbála.* (špatný morfologický tvar – ženský rod) **X RFP:** *Гарри остановился у калитки в сад, глядя в его запущенные заросли, потирая лоб и думая о Дамблдоре.*
- ❖ *Harry forced himself to look directly into her eyes, noticing as he did so that they were precisely the same shade of brown as Ginny's.* → **ČFP:** *Přímo pohlédl do očí paní Weasleyové, **všímaje** si na chlup stejného hnědého odstínu, jako má Ginny.* (špatný morfologický tvar – ženský rod) **X RFP:** *Он заставил себя смотреть миссис Висли прямо в глаза, заметив про себя, что они, оказывается, карие точь-в-точь как у Джинни.*
- ❖ *... said Hermione, now flicking through The Tales...* → **ČFP:** *... řekla Hermiona, listujíc Příběhy...* **X RFP:** *... ответила Эрмиона, перелистывая Сказания...*
- ❖ *...said Krum, eyebrows raised...* → **ČFP:** *... řekl Krum **nadzvihujíc** obočí...* (špatný morfologický tvar – ženský rod) **X RFP:** *... сказал Крум, подняв брови...*
- ❖ *... said Hermione, standing on tiptoe...* → **ČFP:** *... prohlásila Hermiona, stojíce na špičkách...* **X RFP:** *... сказала Эрмиона, поднимаясь на цыпочках...*

Z hlediska správnosti musíme konstatovat, že v českém překladu docházelo často k chybám v rodě a čísle, na základě toho byl poté užit nesprávný přechodník. Musíme podotknout, že i pokud by byly přechodníky z gramatického i pravopisného hlediska správně, tento tvar se považuje za archaický a knižní. Z našeho pohledu snižovalo kvalitu překladu právě užití přechodníkových tvarů; věty byly kostrbaté a při čtení nám tento tvar činil potíže. Navrhovali bychom přechodníky zaměnit např. vedlejší či hlavní větou – v závislosti na kontextu. V ruštině jsou přechodníkové tvary součástí běžné mluvy a spisovného jazyka, nejsou považovány za zastaralé výrazy. I z hlediska gramatického byly užity správně a z tohoto hlediska nemáme žádné další připomínky.

7.4.2 Kopírování anglických konstrukcí

Co se týče problematiky kopírování anglických konstrukcí a struktury věty, v předchozích kapitolách jsme uváděli, že to byla záležitost spíše fanouškovských překladů. Na základě porovnání obou fanouškovských překladů jsme došli k závěru, že ve větší míře se věty s anglickou strukturou a konstrukcí vyskytovaly v českém

fanouškovském překladu. Níže uvádíme několik příkladů, kdy v českém překladu je v českých větách patrná anglická struktura věty, naopak v ruském překladu byly věty přizpůsobeny ruštině.

- ❖ *May I ask, why you are abandoning your education?* → **ČFP:** *Můžu se zeptat, proč chcete opustit vaši výuku?* **X RFP:** *Могу я спросить, почему вы забрасываете своё образование?*
- ❖ *A surprise, apparently!* → **ČFP:** *Překvapení, zjevně!* **X RFP:** *Я так понимаю, это для вас сюрприз!*
- ❖ *Dumbledore was very fond of you.* → **ČFP:** *Brumbál byl na tebe strašně laskavý.* **X RFP:** *Дамблдор очень хорошо к тебе относился.*
- ❖ *...after a hasty chorus of Happy Birthday...* → **ČFP:** *...poté, co zazpívali Happy birthday...* **X RFP:** *...после торопливо пропетого «С днём рождения»...* (v daném příkladu se navíc vyskytuje pravopisná chyba, na kterou jsme upozorňovali výše)
- ❖ *...he hold of Hermione's free arm...* → **ČFP:** *...chytil se Hermioniny ruky...* **X RFP:** *...он схватил Эрмиону за свободную руку...*

Pro srovnání uvádíme i opačný příklad, kdy v ruském fanouškovském překladu byla přeložená věta s anglickým slovosledem a strukturou; český fanouškovský překlad si naopak s touto situací poradil obstojně.

- ❖ *...said Hermione, managing a small smile as she pushed the robes into the bag.* → **ČFP:** *...usmála se Hermiona a strkala jeho věci do kabelky.* **X RFP:** *...Эрмиона изобразила лёгкую улыбку, запихивая мантию в сумочку.*

7.5 CELKOVÉ ZHODNOCENÍ

Na tomto místě, stejně jako v předchozích kapitolách, zhodnotíme oba fanouškovské překlady. Co se týče vlastních jmen, většinu z nich nechávali překladatelé v originálním znění, v ruštině s použitím transkripce či transliterace. V několika málo případech jména přeložili podle přímého významu v angličtině. S oběma způsoby souhlasíme, je však nutné si uvědomit, že pokud zůstanou jména v původním znění, čtenáři mohou být poněkud ochuzeni. Podobná situace nastávala i při překladu kouzel a dalších názvů. Pokud se zaměříme na překlad nespisovné a specifické angličtiny, zde se čeští překladatelé i ruský překladatel snažili o její zachování i v cílovém jazyce, ne vždy byl však tento způsob důsledný. Pravopisných a gramatických chyb a i překlepů bylo

mnohem víc v českém fanouškovském překladu. U překladu anglických reálií jsme se s překladateli nejvíc rozcházel v překladu či zachování měrných jednotek. Při překladu anglické ing-ové konstrukce zvolili oba překladatelé přechodníky. V českém překladu jsme se s tímto řešením neztotožnili, jelikož jsou považovány za knižní výrazy, naopak v ruštině se používají běžně, proto je tato volba opodstatněná. S kopírováním anglické struktury a stavby věty jsme se mnohem více setkali v českém fanouškovském překladu. Z hlediska konzistence jsme v ruském i českém fanouškovském překladu zaznamenali nedodržování nespisovné angličtiny, v českém jsme se kromě toho setkali i s nekonzistencí ve jménech, kouzlech a pojmenování.

ZÁVĚR

Naše diplomová práce byla věnována problematice fanouškovských překladů Harryho Pottera do ruštiny a do češtiny. Práce je rozdělena na sedm stěžejních kapitol. První čtyři kapitoly tvoří teoretické pozadí pro náš vlastní rozbor. Zabývali jsme se překladem obecně, poté konkrétně uměleckým překladem, krátce jsme se dotkli kritiky překladu, objasnili jsme termín *fanouškovský překlad* a představili jsme také fenomén Harryho Pottera spolu s jeho českými a ruskými překladateli. Našemu vlastnímu rozboru byly věnovány pátá, šestá a sedmá kapitola. Během psaní diplomové práce jsme pracovali s česky, slovensky, rusky a anglicky psanými knižními a internetovými zdroji.

Jako hlavní cíl práce jsme si vytyčili zhodnotit kvalitu překladů na základě komparační analýzy (primárně z lexikálního, stylistického a syntaktického hlediska). Pro rozbor jsme si zvolili sedmý díl Harryho Pottera – Harry Potter a relikvie smrti. Toto dílo jsme porovnávali navzájem ve třech různých jazykových kombinacích.

Kromě samotného srovnání překladů může tato práce posloužit jako studijní materiál pro budoucí překladatele ať už fanouškovské či profesionální. V rámci práce se nám totiž podařilo ukázat, že pro kvalitní cizojazyčný překlad nemusí být dostatečná brilantní znalost obou jazyků (výchozího i cílového), ale že překládání jako takové je mnohem komplexnější činnost a skýtá různá úskalí, která nemusí být na první pohled patrná. Některá z těchto úskalí se nám, domníváme se, podařilo demonstrovat na jednotlivých příkladech v rámci vlastního rozboru. Dobrý překladatel totiž musí při překládání brát zřetel na spoustu okolností, uvedme především ty, které se vyskytly v analyzovaných překladech.

❖ Návaznost na dříve vydané překlady

Pokud překladatel překládá díl série a některý z předchozích dílů již přeložil jiný překladatel, je třeba zvážit, jaká část jeho potenciálních čtenářů četla překlad od jiného překladatele. V případě, že se jedná o nezanedbatelnou část potenciálních čtenářů, je na místě sladit nový překlad s tím minulým, aby čtenáři nebyli přílišnými rozdíly zmateni. Toto zřejmě opoměla zvážit oficiální ruská překladatelka M. Spivak, jelikož její překlady byly výrazně odlišné od do té doby existujících oficiálních ruských překladů ságy o Harrym Potterovi, a to dokonce v tak zásadních věcech, jako jsou jména hlavních postav. Autor

ruského fanouškovského překladu V. Sorokin naopak přeložil jména a různá pojmenování v souladu s prvním oficiálně vydaným překladem, s čímž se ztotožňujeme i my. V protikladu k překladu M. Spivak jsou překlady bratří Medků, jediných oficiálních českých překladatelů Harryho Pottera, kteří své překlady sladili do té míry, že by čtenář snad ani nepoznal, že se v překladu jednotlivých dílů střídali.

❖ Globální kontext překládaného díla

Překladatel musí při překladu často přihlížet k významu překládaných výrazů v kontextu daného díla. Ne vždy je možné volit překlad přímý. Speciálně u originálních jmen a názvů, které vznikly ve fantazii autora, je potřeba použít kreativnější přístup založený na příslušném kontextu. Zde je potřeba zdůraznit, že překladatel by si měl snažit obsahové sdělení překládaného slova nastavit na základě kontextu z co možná nejširšího obsahu překládaného díla, tedy v našem případě na základě kontextu ze všech sedmi dílů. V opačném případě (vyhodnocení významu pouze na základě lokálního kontextu) totiž hrozí, že význam překládaného slova se bude v průběhu díla posouvat či se dokonce diametrálně změnit. V takovém případě hrozí, že slovo, které překladatel zvolil a použil pro pro překládaný výraz, nebude významově odpovídat kontextu v dalších částech překládaného textu nebo bude dokonce v jeho přímém rozporu. Toto se bohužel stalo M. Spivak v situaci, kdy volila vhodný překlad pro jméno postavy Severuse Snapa. Ačkoliv měla překladatelka k dispozici všechny díly, vyhodnotila jeho postavu jako zápornou zřejmě na základě prvního dílu, a tak pomocí metody celkového přehodnocení zvolila překlad *Злотейс Злей*. Když se později ukázalo, že postava Severuse Snapa naopak patří k nejladnějším postavám celé ságy, nezbývalo překladatelce nic jiného než zachovat tento významově nevhodný překlad, pokud se nechtěla dopustit ještě signifikantnější chyby, a sice nekonzistentního překladu jména jedné z hlavních postav. V případě obou českých překladů vycházeli překladatelé z předchozích přeložených dílů a zachovali překlad všech již dříve přeložených jmen, kouzel a dalších pojmenování. Obdobná situace byla i u fanouškovského překladu V. Sorokina, který vycházel z původního (prvního) oficiálního překladu,

❖ Znalost reálií

Dále bylo zajímavé si uvědomit, jak důležitá může být znalost reálií pro správný překlad. Některé situace jsou o to zrádnější, že pro uvedené cizojazyčné termíny existuje přímý překlad, ačkoliv ten nemusí být významově ekvivalentní překládanému pojmu.

V analyzovaném textu se toto projevilo např. u pojmu *Christmas Eve*, který se standardně překládá jako *Štědrý večer*, ačkoliv významově se nejedná o ekvivalent Štědrého dne takového, jako se slaví v České republice. Rádi bychom na tomto místě vyzdvihli české překladaře (fanouškovské i oficiální), kteří si tento fakt uvědomili a díky znalosti anglických reálií tento pojem náležitě přeložili do češtiny.

❖ „Vybalancování“ překladatelské strategie vůči čtenářskému publiku

V neposlední řadě bychom rádi poukázali na fakt, že při překládání cizojazyčného díla musí překladatel neustále balancovat mezi překladatelskými strategiemi, konkr. strategií exotizace a naturalizace. Myslíme si, že je vždy nutné zohlednit čtenářské publikum, pro které je dané dílo primárně určeno. V případě Harryho Pottera, kde publikum tvoří často mladší čtenáři, bylo dle našeho názoru vhodné alespoň část jmen a názvů přeložit do cílového jazyka, aby byla pro čtenáře přístupnější a aby nebyli ochuzeni např. o případnou spojistost jména s povahovými rysy dané postavy. Na druhou stranu je nutné, aby si i samotní čtenáři uvědomovali, kde a na jakém místě se děj odehrává. Zde bychom rádi vyzdvihli český oficiální překlad Harryho Pottera. Právě bratři Medkové, dle našeho názoru, dokázali najít správný poměr zmíněných strategií. Dobře si s touto situací poradila i překladatelka M. Spivak, autorka oficiálního ruského překladu. Naopak fanouškovští překladatelé se často uchýlovali k nejjednodušším řešením, a to ponechání pojmů a názvů v původním znění.

Co se týče kvality porovnávaných překladů, nejvíce dle našeho názoru vynikal český oficiální překlad Pavla Medka. Při překládání názvů a pojmenování využíval celkového přehodnocení, zapojoval velkou fantazii a vymýšlel novotvary. S tím souvisí také (jak bylo zmíněno výše) rovnováha mezi použitím naturalizace a exotizace, která se mu podařila zachovat. Snažil se dílo udělat přístupnější pro mladé čtenáře a velkou část pojmenování přeložil odpovídajícím způsobem do češtiny. Dílo vyniká i svou správností překladu, úplným přizpůsobením vět českému jazyku, nízkou, resp. žádnou mírou nekonzistence a také pravopisnou a gramatickou bezchybností.

Překlad v podání Marii Spivak je v pořadí druhým oficiálně vydaným překladem sedmého dílu Harryho Pottera v Rusku. Dílo je psáno čtivým jazykem, z lexikálního hlediska překladatelka využívala často metodu celkového přehodnocení, kdy jména překládala do ruštiny. V oblasti stylistiky a syntaxe jsme neshledali žádné vážnější

nedostatky. Několikrát jsme se setkali s menší mírou nekonzistence a s chybějícími přeloženými pasážemi, tyto situace však nebyly velmi časté. Daný překlad řadíme z hlediska kvality na pomyslné druhé místo – za jeho největší slabinu považujeme právě překladatelčinu snahu překládat dávno zažitá jména jiným způsobem.

V porovnání s překlady oficiálními byl u obou fanouškovských překladů z hlediska kvality viditelný rozdíl. Týkal se především překladu nejrůznějších pojmenování, kde volili překladatelé často nejjednodušší způsob – ponechání názvu v původní podobě (v ruském překladu za pomoci transkripce či transliterace). Dále se jednalo o případy, kdy překladatelé nebyli důslední, tudíž se dopustili nekonzistence. Rozdíl byl vidět také po gramatické a pravopisné stránce. Jistých nedostatků jsme si všimli i při překladu vět a slovních spojení, kde bylo patrné kopírování struktury výchozího jazyka. Nutno však podotknout, že i fanouškovským překladatelům se nejednou povedlo zdařilé překladové řešení.

I přesto, že jsme všem překladům v rámci naší práce vytkli nemalé množství chyb či nepřesností, rádi bychom závěrem dodali, že ani jeden z nich nepovažujeme za špatný a v žádném případě nebylo naším cílem je nějakým způsobem pošpinit. Překladatelské práce si nesmírně vážíme, jelikož víme, že je za ní velké množství úsilí, tvrdé práce a trpělivosti.

RESUMÉ

Настоящая дипломная работа посвящена проблематике любительских и официальных переводов серии фантастических романов «Гарри Поттер» на чешский и русский языки. Книги о Гарри Поттере стали очень популярными по всему миру, прежде всего, после выхода третьей части о молодом волшебнике. Очень резко вырос и запрос на перевод дальнейших частей. Из-за этого стали появляться не только официальные переводы, но и любительские.

Нашей целью является оценить качество переводов, используя сравнительный анализ. Для нашего анализа и сравнения мы решили использовать последнюю книгу этой серии, «Гарри Поттер и Дары Смерти», на упомянутых нами языках по причине доступности любительских переводов на русском и чешском языках. В ходе анализа сравниваются официальный и любительский переводы на каждом из языков, а также чешский и русский любительские переводы между собой. На чешском языке был издан только один официальный перевод, а именно перевод Павла Медека. На русском языке существуют два перевода. Первый перевод был издан издательством Росмэн, с которым работало большое количество переводчиков, но больше всего он связан с переводчицей Мариной Литвиновой. В 2013 г. получило право на издание перевода издательство Махаон. Второй официальный перевод сделала Мария Спивак, и именно ее перевод мы выбрали для нашего анализа. Что касается любительских переводов, на чешском языке существовали два вида перевода. Однако в настоящее время в Интернете можно найти только один перевод. На русском языке существует, наоборот, большое количество любительских переводов данного произведения. Для нашего анализа мы выбрали перевод Виктора Сорокина.

Работа состоит из 7 основных глав и включает в себя библиографию с использованной нами литературой, аннотацию на русском языке и одно приложение со сравнением некоторых явлений в форме таблиц.

Первая глава посвящена термину «перевод» и связанными с ним понятиями. Перевод считается одним из самых сложных способов коммуникации, и его можно воспринимать с разных точек зрения – перевод как переводческая деятельность, перевод как конечный результат, а также перевод как средство коммуникации. Далее, мы обращаем внимание на процесс переводческой работы, представленный

Иржим Левым (понятие литературного источника, интерпретация источника, перевыражение или повторная стилизация источника). Мы касаемся терминов «анализ» и «синтез», а также проблематики эквивалентности. Частью первой главы является первый подраздел, посвященный художественному переводу. Мы пытаемся объяснить, какие существуют требования к художественному переводу по сравнению с научным переводом. В данной части упоминается также тот факт, что для переводчика, конечно, важно знать иностранный язык, но еще важнее отлично владеть своим родным языком. Во втором подразделе мы обращаем наше внимание на переводческие трансформации, которые мы разделяем на формальные и семантические согласно модели Зденьки Выходиловой.

Вторая глава представляет собой краткое описание критики перевода. Основной моделью для нас является модель Катарины Райссовой, основой которой является сравнение исходного и целевого текста. Данную модель можно разделить на три основные области: вид текста, языковые средства и внеязыковые параметры.

В третьей главе мы разбираем любительские переводы. Мы определяем термины, под которыми можно этот вид перевода найти. На английском языке это «fan translation», «unofficial translation», «pirate translation», «user-generated translation», на чешском языке – «fanouškovský překlad», «pirátský překlad», «neoficiální překlad», «amatérský překlad», и на русском – «любительский перевод» и «неофициальный перевод». Мы отдаем предпочтение термину «fan translation» и ему соответствующим вариантам на чешском и русском языках. В данной главе мы определяем понятия «user-generated content» (пользовательский контент) и «user-generated translation» (пользовательский перевод). Далее, мы определяем два типа переводчиков-любителей: первая группа переводчиков сосредотачивается на исполнении задачи, в то время как вторая нацелена на сам предмет перевода. На основе статьи М. О'Хаган мы указываем четыре ключевых аспекта любительского перевода: во-первых, уровень технологии дает возможность любителям создавать группы с целью сотрудничества в переводческой деятельности таким способом, который можно сравнить с деятельностью профессиональных переводчиков; во-вторых, обладатели авторских прав сознательно игнорируют любительские переводы; в-третьих, переводчики-любители не получают за осуществление перевода финансовое вознаграждение; в-четвертых, отсутствие образования может быть в некоторых случаях компенсировано знанием переводимого произведения.

Наконец, мы коснемся термина «локализация». Частью данной главы являются два подраздела, касающиеся правого аспекта чешского и русского любительских переводов.

Четвертая глава посвящена феномену Гарри Поттера. Мы упоминаем все восемь частей серии романов о молодом волшебнике, включая экранизированные версии. Также мы указываем переводы произведения на разные языки. Произведение было переведено на 79 языков мира. Первый раз книга была переведена с британского английского языка на американский английский. По причине возможного непонимания некоторых британских названий блюд и одежды издательство решило заменить их названиями, соответствующими американскому английскому языку. Далее, мы упоминаем перевод на еврейский язык, а также проблемы, возникшие в некоторых странах в связи с изданием данного произведения. Для всей серии очень важную роль играет латинский язык, на основе которого возникает большое количество имен собственных и названий. Неотъемлемой частью настоящей главы являются подразделы, посвященные автору «Гарри Поттера» Джоан Роулинг, двум переводчикам на чешский язык Владимиру Медеку и Павлу Медеку, переводчице на русский язык Марии Спивак, а также авторам любительских переводов на обоих языках.

Пятая глава касается нашего собственного анализа, а именно сравнения официального и любительского переводов на чешском языке. В начале данной главы мы упоминаем некоторые переводческие стратегии и методы, применяемые обоими переводчиками. Мы анализируем переводы с лексикальной, стилистической и синтаксической точек зрения, важной для нас является и связь между ними. С точки зрения лексики мы сосредотачиваемся на трех основных областях – имена собственные, названия заклинаний и другие наименования. Павел Медек переводит часто наименования при помощи целостного преобразования, авторы любительского перевода оставляют исконное название оригинального текста (*Flourish and Blotts* → ЛП: *Flourish and Blotts* X ОП: *Krucánky a kaňoury*; *Scabior* → ЛП: *Scabior* X ОП: *Prašivec*; *Stupefy* → ЛП: *Stupefy* X ОП: *Mdloby na tebe*). В редких случаях мы встречаемся с обратной ситуацией, когда и любительские переводчики применяют метод целостного преобразования (*Ivor Dillonsby* → ЛП: *Ivor Moulvatý* X ОП: *Ivor Dillonsby*). С точки зрения стилистики мы обращаем наше внимание на использование

нелитературного языка в оригинале, а также использование английского языка с намеренными ошибками. Вообще можно сказать, что оба типа перевода стараются сохранить оригинальный стиль исходного текста, но в любительском переводе появляются расхождения. Флер, одна из персонажей, говорит на английском языке с французским акцентом, часто используя некоторые французские слова. Павел Медек в этом случае заменяет букву «с» на букву «ш» и удваивает букву «р». Подобное решение применяют и переводчики-любители, заменяя помимо этого согласную букву «d» на букву «m». У Виктора Крума, болгарина по происхождению, используют оба типа переводчиков особый порядок слов, а Павел Медек применяет еще и чередование долгих и коротких гласных. Все способы считаются удачными, но, как уже было сказано, в любительском переводе появляются часто расхождения, хотя в оригинальном произведении автор очень аккуратно соблюдает способ передачи речи. По сравнению с официальным переводом большим недостатком любительского перевода считается огромное количество грамматических и орфографических ошибок, напр.: *byli u Ronovi tetičky; co bysme mohli udělat; Ronovo uši*). В любительском переводе мы замечаем и разные опечатки, напр.: *nviditelný plášť; změrem*. Так как события книги происходят в Англии, мы встречаемся с немалым количеством реалий английской культуры. Переводчики-любители пользуются стратегией экзотизации, Павел Медек, в свою очередь, применяет обратную стратегию – натурализацию. (*Father Christmas* →ЛП: *Santa Claus* X ОП: *Mikuláš*; *Christmas Eve* →ЛП: *noc před Vánoci* X ОП: *Štědrý den*; *We were hundreds of feet up!* →ЛП: *Byli jsme stovky stop vysoko!* X ОП: *Byli jsme stovky metrů vysoko!*) Мы поддерживаем стратегию Павла Медека, хотя мы знаем, что существуют и другие точки зрения. Мы также замечаем, что в любительском переводе переводчики умышленно или случайно непереводят некоторые пассажи. Несколько раз в тексте появляются и неправильно переведенные слова, словосочетания и даже предложения. (*I've toldjer, I'd sooner be a protector* →ЛП: „*Jsem voják, dříve jsem byl ochránce* X ОП: *Říkal sem přece, že bysem rači dělal vochránce.*; *There's the silver lining I've been looking for.* →ЛП: *To je ta stříbrná krajka, kterou jsem hledala.* X ОП: *Všechno zlé je pro něco dobré.*) С точки зрения синтаксиса мы обращаем наше внимание на деепричастия, появляющиеся в любительском переводе. Так как деепричастные обороты считаются в чешском языке устаревшими и мы с ними не встречаемся ни в устной, ни в письменной речи, то лучшим решением является замена такого оборота

главным или придаточным предложением – именно таким образом с этим справился Павел Медек. Кроме того, надо напомнить, что деепричастия несколько раз используются в неправильной форме; напр.: *Clutching his right hand ain his left and sparing under his breath...* → ЛП: *Svíraje svou pravou ruku v levé a klejíce si pod vousy...* (неправильная морфологическая форма деепричастия – множественное число) X ОП: *Levou rukou si přidržoval poraněnou pravici, tiše zaklel...* С копированием структуры английского языка мы в официальном переводе не встречаемся. Предложения в официальном переводе адаптируются правилам чешского языка; однако в любительском переводе появляются предложения, не соответствующие ни стилистическим, ни синтаксическим, ни морфологическим правилам чешского языка. (*Our thoughts go with you.* → ЛП: *Naše myšlenky půjdou s tebou.* X ОП: *Budeme na tebe myslet.*) В любительском переводе мы встречаемся с множеством имен собственных, наименований, которые переводчики переводят разными способами, с которыми мы не согласны, напр.: *Trace* → ЛП: *stopa, magická ochrana; Elder Wand* → ЛП: *Stará hůlka, Starodávná hůlka, starší hůlka, prastará hůlka.* С другой стороны, необходимо заметить, что и в любительском переводе есть несколько пассажей, которые нам, по сравнению с официальным переводом, нравятся больше: *The Seven Potters* → ЛП: *Sedmero Potterů* X ОП: *Sedm Potterů.*

В шестой главе мы занимаемся сравнением и анализом русского официального и любительского переводов. Как уже упомянуто выше, для нашего анализа мы выбираем второй существующий официальный перевод Марии Спивак. Наш выбор является важным при сравнении с лексикальной точки зрения, так как Мария Спивак не сохраняет большое количество уже существующих переводов имен собственных и наименований. С другой стороны, Виктор Сорокин, автор любительского перевода, выходит с исходного (первого) перевода. Так как Гарри Поттер является очень известным произведением, мы не уверены, что выбранную стратегию переводчицы можно считать оправданной. Что касается лексики, мы снова рассматриваем особенности лексикивтрех группах. В группе имен собственных мы замечаем разницу в записи слов, напр.: *Elphias Doge* → ЛП: *Элфиас Додж* X ОП: *Эльфиас Дож; Weasley* → ЛП: *Висли* X ОП: *Уизли.* В нескольких случаях возникают несоответствия по причине разной выбранной стратегии. Виктор Сорокин часто применяет простой способ – транскрипцию или

транслитерацию, Мария Спивак использует технику перевода на основе прямого или близкого значения слова, напр.: *Yaxley* → Л П: *Яксли* X ОП: *Гнусли*. При переводе названий заклинаний и других названий Мария Спивак решает использовать целостное преобразование, с чем мы согласны, напр.: *Stupefy* → ЛП: *Ступефай* X ОП: *Обомри*; *Muffliato* → ЛП: *Муффлиато* X ОП: *Заглуши*. Нелитературный и специфический язык стараются сохранить оба переводчика. В случае перевода речи Хагрида М. Спивак выбирает метод стяжения, В. Сорокин применяет морфологические средства. При переводе английского языка француженки Флер, методы обоих переводчиков идентичны (буква «р» либо отсутствует, либо заменяется согласной буквой «г»), хотя переводчица официального перевода поступает неаккуратно, в некоторых случаях мы встречаемся с расхождением с исходным произведением. (*And of course, you 'ave met my leetle daughter, Gabrielle!* → ЛП: *и конечно, вы уже вст'гетили мою младшую дочку, Габгизель*. X ОП: *Вы, разумеется, помните нашу младшую дочь Габгизель*.) В оригинале появляются и французские и немецкие слова. В. Сорокин подобные пассажи либо переводит на русский язык, либо применяет транскрипцию, по нашему мнению такой выбор не является удачным. М. Спивак использует транскрипцию или трансплантацию, которую мы считаем лучшим решением по причине сохранения исходного иностранного языка. В книге мы также встречаемся с персонажей Виктора Крума, болгарина по происхождению. Переводчики заменяют порядок слов в его речи, М. Спивак также использует неправильную орфографическую запись слов, напр.: *Тфой трук не слишком мне рат*. С точки зрения грамматики, орфографической правильности и наличия опечаток мы заметили несколько недостатков только в любительском переводе, напр.: *Статусблагонадёжности, день рожденья*. Что касается реалий английской культуры, мы часто встречаемся с измерениями длины, которые отличаются от метрической системы мер, используемой в Чешской Республике или России. Оба переводчика здесь решают оставить английскую систему мер, используя при этом транскрипцию или транслитерацию, напр.: *A hundred yards* → FP: *в самой сотне ярдов* X ОП: *в ста ярдах*; *Two feet off* → ЛП: *на два фута* X ОП: *на пару футов*. Мы не согласны с применением экзотизации исключаясь, скорее, к натурализации, когда иностранные реалии заменяются местными. В. Сорокин старается переводить все аккуратно, поэтому в его переводе мы не сталкиваемся с отсутствующими пассажами. В официальном же переводе такие ситуации

существуют, но не на уровне целых пассажей, а на уровне слов или словосочетаний, поэтому подобные упущения мы не считаем серьезным недостатком. При переводе английской конструкции «-ing» никакие проблемы не возникают, так как оба переводчика используют деепричастный оборот. Такой выбор мы считаем оправданным, так как деепричастные обороты являются частью современного русского литературного языка. В любительском переводе мы чаще встречаемся с английским порядком слов и структурой предложения. В переводе В. Сорокина несколько раз появляется неправильный перевод, возникший вследствие непонимания исходного текста, напр. *There's the silver lining I've been looking for.* → ЛП: *Вот она, серебряная крепь, которую я искала.* На этом месте следует отметить и те варианты перевода, которые считаются более удачными в любительском переводе, по сравнению с официальным переводом, напр.: *In memoriam* → ЛП: *Вспоминая* X ОП: *In memoriam*; *The Seven Potters* → ЛП: *Семеро Поттеров* X ОП: *Семь Поттеров.*

В последней главе мы анализируем два любительских перевода – на чешском и русском языках. Что касается имен собственных, переводчики решают оставить большинство из них в оригинальной форме (на русском языке – с помощью транскрипции или транслитерации), напр.: *Pius Thicknesse* → ЧЛП: *Pius Thicknesse* X РЛП: *Пиус Тикнесс*; *Scabior* → ЧЛП: *Scabior* X РЛП: *Скабиор*. Однако в редких случаях имена собственные переводятся, основываясь на прямом значении на английском языке, напр.: *Emeric the Evil* → ЧЛП: *Emeric Evil* X РЛП: *Злой Эмерик*; *Enid Smeek* → ЧЛП: *Enid Zasmrádlá* X РЛП: *Энид Смек*. Оба способами считаем подходящими. В подобных случаях стратегия, использованная во время перевода, всегда зависит от переводчика. Что касается названий заклинаний и других наименований, то здесь происходит подобная ситуация. Однако в обоих переводах встречается намного больше примеров, когда переводчики решают использовать стратегию перевода на целевой язык, напр.: *Dragon fire* → ЧЛП: *drakolet* X РЛП: *драконий огонь*; *Atmospheric Charm* → ЧЛП: *Povětrnostní kouzlo* X РЛП: *Атмосферные чары*. В чешском любительском переводе, что касается названий заклинаний, встречается несколько опечаток или «недоделанных» переводов, напр.: *Fidelius Charm*, *Nature's Nobility*, которые были оставлены в оригинальной форме. В русском любительском переводе мы, наоборот, неоднократно встречаемся с интересным переводом, придуманным

В. Сорокином, напр.: *Meteolojinx recanto* → *Обратная Метеочара*. Нелитературный и специфический английский язык, возникающий в связи с иностранным происхождением персонажей, по нашему мнению, лучше переводят чешские переводчики. Большим недостатком русского перевода мы считаем, прежде всего, перевод пассажей, написанных на французском или немецком языках. Чешские переводчики оставляют данные слова или предложения в оригинальной форме, с чем мы согласны. С другой стороны, В. Сорокин использует в некоторых случаях транскрипцию и транслитерацию. Это переводческое решение, с нашей точки зрения, не подходит. Более подходящим решением, по нашему мнению, является трансплантация, с помощью которой можно указать ясное иностранное происхождение определенных героев. Кроме того, стратегия перевода В. Сорокина в данном случае не является везде схожей, напр.: *Er wohnt hier nicht mehr.* → ЧЛП: *Er wohnt hier nicht mehr.* Х РЛП: *Эр вонт хир нихт мер; So, au revoir, Mr Ollivander.* → ЧЛП: *Tedy, au revoir.* Х РЛП: *Итак, au revoir.* С точки зрения грамматических ошибок и опечаток русский любительский перевод является более качественным. Следует подчеркнуть, что в чешском переводе появляется чрезмерное количество разных ошибок: пунктуация, замена «у» на «i», «тё» на «тнё», морфологически неправильные формы ит.д., напр.: *Voldemort tě dostihnul; jdu říct mamce; svaly se pohybovali.* Чешский любительский перевод осуществляется в течение всего лишь двух недель, в то время как русский любительский перевод – в течение полугода, включая редактирование. У перевода реалий английской культуры, мы должны отметить, что с большинством мы полностью соглашаемся, хотя несколько недостатков мы все-таки заметили, но это можно считать субъективной точкой зрения. Оба перевода сохраняют английскую систему мер – и это единственная ситуация в области реалий английской культуры, с которой мы не соглашаемся. Деепричастные обороты появляются в обоих переводах. Надо сказать, что для чешского языка деепричастия считаются архаическими выражениями, в русском же языке деепричастные обороты используются очень часто. Поэтому лучшим переводом мы считаем русский. Копирование английской структуры предложения и порядка слов присутствует в обоих переводах, хотя намного больше это встречается в чешском любительском переводе. С точки зрения соответствия исходному тексту мы считаем русский перевод лучшим, так как в чешском переводе появляются много имен собственных и наименований, которые несколько

раз переводятся разными способами, напр.: *Shell Cottage* → ЧЛП: *Škeblová chajda*, *Škeblová chatrč*, *Mušlový domek*; *Elder Wand* → ЧЛП: *Stará hůlka*, *Starodávná hůlka*, *starší hůlka*, *prastará hůlka*. Несмотря на указанные недостатки, ни один из переводов нельзя назвать плохим. В обоих переводах появляются разные интересные переводческие решения, напр.: переводы имен собственных (*Enid Zasmrádlá*, *Злой Эмерик*), или переводы названий заклинаний или других названий (*čtení myšlenek*, *Укрывающие Чары*, *drakolet*, *Истоки благородства*).

BIBLIOGRAFIE

Excerpované zdroje knižní

ROWLING, J. K. *Harry Potter and the Deathly Hallows*. Celebratory ed. London: Bloomsbury, 2010. ISBN 9781408810293.

ROWLING, J. K. *Harry Potter a relikvie smrti*. Přeložil Pavel MEDEK. Praha: Albatros, 2008. ISBN 978-80-00-02122-5.

ROWLING, J. K. *Гарри Поттер и Дары смерти*. Перевела Мария Спивак. Москва: Махон, 2017. ISBN 978-5-389-07792-8.

Excerpované zdroje inernetové

Čeští fanouškovští překladatelé. [online] Dostupné z: <http://hp7-deathlyhallows.blogspot.com/>

Viktor Sorokin. [online] Dostupné z: <https://www.e-reading.club/book.php?book=132717>

Knižní zdroje české, slovenské, anglojazyčné

DePALMA, D. A., KELLY N. *Translation of, for, and by the People: How User-Translated Content Projects Work in Real Life*. Massachusetts: Common Sense Advisory, 2008. ISBN 978-1-933555-60-7.

FLEW T. *New media: An Introduction*. Oxford and New York: Oxford University Press, 2008. ISBN 9780195577853.

HILLS M. *Fan cultures*. London, New York: Routledge, 2002. ISBN 0-415-2405-5.

HRDLIČKA M. *Literární překlad a komunikace*. Praha: nakladatelství ISV, 2003. ISBN 80-86642-13-5.

HRDLIČKA M., GROMOVÁ E. *Antologie teorie uměleckého překladu*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2004. ISBN 80-7042-667-5.

HUŤKOVÁ A. *Vybrané kapitoly z teorie prekladu literárno-umeleckých textov*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2003. ISBN 80-8055-831-0.

KUFNEROVÁ Z., POLÁČKOVÁ M., POVĚJŠIL J., SKOUMALOVÁ Z., STRAKOVÁ V. *Překládání a čeština*. Jinočany: nakladatelství H&H, 1994. ISBN 8085787148.

LEVÝ J. *Umění překladu*. Praha: nakladatelství Miroslav Pošta – Apostrof, 2012. ISBN 978-80-87561-15-7.

O'HAGAN M., ASHWORTH D. *Translation Mediated Communication in a Digital World: Facing the challenges of globalization and localization*. Clevedon: Multilingual Matters, 2002. ISBN 1-85359-581-0.

POPOVIČ A. *Poetika uměleckého překladu*. Bratislava: nakladatelství Tatran, 1971.

REISS K. *Translation Criticism – The Potentials and Limitations*. USA: St. Jerome Publishing, 2000. ISBN 13: 978-1-900650-26-7.

VILIKOVSKÝ J. *Preklad ako tvorba*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1984.

VÍZDALOVÁ I. *Na stezkách kritického žánru*. Praha: Klub přátel Tvaru, 1997.

ZAHRADNÍČKOVÁ P. *Problematika převodu reálií v ruském, českém a slovenském překladu Harryho Pottera*. Olomouc, 2017. Magisterská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Zdeňka Vychodilová, CSc.

ZEHNALOVÁ J. a kol. *Kvalita a hodnocení překladu: Modely a aplikace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4792-6.

ŽVÁČEK D. *Kapitoly z teorie překladu I (Odborný překlad)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1995. ISBN 80-7067-489.

ŽVÁČEK D. *Úvod do teorie překladu (pro rusisty)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1994. ISBN 80-7067-353-7.

Kněžní zdroje ruské

АЛИМОВ, В. В. *Теория перевода: Пособие для лингвистов-переводчиков*. Москва: Ленанд, 2015. ISBN 987-5-9710-1954-1.

БАРХУДАРОВ Л. С. *Язык и перевод*. Москва: ИыдательствоМеждународные отношения, 1975.

КОМИССАРОВ В. Н. *Современное переводоведение*. Москва: Иыдательство ЭТС, 2002. ISBN 5-93386-030-1.

ШВЕЙЦЕР А.Д. *Теория перевода: статус, проблемы, аспекты*. Москва: Наука, 1988.

VYCHODILOVÁ Z. *Введение в теорию перевода*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3417-9.

Elektronické zdroje

360°. [online] Cit. 2018-11-20. Dostupné z: <https://360tv.ru/news/tekst/uspeh-vopreki-umerla/>

BBC. [online] Cit. 2018-11-20. Dostupné z: <https://www.bbc.com/russian/news-44904763>

Borisenko Aleksandra. N+1. [online] Cit. 2019-01-12. Dostupné z: <https://nplus1.ru/material/2016/09/12/harrypotter>

Český rozhlas. [online] Cit. 2018-11-15. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/vladimir-medek-vypukla-potteromanie-a-ja-nevedel-do-jakeho-ohne-jsem-strcil-6357683>

ČT24. [online] Cit. 2018-11-11. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1252087-zadne-pokracovani-harryho-pottera-nebude-doufa-pavel-medek>

deník.cz. [online] Cit. 2018-11-11. Dostupné z: https://www.denik.cz/moje_rodina/rozhovor.html

Esquire. [online] Cit. 2018-11-20. Dostupné z: <https://esquire.ru/hero/61232-maria-spivak-interview/#part4>

iDNES.cz. [online] Cit. 2018-11-11. Dostupné z: https://kultura.zpravy.idnes.cz/prekladatel-pottera-ta-jatka-si-mohla-odpustit-flz-/literatura.aspx?c=A070817_102222_literatura_kot

iDNES.cz. [online] Cit. 2018-11-11. Dostupné z: https://kultura.zpravy.idnes.cz/i-sedmy-harry-potter-je-prelozen-mistrne-fpk-/literatura.aspx?c=A080130_195343_literatura_kot

iDNES.cz. [online] Cit. 2018-12-23. Dostupné z:

https://www.idnes.cz/kultura/literatura/rowlingova-otocila-vadi-ji-nelegalni-preklad-pottera.A070809_122256_literatura_kot

Info.cz. [online] Cit. 2018-11-30. Dostupné z: <https://www.info.cz/magazin/galerie-nejslavnejsi-kouzelnik-slavi-pripomente-si-20-let-s-harrym-potterem-11968.html>

J.K.Rowling [online] Cit. 2019-01-15. Dostupné z: <https://www.jkrowling.com/about/>

KonsultantPlus. [online] Cit. 2018-12-30. Dostupné z: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_64629/5023e7ec1885fe99c14e29a9e328c664a001f599/

KonsultantPlus. [online] Cit. 2018-12-30. Dostupné z: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_64629/be05678dc42ddc67aae5be9ba9beebd367fb9a3f/

Obec překladatelů. [online] Cit. 2018-11-15. Dostupné z: <http://database.obecprekladatelu.cz/database/M/MedekVladimir.htm>

O'HAGAN, M. *Evolution of User-generated Translation: Fansubs, Translation Hacking and Crowdsourcing*. [online]. The Journal of Internalisation and Localisation, 2009, 1. [cit. 2019-01-13]. Dostupné z: <https://benjamins.com/catalog/jial.1.04hag/fulltext>

Podnikatel.cz. [online] Cit. 2018-12-23. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/zakony/novy-obcansky-zakonik/f4586398/>

Pottermore. [online] Cit. 2018-11-30. Dostupné z: <https://www.pottermore.com/>

Revue iDNES.cz. [online] Cit. 2018-11-15. Dostupné z: <https://revue.idnes.cz/prekladatel-vladimir-medek-nejradeji-mam-ufnukanou-ursulu-par-lidicky.aspx?c=2001M257V02C>

Tass. [online] Cit. 2018-11-20. Dostupné z: <https://tass.ru/info/5392081>

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici. *Kritika prekladu*. [online]. Banská Bystrica: Prekladateľská a tlmočnická spoločnosť, 2013, 1(1). [cit. 2018-11-09]. ISSN 1339-3405. Dostupné z: <http://barbora-kralova.tumblr.com/post/47529241940/kritika-prekladu-i>

Vadim Kolosov. [online] Cit. 2018-12-30. Dostupné z: <http://www.kolosov.info/yuridicheskaya-konsultaciya/otvetstvennost-za-narushenie-avtorskih-prav>

Zákony online. [online] Cit. 2018-12-23. Dostupné z: <http://zakony-online.cz/?s4&q4=all>

Zákony online. [online] Cit. 2018-12-23. Dostupné z: <http://zakony-online.cz/?s10&q10=270>

Knižní slovníky a příručky

REJZEK J. *Český etymologický slovník*. Praha: Leda, 2015. ISBN 978-80-7335-393-3.

Rusko-český, česko-ruský velký slovník. Brno: Lingea, 2009. ISBN 9788087062654.

STEIGEROVÁ, Marie. *Česko-ruský rusko-český kapesní slovník: s gramatikou a přílohami*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2008. ISBN 8071821853.

ŠAUR V. *Pravidla českého pravopisu*. Praha: Otovo nakladatelství, 2012. ISBN 978-80-7360-288-8.

Internetové slovníky a příručky české a anglické

Latinský slovník. [online] Dostupný z: <http://latinsky-slovník.latinsky.cz/>

Online etymology dictionary. [online] Dostupný z: <https://www.etymonline.com/>

Slovník cizích slov [online]. Dostupné z: www.slovník-cizich-slov.abz.cz

Slovníky.lingea.cz [online]. Dostupné z: <http://slovníky.lingea.cz>

Slovník.seznam.cz [online]. Dostupné z: <http://slovník.seznam.cz>

Internetové slovníky a příručky ruské

Грамматический словарь русского языка Udarenieru.ru [online]. Dostupné z: <http://udarenieru.ru>

Словари онлайн. Slovonline. ru [online]. Dostupné z: <http://slovonline.ru/>

Этимологический словарь русского языка Макса Фасмера. Classes.ru [online]. Dostupné z: <http://classes.ru/>

PŘÍLOHA Č. 1

Abecední seznam vybraných jmen, kouzel a dalších názvů v anglickém originále, českém a ruském oficiálním překladu a českém a ruském fanouškovském překladu.

Jména

Anglický originál	Čes. fan. překlad	Čes. of. překlad	Rus. fan. překlad	Rus. of. překlad
Aberforth	Aberforth	Aberforth	Аберфорт	Аберфорт
Alecto Carrow	Alecto Carrow	Alecto Carrow	Алекто Кэпп	Алекто Карроу
Bathilda Bagshot	Bathilda Bagshot	Bathilda Bagshot	Батильда Багшот	Батильда Бэгшот
Death Eaters	Smrtijedi	Smrtijedi	Пожиратели Смерти	Упивающиеся Смертью
Dolores Umbridge	Dolores Umbridgeová	Dolores Umbridgeová	Долорес Амбридж	Долорес Кхембридж
Dumbledore	Brumbál	Brumbál	Дамблдор	Дамбльдор
Elphias Doge	Elphias Dóže, Elphias Doge	Elfias Dóže	Элфиас Додж	Эльфиас Дож
Emeric the Evil	Emeric Evil	Emerich Zlý	Злой Эмерик	Эмерик Злющий
Flourish and Blotts	Flourish and Blotts	Krucánky a kaňoury	Флориш и Блотс	Завитуш и Кляц
Hagrid	Hagrid	Hagrid	Хагрид	Огрид
Hermione	Hermiona	Hermiona	Эрмиона	Гермиона
Hogwarts	Bradavice	Bradavice	Хогвартс	Хогварц
Ivor Dillonsby	Ivor Moulvatý	Ivor Dillonsby	Ивор Диллонсби	Айвор Диллонсби
McGonagall	McGonagallová	McGonagall	Мак-Гоннагал	Мак-Гонаголл
Ravenclaw	Havraspár	Havraspár	Рэйвенкло	Вранзор

Rita Skeeter	Rita Holoubková, Rita Skeeter	Rita Holoubková	Рита Москита	Рита Вритер
Scabior	Scabior	Prašivec	Скабиор	Паршьер
Severus Snape	Severus Snape	Severus Snape	Северус Снэйп	Злотеус Злей
Stupefy	Stupefy	Mdloby na tebe	Ступефай	Обомри
Tottenham Court Road	Tottenhamská ulice	Tottenham Court Road	Улица Тоттенхэм Корт	Тотнэм –Корт-роуд
Voldemort	Voldemort	Voldemort	Волдеморт	Вольдеморт
Weasley	Weasley	Weasley	Висли	Уизли
Xenophilius Lovegood	Xenophilius Láskorád	Xenophilius Láskorád	Ксенофилиус Лавгуд	Ксенофил Лавгуд
Yaxley	Yaxley	Yaxley	Яксли	Гнусли

Kouzla

Anglický originál	Čes. fan. překlad	Čes. of. překlad	Rus. fan. překlad	Rus. of. překlad
Accio	Accio	Accio	Ассио	Акцио
Atmospheric Charm	Povětrnostní kouzlo	Atmosferické kouzlo	Атмосферные чары	атмосферная чара
Engorgio	Engorgio	Engorgio	энгоржио	энгоргио
Fidelius Charm	Fidelius Charm	Fideliovo zaklínadlo	Укрывающие Чары	Закрытие верности
Legilimency	čtení myšlenek	nitrozpyt	Легилименция	Легилименция
Meteolojinx recanto	Meterolojinx recanto	Meteoloabra negato	Обратная Метеочара	Распорчипогоду реканто
Muffliato	Muffliato	Ševelissimo	Муффлиато	Заглуши

Relashio	Relashio	Relashio	Релаксио	Релашиио
----------	----------	----------	----------	----------

Další výrazy

Anglický originál	Čes. fan. překlad	Čes. of. překlad	Rus. fan. překlad	Rus. of. překlad
Body-bind curse	těloptačí kletba	kouzlo úplného spoutání	заклятие превращения в птицу	телобинт
Decoy Detonator	Bomba-hnojůvka	Děsivý dělobuch	Петарда Отведи-глаз	бомбушка-отвлекашка
Deluminator	zhasínadlo	zatemňovač	гасилка	мракёр
Dragon fire	drakolet	dračí oheň	драконий огонь	Драконное пламя
King's Cross	King's Cross	Nádraží King's Cross	Вокзал Кинг Кросс	Кингз-Кросс
The Patronus	Patron	Patron	Покровитель	Заступник